

KREATIVNO MJESTO STUDIRANJA!

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku ne naziva se bez razloga poticajnim, provokativnim i kreativnim mjestom studiranja.

Akademija je poticajna jer profesori ponajprije svojim primjerom potiču nas studente na rad i razvijanje naših talenata, uključujući nas u razne hrvatske i međunarodne projekte te zadajući nam zanimljive zadatke koje s lakoćom ispunjavamo. Nadalje, Akademija je provokativna jer još uvijek ne postoji takav fakultet na razini Hrvatske – provociramo već svojom pojmom.

U konačnici, Akademija je kreativna – izrađujemo lutke i kostime, pišemo vijesti, učimo se radu u računalnim programima, sviramo, pjevamo, plešemo, glumimo i još mnogo više od toga. Na Akademiji vlada stvaralačka atmosfera koja pojedinca ispunjava kreativnim duhom, hraneći ga dobrom i pozitivnom energijom uz koju student u životu može samo napredovati. M. Belaj

NOTAN

god. VI, br. 6., 2021.

Studentski časopis Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku

**MARIJA PERIĆ: MY
LOVELY
BAG!**

DŽENISA PECOTIĆ:

*Ideja i inspiracija
naviru iz književnosti,
likovnosti i glazbe*

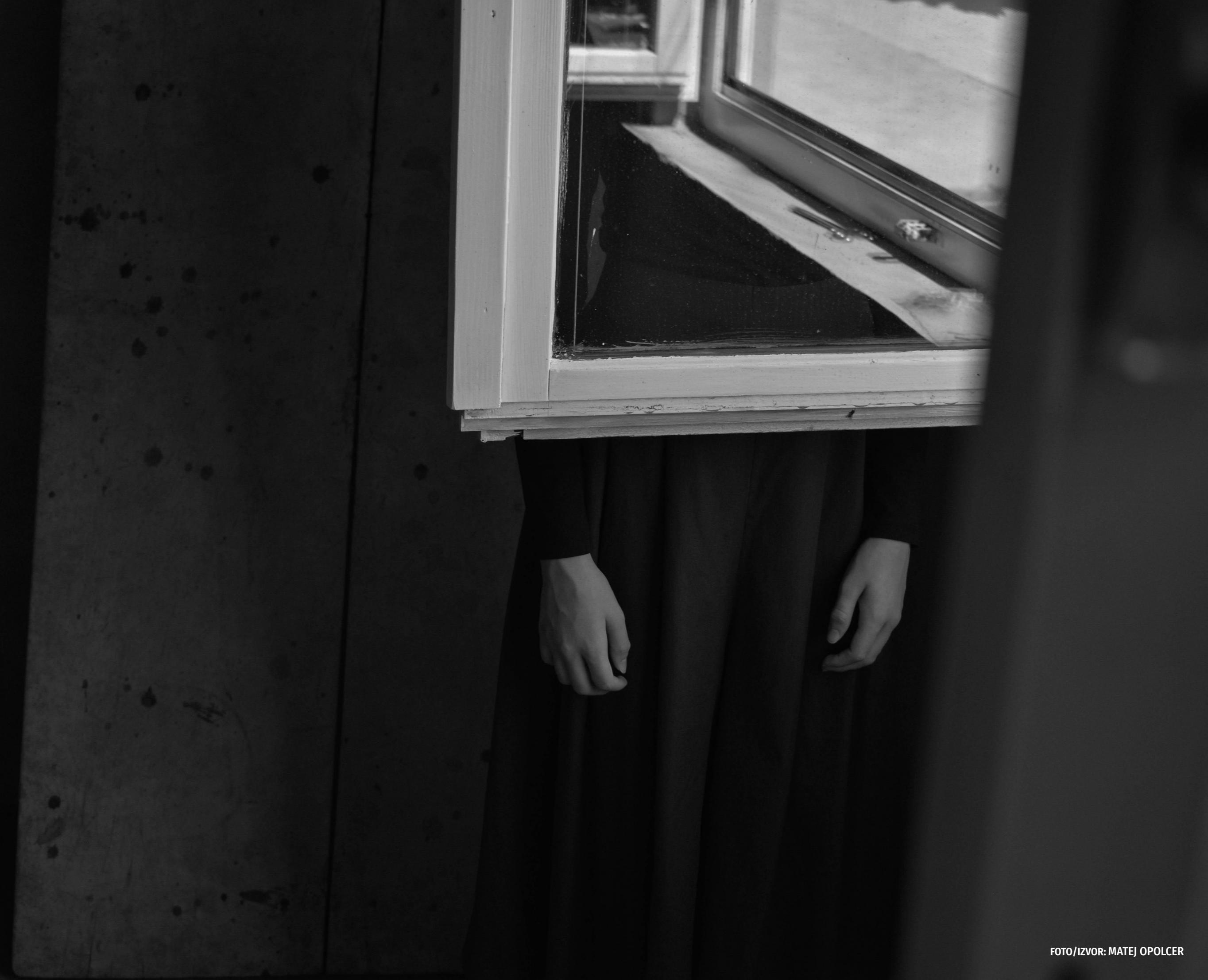
HELVETICA

*pismo koje vlada
svijetom više od 60
godina!*

STARTAS
*povijest koja
se može
obuti*

ŠTO JE DIZAJN?

*Dizajn pronalazimo na svakom koraku i on je neizostavan dio ekonomije,
arhitekture, umjetnosti i kulture općenito.*

FOTO/IZVOR: MATEJ OPOLČER

SADRŽAJ

Dizajn

- 12. ŠTO JE DIZAJN?** Dizajn kao spoj imaginacije i kreacije / A. Ajhenberger
- 13. - 14. PRISTUP DIZAJNU** Minimalizam kao ideja svrhe i identiteta modernoga / N. Vidaković
- 15. - 16. ZAŠTITA I FINANCIRANJE DIZAJNA** Dizajnerski projekt – od ideje do realizacije / M. Belaj
- 17. - 18. EDUCIRANJE DIZAJNERA** Od dizajnera interijera do web-dizajnera u nekoliko koraka / L. Vukušić
- Dizajn u okviru**
- 19. - 20. OD OSIJEKA DO KANADE** Ernst Roch – ključni pripadnik kanadske moderne / M. Kičić
- 21. - 22. MODNI DIZAJN** Dženisa Pecotić: Ideja i inspiracija naviru iz književnosti, likovnosti i glazbe / J. Zelić
- 25. - 26. SLIKA, PLES, GLAZBA** Ivan Kopp: Umjetnost koristim kako bih pobudio u ljudima... / G. Ereš
- 28. DIZAJN KREATIVNE OBUĆE** Startasice – povijest koju možete obuti / G. Jurković
- 29. DIZAJN GRADA** Bajkoviti osječki dizajn – Tvrđa i Europska avenija / H. Hržica
- 31. - 32. ODGOJNA FUNKCIJA PLESA** Dejan Marčetić: U plesu svaki dečko postaje džentlmen... / G. Ereš
- 34. KRV I TINTA** Tetovaže – od tabua do mainstreama / A. Ajhenberger
- 35. DIZAJN I TIPOGRAFIJA** Helvetica – pismo koje vlada svijetom više od 60 godina / M. Kičić
- 38. BARANJSKI BAUHAUSLER** Andor Weininger – legenda bauhausovih zabava / M. Kičić
- 39. - 40. KULINARSKI DIZAJN** Prvo se jede očima... / G. Ereš
- 41. - 42. TANJUR STUDENTICE MEDICINE** Marija Bartnek: Važno je pronaći mjeru u svemu / G. Ereš
- 44.-46. MY LOVELY BAG** Marija Perić: Publika je najiskreniji i najvalidniji normativ kreativnosti / J. Zelić
- 47. NOVI DIZAJN UČENJA** Kreativne plesno-knjževne metode stupaju na scenu! / G. Ereš
- 48. PJESMA** Danas dizajniraj osmijeh / G. Jurković
- 50. DO IT YOURSELF** Krik pojedinca za autentičnošću i originalnošću / A. Ajhenberger
- 52. HANDMADE DIZAJN** Ariana Pilav: Potrebno je pasti i ustati, ali nakon toga sve se isplati / M. Belaj
- 53. - 54. EKODIZAJN U HORTIKULTURI** Helena Ereš: Čovjek napokon vraća dug prirodi / G. Ereš

Kulturno kreativno

- 55.- 57. OD UČENIKA DO UČITELJA** Zlatko Galik: Na glazbu ne treba gledati kao na natjecanje / N. Vidaković
- 58.-59. STUDENTSKA UDRUŽENJA KLAP KLAP:** Nastojimo okupiti osječku kazališnu scenu... / V. Hvizdak
- 60. PJESMA** Bez naslova / L. Marić
- 61. - 62. VOLONTERSKE INICIJATIVE** Upoznajte se s radom udruge ESN Osijek / N. Vidaković
- 63. - 65. KREATIVNA RIZNICA 2020.** Robert Kovač: Volio bih kada bi Osijek postao središtem kreativne industrije / I. Čakmak
- 67. - 68. O SLOBODNIM UMJETNICIMA** Dok si opušten i ploviš, rezultati su odlični / N. Vidaković
- 69. ISKUSTVO STUDENTSKE RAZMJENE** Kako sam prebrodila kulturni šok s burekom / N. Vidaković
- 71. - 72. AKTUALNI IZVJEŠTAJ** Utjecaj pandemije koronavirusa na studentsku razmjenu / N. Vidaković
- Akademija – poticajno, provokativno i kreativno mjesto studiranja**
- 73. - 74. IZAZOVI VIRTUALNE NASTAVE** Iz perspektive profesora: što očekivati od nastave... / N. Vidaković
- 75. - 77. DIZAJN DIGITALNIH INTERAKCIJA** Kako je novi Modul Akademije unaprijedio... / M. Belaj
- 79. - 80. STUDENTSKA RADIODIJSKA EMISIJA** Brtva glave / L. Vukušić
- 82. NK OSIJEK I AKADEMIJA** Stručna praksa u Nogometnom klubu Osijek / V. Hvizdak
- 84. - 85. INDIVIDUALNOST POKREĆE UMJETNOST** Meri Andraković: Od početka sam znala da svijetu želim dati umjetnost / G. Jurković
- 86. - 87. NASTAVAK USPJEŠNE SURADNJE** Kako kreativno upozoriti na moć dezinfodemije / N. Vidaković
- 88. DIZAJN SREĆE** Sreća: samo riječ ili mnogo više? / L. Krstanović
- 89. POPIS LITERATURE**

Dragi čitatelji,

u aktualnom vremenu pandemije uspjeli smo realizirati šesti broj našega časopisa. Profesori i studenti Akademije i ovoga su puta pokazali veliki interes za sudjelovanje u kreiranju Notana, bez obzira na turbulentne okolnosti koje su nas zapravo još više potaknule na to da časopisu damo svoje-vrsni nov i ponešto drugačiji identitet.

Sukladno tomu, ovaj je broj Notana specifičan po činjenici da je u njegovu stvaranju sudjelovalo čak 14 studenata, među kojima su i dvije vanjske suradnice. Osim toga, uvjeti rada od kuće nagnali su nas da otvorimo Instagram profil časopisa i postanemo aktivniji na društvenim mrežama, čime smo se još više približili našoj publici te joj omogućili da i sama kreira sadržaj. Iako nazive rubrika nismo mijenjali, pridali smo im dizajnersko ruho.

Za krovnu smo temu tako izabrali upravo dizajn jer je on prisutan svuda oko nas, a pritom je izrazito

povezan s Akademijom i radom svih njezinih djelatnika. U tom smo kontekstu dizajnirali za vas razne tekstove, članke, eseje, pjesme i intervjuve vezane uz razna područja ostvarivanja dizajna – kulinarstvo, ples, moda, slika, tipografija, učenje, ekologija i brojna druga. U kulturno-kreativnom dijelu časopisa predstavili smo pak nadarene studente i projekte koji su obilježili prethodnu i ovu godinu.

Vjerujemo, stoga, da će svatko od vas u ovom izdanju pronaći nešto za sebe te da će vas pročitani tekstovi potaknuti na to da i sami krenete nešto dizajnirati – to može biti nakit, majica, privjesak za ključeve ili jednostavno osmijeh koji ćete pokloniti drugom čovjeku.

Uživajte u čitanju.

Mirela Belaj, glavna i odgovorna urednica

Uredništvo:

Mirela Belaj – glavna i odgovorna urednica

Nikolina Vidaković – zamjenica glavne urednice

Miroslav Kičić – grafički urednik

Josip Zelić – producent

Novinari:

Ana Ajhenberger

Ivona Čakmak

Gloria Ereš

Helena Hržica

Vedrana Hvizdak

Gabriela Jurković

Lora Krstanović

Notan

Studentski časopis Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku
god. VI, br. 6., 2021.

Izdavač:

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Osijek
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

Za izdavača:

prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić

Iva Martinović

Matej Opolcer

Lora Vukušić

Lektura i korektura:

Edita Babok

Lea Bilić

Nikolina Jurjević

Ivana Kovačić

Marta Kunić

Ivana Majksner

Monika Smojver

Dorotea Toljan

Ana Žagmešter

FOTO/IZVOR: IVA MARTINOVIC

Dizajn kao spoj imaginacije i kreacije

PIŠE: ANA AJHENBERGER

Dizajn pronalazimo na svakom koraku i on je neizostavan dio ekonomije, arhitekture, umjetnosti i kulture općenito.

Čovjek je kao biće podložno materijalizaciji vlastite okoline oduvijek bio izložen nekoj vrsti dizajna. Svaki stvaralački čin morao je proći određeni proces – od ideje do realizacije. Ono što se može prepoznati u svakom segmentu proizvodnje bilo kakvog predmeta ili objekta jest dizajn. Govoreći o dizajnu, ne može se ukazivati na jednoznačno shvaćanje tog pojma. Sama riječ dizajn dolazi iz engleskoga jezika, a u svojoj imeničnoj formi podrazumijeva crtež, skicu, uzorak, plan, namjeru, svrhu, ali i samo umijeće provođenja tih elemenata u cijelovito, smisleno djelo (Giacomin, 2015). Iz navedenoga vidljivo je kako dizajn može ukazivati na apstraktni koncept, na misao ili ideju, a s druge strane, on je i realizacija te ideje, on je istovremeno i teorija i praksa.

Umjetnost i dizajn – naizgled slični, ali ipak različiti

Dizajn pronalazimo na svakom koraku, a tijekom povijesti mijenjalo se shvaćanje onoga što dizajn označava. Kako bi se navedeni pojam razumjelo u suvremenom smislu, potrebno je odrediti granice naizgled sličnih područja, a to su umjetnost, primijenjena umjetnost i dizajn kao samostalna disciplina (Vlajo, 2009). Prije 18. stoljeća, kada dizajn postaje svojevrsni fenomen, umjetnička praksa usmjeravala se na kreiranje vizualno atraktivnih predmeta koji su predstavljali način komuniciranja određenih ideja između umjetnika i publike, a ta se komunikacija primarno odvijala u muzejima ili galerijama. S druge strane, produkti za svakodnevnu namjenu bili su podložni estetizaciji samo u onoj mjeri koja bi omogućila prekrivanje njihove nesavršenosti i loše izvedbe.

Naime, spona između umjetnosti i obrta bila je vezana i za društvene okolnosti i prelazila je put od međusobnog prožimanja do potpune odvojenosti. Tako je prodor industrijalizacije i masovne proizvodnje doveo do jasne distinkcije između tih dvaju područja. Estetska je vrijednost pojedinih predmeta namijenjenih za svakodnevnu upotrebu zane-

marena, a primarna odrednica postaje funkcionalnost (Michl, 2002). Značajne promjene dogodile su se u 20. stoljeću, kada se dizajn modificira kao nova disciplina koja je omogućila povezivanje umjetničkog aspekta s primjenjivošću pojedinih predmeta. To je rezultiralo drugaćijim promišljanjem o dizajnu te je on istovremeno obuhvaćao estetsku vrijednost, funkcionalnost, ergonomičnost i proizvodljivost (Vlajo, 2007).

Brisanje granice između ideje i stvaranja

Sudeći prema navedenome, vidljivo je kako je dizajn s vremenom obuhvatio brojna područja ljudskog djelovanja. Gledano s umjetničke strane, on predstavlja način posredovanja vlastitih ideja i kreativnosti. S ekonomske je strane dizajn neizostavan dio tržišne ekonomije s obzirom na to da pravi tip dizajna može uzajamno djelovati na smanjenje troškova proizvodnje i povećanje zarade (Vlajo, 2007). Dizajn se može razmatrati i sa semantičkih stajališta, što postaje posebno izraženo u razdoblju postmodernizma. Sve se više govori o dizajnu kao svojevrsnoj komunikaciji, pri čemu semantička vrijednost predmeta dolazi u prvi plan. Dizajn u tom smislu nije samo posrednik između kreatora i konzumenta, on je sredstvo razmjene poruka i značenja među pojedincima, skupinama, društvinama, pa samim time i kulture u cijelosti.

S obzirom na to da je čovjek iznimno vizualno biće, dizajn prednjači po važnosti u suvremenom svijetu ispunjenom simbolima, znakovima i brojnim informacijama. Na jednostavan način on omogućuje kodiranje i dekodiranje vlastite okoline unoseći tako u nju određenu dozu smisla. Može se reći kako njegova važnost proizlazi ponajviše iz njegove složenosti – dizajn je točka u kojoj se brišu granice između ideje i stvaranja, on je spoj kreativnosti i praktičnosti, imaginacije i stvarnosti.

Minimalizam kao ideja svrhe i identiteta modernoga

Glavno načelo minimalizma manje je više u moderno vrijeme zapravo postaje priča kako je filozofija postala mainstream ideja jednostavnog življenja.

PIŠE: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Minimalizam nije raskošan stil, ali ne označava ni odsutnost dizajna. Kao unuk Bauhausa iz 60-ih godina prošloga stoljeća, ovaj stil nastavlja umjetnički koncept odbacivanja svakog visoko dekorativnog stila jer sljedbenici tog pravca smatraju kako je dekoracija postala toliko intenzivnom i gustom da je počela zakopavati pravu funkciju predmeta ili ideje koju dotiče.

Manje je više

Stoga, minimalisti su se zapitali koliko materijala mogu skinuti s predmeta – skulpture, slike, namještaj, zgrade – bez gubitka njegove osnovne svrhe i identiteta. Službena definicija minimalizma, prema Oxfordovu rječniku, podrazumijeva estetski pristup, no s vremenom se ona proširivala i različitim ljudima predstavljala različita značenja. To se poglavito događalo zbog elastičnosti koncepta manje je više i mogućnosti primjene na način života, umjetnost, modu, arhitekturu, književnost, glazbu ili uređenje doma. Iako su to karakteristične primjene u moderno vrijeme, korisno je znati kako je tekući razvoj minimalizma.

Razvoj značenja pojma

Škola Bauhaus imala je ideal uravnoteživanja ljepote s korisnošću u dizajnu proizvoda koji je uvelike utjecao na moderan stil s kojim je riječ minimalizam usko povezana. Ubrizgavanjem kreativnosti i promišljenosti u proizvodnju inače jeftinih i sveprisutnih predmeta škola Bauhaus nadahnula je koncept povиšenog dizajna za svakodnevni život. Ta je riječ stjecala popularnost među pojedinim skupinama mladih umjetnika 60-ih godina prošloga stoljeća koji su se opirali zagušujućim konvencijama lijepe umjetnosti: najbolje primjere daju kipar i umjetnik Donald Judd i apstraktna slike Agnes Martin. Tako je minimalizam označavao kolokvijalni izraz u pisantu, slikanju, arhitekturi, ali i drugim estetikama, dizajnu i kreativnim područjima. Minimalisti su se počeli odvajati od apstraktнog ekspresionizma prethodnih generacija, uklanjajući pripovijedanje ili metafore iz svoje umjetnosti i fokusirajući se na industrijske materijale, bijeli prostor i elegantna, pojednostavljenja djela. Štoviše, Diter Rams 70-ih je godina predstavio svoja načela tzv. dobrog dizajna te je od tada hvaljen kao jedna od najutjecajnijih figura minimalističkog dizajna. Sljedeću je fazu u povijesti minimalizma obilježio stalni porast jednostavne umjetnosti i jednostavnog načina života. Takozvani pokret spore prehrane (Slow Food Movement) pokrenut je nakon prosvjeda protiv otvaranja McDonald'sa u Rimu, a

nadahnuo je slične supkulture u drugim kategorijama, poput održive mode i putovanja. Sukladno tomu, pristalice ili sljedbenici tog pokreta opiru se modernoj ideji da je nakupljanje stvari ili iskustava bolje za osobu, ali i društvo. Daju prednost kvaliteti pored kvantitete i vjeruju da se upravo sporijim i skromnijim životom može iskoristiti sve što on pruža. Pisanje bloga postalo je mainstream, a zagovornici jednostavnog življenja i dobrog dizajna koriste taj medij kao način dijeljenja svojih ideja u ranim dvijeću godinama. Upravo od tada minimalizam se smatra de facto izrazom koji će se koristiti u svakoj zajednici. Filozofija jednostavnosti stari je pojam, no u moderno vrijeme pisanje ili čitanje bloga pobuđuje veći interes za geslom manje je više, koje postaje i filozofija životnoga stila. Iako postoje tisuće interpretacija što točno minimalizam znači, razumijevanje povijesti umjetničkog pokreta, pa čak i principi mišljenja koji stoje iza njega, mogu pomoći u primjenjivanju minimalizma na jedinstven način za pojedinca.

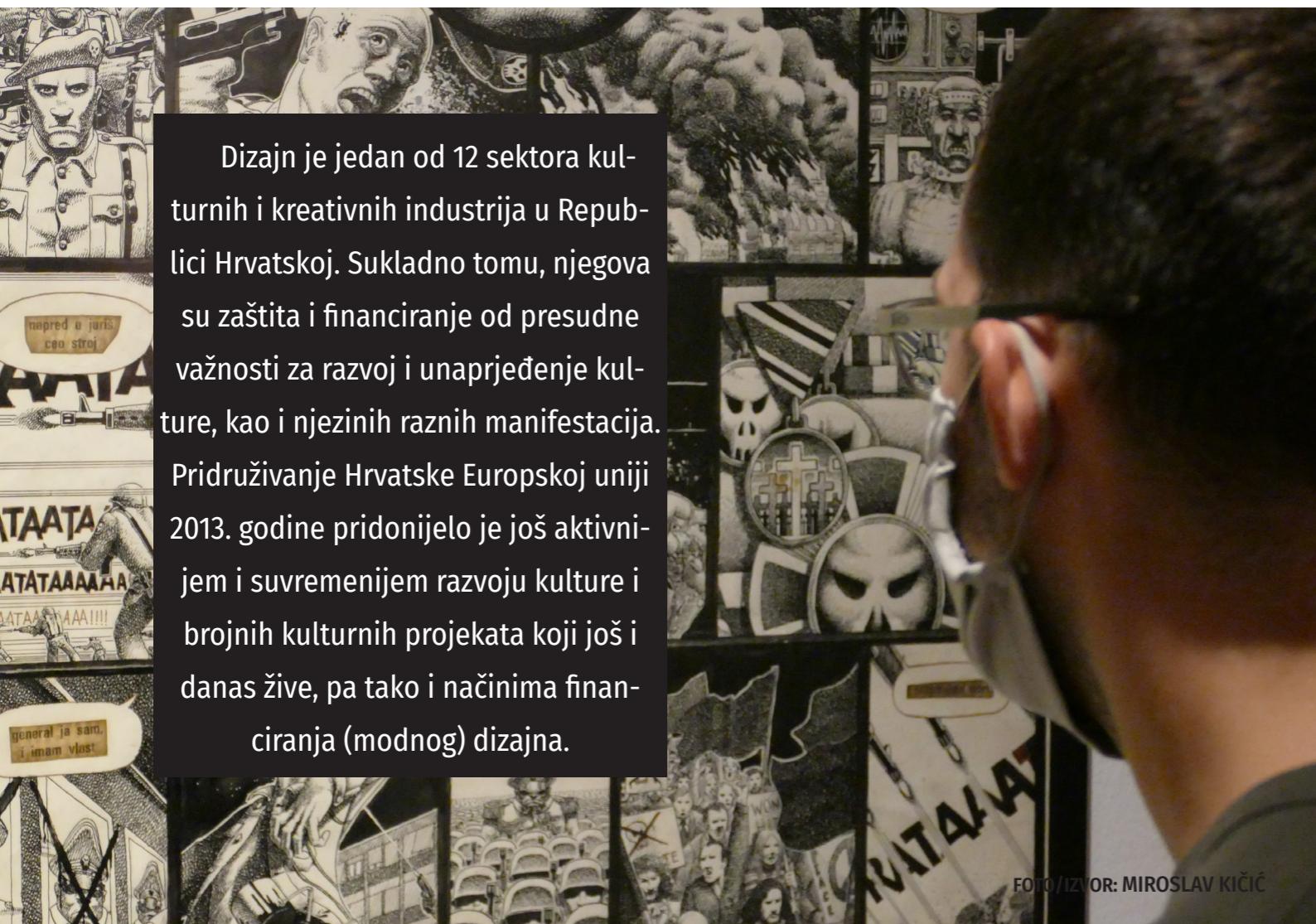
Uvriježeno mišljenje

Suprotno onome što biste mogli pomisliti, minimalizam nikada nije bio nadahnut siromaštvom ili štednjom. Zapravo se često smatra stilom superbogatih. Zauzima se stav koji govori: Mogu imati sve, ali neću pretrpati svoj dom; umjesto toga, nabavit ću samo najlegantnije i najjednostavnije dostupne predmete. Jednostavnog je oblika i funkcije, lišen besmislenih ukrasa, a opet skup. Vjerojatno bi se danas reklo kako je minimalizam jeftina opcija. Nemoguće je poreći spokoj i jednostavnu ljepotu razrađenoga plana minimalističkog interijera, no kako bi se to postiglo, mora postojati osnovna namjera. Dakako, stil koji se nekada smatrao subverzivnim danas je općeprihvaćen, djelomice jer je raširen u društvu na svakoj postojićoj razini. Sama riječ minimalizam postala je dio sintagme lingua franca, poznata je i prihvaćena u međunarodnoj komunikaciji. Dakle, masovna je kultura uzela pod svoje okrilje ono što je nekoć bilo odbačeno i gledano kao meta podsmijeha.

Dizajnerski projekt – od ideje do realizacije

PIŠE: MIRELA BELAJ

Dizajn kao važan dio kulturnih i kreativnih industrija u Republici Hrvatskoj nastaje, financira se i zaštićuje na različite načine.

Dizajn je jedan od 12 sektora kulturnih i kreativnih industrija u Republici Hrvatskoj. Sukladno tomu, njegova su zaštita i financiranje od presudne važnosti za razvoj i unaprjeđenje kulture, kao i njezinih raznih manifestacija. Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine pridonijelo je još aktivnjem i suvremenijem razvoju kulture i brojnih kulturnih projekata koji još i danas žive, pa tako i načinima finansiranja (modnog) dizajna.

FOTO/IZVOR: MIROSLAV KIČIĆ

Nenadmašna dizajnerska ideja

Vidljivo je kako je dizajn gotovo sve oko nas – od one najsitnije stvari kao što je četkica za zube, preko odjevnih predmeta pa sve do mnogih značajnih kulturno-umjetničkih djela. Naravno, mnogi kreativci to svakodnevno prepoznaju i nastoje od dizajna razviti inovativne ideje koje, na kraju krajeva, svojim projektima mogu doprinijeti razvitku ne samo umjetnosti nego i politike, gospodarstva i cjelokupne društvene zajednice. Ideja se za svaki, pa i onaj najmanji i možda na prvu beznačajni dizajnerski projekt prvotno mora razviti u nečjoj mašti, a tek potom u praksi. Tako je, prije svega, važno osvestiti kako nijedna ideja nije manje vrijedna od druge i kako se uz malo truda, kvalitetne edukacije i upornosti ona itekako može realizirati.

Prilika za realizaciju

Nažalost, brojni umjetnički radovi ostanu zauvijek nezamijećeni u široj javnosti s obzirom na to da se njihovi autori, vođeni strahom od neuspjeha ili pak nedovoljnim poznavanjem svrhe dizajna, ne odvaze na njihovu dodatnu izradu i promociju. Samo u Hrvatskoj postoji više od stotinu mladih, diplomiranih i nadasve visoko kvalificiranih dizajnera s potencijalom za velike stvari, ali zbog neprepoznavanja na tržištu rade u trgovinama, marketinškim tvrtkama ili drugim organizacijama nevezanim uz dizajn. Tako im razni projekti ostanu samo na ideji koja ima mogućnost ili rasplinuti se u mnoštvu drugih ili zaživjeti, pa čak biti uspješno prepoznata u današnjem društvu demokratičnosti, različitosti, postmodernosti i autentičnosti. Konačno, mnogi dizajnerski potvrdi nikada ni ne ugledaju svjetlo dana s obzirom na to da pojedinci nemaju dovoljno sredstava za njihovu krajnju realizaciju. Važno je, stoga, prijavljivati se na natječaje za financiranje kulturnih projekata, a oni dizajnerski svakako su jedni od njih. Značajan je takav natječaj WORTH Partnership Project financiran sredstvima Europske unije i namijenjen upravo ostvarivanju transnacionalne suradnje dizajnera s ostalim talentiranim kreativcima, poduzetnicima, pa i tehnološkim organizacijama. Sukladno tomu, na natječaj se može prijaviti svaki individualac u želji da predstavi svoje radove s područja raznih dizajnerskih sektora, odnosno mode, tekstila, obuće, uređenja doma, pribora, nakita, krvna, kože i namještaja. Izabrani projekti, osim izdašne finansijske potpore u iznosu od 60 tisuća eura, tako imaju priliku ostvariti kval-

itetno partnerstvo s brojnim priznatim tvrtkama, ali i pojedincima koji im na razne načine potom mogu pomoći u realizaciji njihove dizajnerske ideje.

Načini zaštite gotovog proizvoda

Bilo koje originalno autorsko djelo već samo po sebi posjeduje pravo na zaštitu od preuzimanja, odnosno krađe i neovlaštene upotrebe. Međutim, kako bi se pojedini dizajnerski proizvod ipak zaštitio, potrebno ga je registrirati pri Nacionalnom uredi za intelektualno vlasništvo (ako je riječ o zaštiti unutar isključivo jedne države članice Europske unije) ili pri Uredu Europske unije za intelektualno vlasništvo (ako je riječ o zaštiti u više zemalja spomenute zajednice). Prema članku 16. Zakona o industrijskom dizajnu, dizajner ima pravo na zaštitu izrađenog proizvoda za razdoblje od pet godina, nakon čega ju je moguće produžiti na još toliko sve dok se ne dođe do 25 godina. Osiguravanje dizajna na ovaj se način traži ponajprije radi zaštite vanjskog izgleda proizvoda, odnosno njegovih određenih obilježja poput boje, oblika, obrisa, crta, materijala, ornamentacije ili teksture. U Praktičnom vodiču za zaštitu industrijskog dizajna Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske (dostupnom na internetu) stoji kako je moguće zaštiti:

dizajn ambalaže proizvoda

dizajn uobičajenih proizvoda

dizajn složenog proizvoda

dizajn seta proizvoda

dizajn dijela proizvoda

dizajn ornamentacije

dizajn zemljovida

dizajn logotipa i ostale dizajne.

Tako, u konačnici, zaštićeni dizajnerski proizvod osigurava njegovu autoru isključivo pravo korištenja u vidu njegove izrade, ponude, uvoza ili izvoza. Ako tako odluči, dizajner svoj proizvod može dati i nekome drugome na upotrebu davanjem licence, a može ga i potpuno dodijeliti drugom pojedincu.

Gdje se obrazovati kada je u pitanju dizajn interijera i eksterijera i koja je škola najbolja za područja web-dizajna?

Od dizajnera interijera do web-dizajnera u nekoliko koraka

PIŠE: LORA VUKUŠIĆ

Oduvijek vas je zanimalo kako možete postati dizajner interijera, web-dizajner i sl.? Ono što možemo sa sigurnošću potvrditi jest to da u Hrvatskoj postoji nekoliko škola i tečajeva koji su idealno mjesto za sve one koji žele unaprijediti svoje znanje kada je u pitanju dizajn. Postoji nekoliko vrsta dizajna, a ono čime ćemo se ovdje baviti dizajn je interijera i eksterijera te web-dizajn.

Visoka škola ASPIRA

Osim što je priznato kao visoko učilište kojemu je cilj omogućiti studentima obrazovanje u raznim područjima, jedno je od tih područja i dizajn interijera. Naime, ta vrsta dizajna pripada kategoriji cjeloživotnog učenja i podijeljena je na dva načina pohađanja. Prvi je način Dizajn interijera – osposobljavanje u trajanju od jedne godine, a drugi Dizajn interijera – usavršavanje u trajanju od dvije godine. Prvi program osmišljen je kao kombinacija praktične nastave i radionica koje vode stručnjaci,

a na tim radionicama možete pokazati vaše stečeno znanje. Iz Aspire napominju da predznanje nije potrebno, već je potrebna samo volja i želja za dodatnim obrazovanjem.

Ono što možete naučiti kao polaznik škole dizajna jest:

Koncept: razvijanje ideja, istraživanje, planiranje i izrada modela

Realizacija: tehničko crtanje, skiciranje, crtanje pomoću računala i izrada portfelja

Prezentacija: pripremanje ponuda, izvještaja i izrada profila klijenata

Projekt: specifikacije boje, teksture, materijala i osvjetljenja sukladno željama klijenta unutar zadatog prostora te izrada probnih uzoraka.

Ako želite upisati drugi program dizajnera interijera, odnosno usavršavanje, potrebno je imati već određeno predznanje o samom programu. Najčešće se ovaj stupanj obrazovanja preporučuje osobama koje su završile srednju školu za građevinskog tehničara ili dizajnera unutrašnje arhitekture. Ovaj se program zasigurno preporučuje i studentima koji žele nadograditi svoje znanje u području dizajna.

Osim programa za dizajnera interijera slobodni ste obrazovati se za modnog dizajnera. Vjerujemo kako mnogi misle da modni dizajner može biti svatko i da za to ne treba nikakvo dodatno obrazovanje, no, nažalost, morat ćemo vas razočarati. Svaki modni dizajner trebao bi znati nešto malo više o povijesti mode i kostimima, projektiranju odjeće, konstrukciji i modeliranju i modnom dizajnu. Vrlo je bitno spomenuti i kako za sve ove obrazovne programe u Visokoj školi Aspira možete dobiti i potvrdu o završenom školovanju te upisani program u e-radnoj knjižici.

Gdje pronaći dobar online tečaj?

Za sve studente koji se žele okušati u web-dizajnu i unaprijediti svoje znanje, a možda ne mogu finansijski upisati neku visoku školu, imamo i za to rješenje. S obzirom na to da se u zadnje vrijeme sve odvija online, donosimo vam nekoliko stranica pomoću kojih možete unaprijediti znanje kao web-dizajner i za to dobiti certifikat koji uvijek dobro dođe u vašem životopisu.

UDEMY – stranica za online učenje sa širokom ponudom edukacija u petnaestak kategorija. Između ostalog to su glazba, fitness i zdravlje, poslovne edukacije i razna područja dizajna, konkretno web-dizajn, grafički dizajn, modni dizajn, 3D i animacija, kreiranje videoigara i korištenje raznih aplikacija u dizajnu.

Omogućen je doživotni pristup materijalima kupljenih edukacija, a najčešće su u pitanju video lekcije s praktičnim zadacima. Neke edukacije imaju i završne ispite.

Za svaku završenu edukaciju polaznik dobiva certifikat (koliko je on relevantan prilikom zapošljavanja, ovisi od poslodavca do poslodavca).

Svatko može postati učitelj/instruktur i predavati svoj tečaj u videoobliku.

Svaki tečaj ocjenjuju polaznici koji ga kupe i prođu, što novim polaznicima olakšava odabir tečaja.

Surađuju s nekim od najpoznatijih tvrtki (Adidas, Booking.com, Lyft itd.) u svojoj struci, i to u vidu pružanja edukacija zaposlenicima firmi itd.

Tečajevi se može kupiti na čestim popustima po povoljnijim cijenama, od 10-ak eura na više.

COURSERA – također stranica za online tečajeve koja se u načinu funkcioniranja razlikuje od Udemyja – njihovi tečajevi uglavnom počinju u zakazano vrijeme te se prate uživo jer ih drže uglavnom dokazani stručnjaci u svom polju (npr. profesori).

Nudi se mnogo toga – od poslovnih tečajeva do dizajnerskih.

Uglavnom nisu tzv. lifetime access ili on demand kao Udemy, nego se tečajevi održavaju uživo.

Lekcije postoje i u samostalnom modu, gdje nije potrebno uživo prisustvovati.

Reputacijom puno jači od Udemyja jer surađuju s nizom najprestižnijih američkih koledža, među kojima su i neki Ivy League koledži, te tvrtkama kao što su IBM, Google itd. Samim time njihov je certifikat nešto cjenjeniji kod poslodavaca.

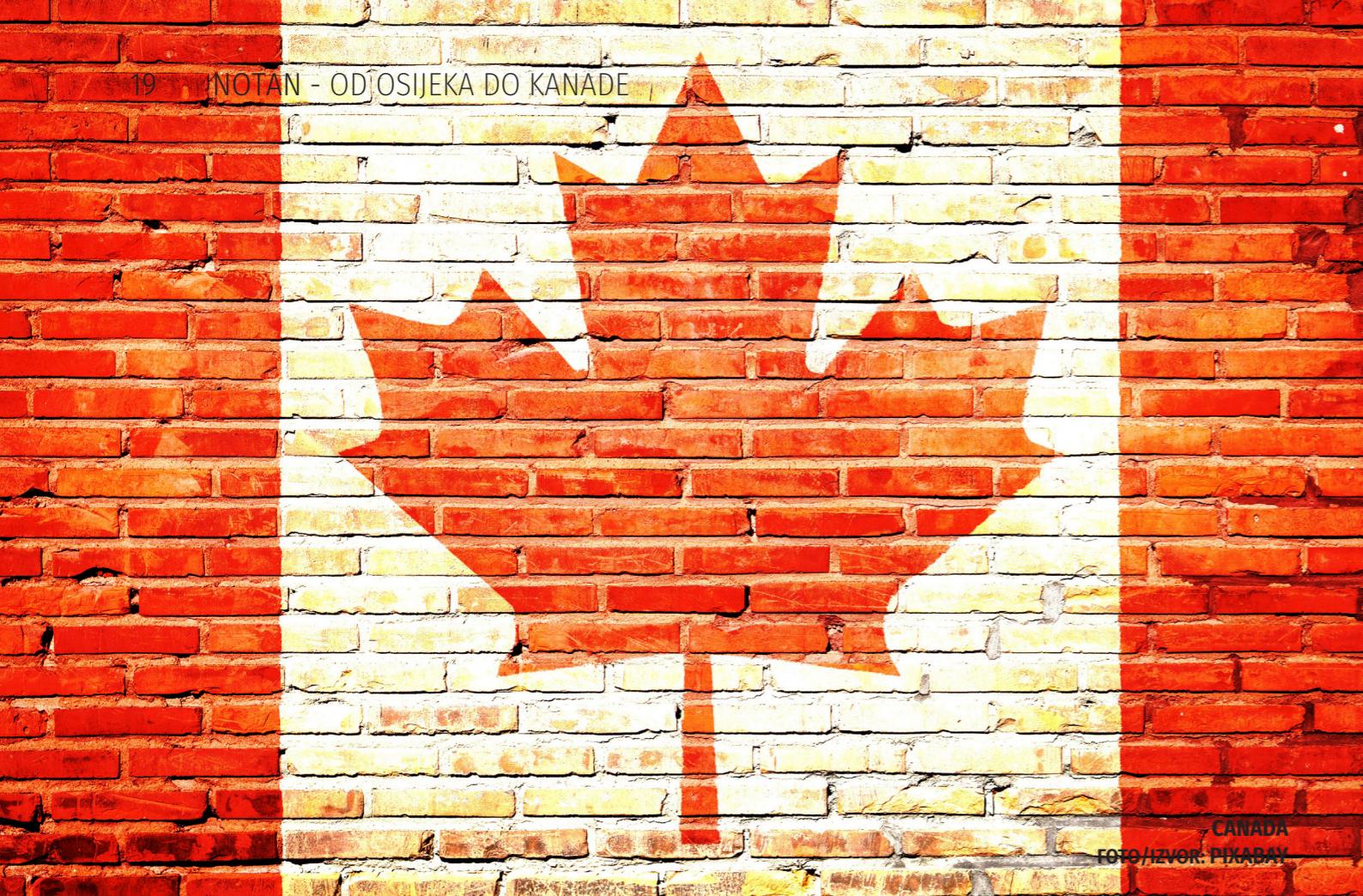
Tečajevi variraju cijenama, od besplatnih do onih od nekoliko stotina dolara. Potpuno su sigurni i za studente te omogućavaju dodatno obrazovanje u području dizajna besplatno ili za vrlo malo novca.

Općenito o **MOOC** (Massive Open Online Courses) – posve korisno i edukativno, za koju god da se stranicu pojedinac odluči. Međutim, na kraju se sve svodi na svrhu pohađanja tečajeva za poslovno usavršavanje, i to kako bismo bili atraktivniji poslodavcu ako priložimo MOOC certifikat.

Zasigurno ćemo stići znanje ako pošteno odradimo tečaj, položimo ispit i dobijemo certifikat.

Mnogo tvrtki ovakav način učenja uzima s dozom rezerve zbog mogućnosti varanja na ispitima.

Druga je svrha privatni, odnosno osobni napredak – učenje radi razvijanja novih vještina za npr. freelance poslove, usavršavanje vještina potrebnih za trenutni posao i sl. Korisno je i to što će većina poslodavaca zasigurno podržati MOOC program, ako ga već nema unutar kompanije. Ovi programi potpuno su sigurni i za studente te omogućavaju dodatno obrazovanje u području dizajna besplatno ili za vrlo malo novca.

Kanadska moderna na osječki način!

PIŠE: MIROSLAV KIČIĆ

Rođeni Osječanin Ernst Roch pionir je u mnogim aspektima svojega djelovanja. Ovaj sjajan intelektualac pripadnik je generacije dizajnera koja na dizajnerski izazov gleda kao na postupak rješavanja problema uz racionalnost i formalnu jasnoću. Upravo po tom međunarodnom i novom grafičkom dizajnu ostaje upamćen kao pionir Kanadskog modernizma...

Profesionalnu karijeru grafičkog dizajnera Roch je započeo po dolasku u Montreal početkom 1953. godine. Uz svoj, uglavnom pionirski, rad na području grafičkog dizajna, profesionalno se bavio i drugim kreativnim područjima, kao što su organizacija izložbi, izdavanje knjiga i predavanja na nekoliko sveučilišta. Grafički dizajneri koji su ostavili trag u kanadskom dizajnu uglavnom su svoje karijere započinjali kao obrtnici (tipografi, ilustratori, dizajneri) ili tehničari specijalizirani za tiskarsku indus-

triju. Razvijene vještine omogućavale su im vješt rad s grafičkim elementima, tipografijom ili fotografijama. Švicarska i njemačka dizajnerska škola imale su eksplozivan utjecaj na kanadske dizajnere. Iako su rani dizajneri donijeli europsku vizualnost u Kanadu, oni su ujedno utjecali i na mlade dizajnere da iz Kanade krenu suprotnim putem. Nakon europske edukacije i povratka kući, počeli su primjenjivati svoje steceno znanje i unapređivati kanadsku vizualnu kulturu.

Ernstu Rochu cilj je bio preko dizajna uspostaviti značenje kroz suzdržanu i urednu strukturu, odnosno kroz kontroliranu vizualnu misao i grafičku razigranost, korištenje fotografije, modernističke tipografije i sheme boja. Želio je usmjeriti kanadski grafički senzibilitet više prema europskoj moderni. Svojim progresivnim stilom mijenjao je inferorne lokalne granice, slijedeći obrazac europskog modernizma. To je ono zbog čega su Rochova djela bitna i što im daje povijesni kontekst kao kanadskoj vizualno-kulturnoj baštini. Roch je u intervjuu 1996. godine također napomenuo kako je još uvijek teško u potpunosti sagledati revolucionarnu snagu ovih jednostavnih i originalnih primjera modernističkoga dizajnerskog mišljenja.

Sretno osječko djetinjstvo!

Ernst Roch rođio se u Osijeku 1928. godine i u njemu je proveo sretno djetinjstvo koje su prekinuli ratni događaji 1944. godine. Njemačka je počela izvlačiti obitelji njemačkog podrijetla s područja istočne Hrvatske. Rochov otac, ugledni osječki slikar i grafičar Ivan (Hans) Roch, nevoljko je predzadnjim vlakom napustio Osijek. Obitelj Roch svoj novi dom pronašla je u austrijskome Grazu, u kojem je Ernst 1948. godine upisao Staatliche Schule für angewandte Kunst. Na studiju je dobio izvrsnu naobrazbu iz područja grafičkog dizajna, a bogato austrijsko kulturno okruženje usadilo mu je najviše estetske standarde. Nakon završenog studija u Grazu, Ernst Roch s obitelji emigrira u Kanadu. Nakon Osijeka i Graza njegova se obitelj konačno skrasila u zapadnome dijelu grada Montreal. Unatoč mladosti i novoj sredini, Rochova vizija i talent znatno su ga izdvajali od njegovih kanadskih vršnjaka. Štoviše, velik dio svog uspjeha duguje upravo svojoj europskoj pozadini, koju je savršeno prenio na američki kontinent. Prije otvaranja vlastita ureda 1960. godine radio je za tri dizajnerske tvrtke i bio glavni osnivač Design Collaborativa s Rolfom Harderom 1965. godine. Početkom sedamdesetih godina važan je kotač izdavačke tvrtke Editions Signum, specijalizirane za ograničena izdanja originalnih grafika, a zatim i osnivač te predsjednik izdavačke tvrtke Signum Press. Osnivanje vlastite dizajnerske tvrtke Roch Design dogodilo se 1978. godine.

Kanadska afirmacija

Rochov impresivan dizajnerski opus kreće se od logotipa, simbola i plakata do kompletnih programa vizualna identiteta, od izdavanja knjiga do te-

matskih izložbi, od poštanskih markica i službenih dokumenata do dizajna knjiga. U svoj dizajnerski rad unosi intuiciju, maštu i treću dimenziju, odnosno nevidljiv duhovni aspekt koji njegova djela konačno čini univerzalnim, jedinstvenim i nezabovarnim. Prema njegovim riječima, dizajn ne predstavlja samo vizualizaciju informacija. Riječ je o dubljoj i kompleksnijoj umjetničkoj formi u kojoj sam dizajner ima širu društvenu odgovornost: informirati, a ne zavarati, prosvijetliti, a ne frustrirati pojedinca... Važan je i ogroman doprinos Rochovih umjetničkih djela kanadskome dizajnu 1960-ih i 1970-ih. Ernst progovara preko minimalističkih elemenata koji se mogu nositi s prizmom vremena, nastojeći prvenstveno informaciju učiniti što pristupačnijom i razumljivijom. Zapravo, Rochov je pristup natjerao cijelu kanadsku dizajnersku profesiju da počne jače propitivati svoja dizajnerska stajališta i sagledavati probleme na još kreativniji način.

Među najvažnijim radovima Ernsta Rocha nalaze se simbol i vizualni identitet Nacionalnog umjetničkog centra (Ottawa), poštanske marke s likom kraljice Elizabete II (1962-1963), službeni plakat za Olimpijske igre u Montrealu (1976) i prigodne poštanske marke ranih kanadskih lokomotiva (1983-1986). Također, organizirao je brojne izložbe, ponajviše u Montrealu i Torontu. Ernst je bio gostujući predavač na nekoliko sveučilišta tijekom triju desetljeća duge predavačke karijere koja uključuje Školu za umjetnost i dizajn Montrealskog muzeja likovnih umjetnosti, Sveučilište Concordia, McGill i Ohio State University, kao i Visoku školu za umjetnost i dizajn Nova Scotia.

Roch je bio duboko involviran u svijet dizajna bio je član Kraljevske kanadske akademije umjetnosti, Međunarodnoga grafičkog saveza i Društva grafičkih dizajnera Kanade. Nekoliko godina nakon njegove smrti, 2007. godine, izabran je (in memoriam) za počasnog člana Društva grafičkih dizajnera Quebeca. Njegovi dizajnerski radovi dobili su brojna nacionalna i međunarodna priznanja te nagrade. Svoje radove izlagao je i objavljivao u Kanadi, Sjedinjenim Američkim Državama, Europi i Japanu, a oni se nalaze u stalnim zbirkama muzeja kao što su Muzej moderne umjetnosti (New York), Kongresna knjižnica (Washington DC), Nacionalna knjižnica (Ottawa) i Nacionalni muzej plakata (Varšava).

Dženisa Pecotić: Ideja i inspiracija naviru iz književnosti, likovnosti i glazbe

RAZGOVARAO: JOSIP ZELIĆ

Dženisa Pecotić, legendarna i veličanstvena hrvatska kostimografkinja s više od 100 kostimografija te iznimna dizajnerica odjeće i tekstila, govori o svojem osebujnom i grandioznom radu te šalje poruke studentima Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku.

Dženisa Pecotić legendarna je hrvatska kazališna (drama, opera, opereta i balet) i filmska kostimografkinja, dizajnerica tekstila i odjeće, a od 1982. godine i članica Udruga likovnih umjetnika primjenjenih umjetnosti Hrvatske. Ostvarila je više od 100 kostimografsko-umjetničkih projekata. Svojim izvanserijskim talentom te velikim i plemenitim 40-godišnjim radom obogatila je hrvatsku kulturu.

Odakle crpite ideje za svoje kostime?

Na pitanje o izvoru ideja moj je odgovor lagan. Sama njihova realizacija oduvijek mi je puno veći izazov. A ideje dolaze odasvud – iz književne literature, likovnih umjetnosti, od klasične i barokne pa sve do zabavne glazbe te ljudskoga glasa koji i inače doživljavam kao najljepši instrument, potom iz promatranja ljudi na cesti i u gradu, šetnji šumom, parkovima te morskom obalom... Treba biti znatiželjan te brusiti oko i um na svemu što nas okružuje jer talent je samo jedan od čimbenika kreativnog čina. Puno su mi više u mom radu, pa i u crpljenju ideja, koristili upornost te pažljivo slušanje i učenje od mojih mentora i suradnika na svakom projektu, bilo da se radi o drami, operi, klasičnom baletu ili suvremenom plesu.

Kako biste opisali vlastiti rad?

Opis vlastitoga rada proces je koji neprekidno traje i koji u jednom trenutku mora biti nasilno prekinut uspostavljenim rokom. To je, na primjer, datum premijere u kazalištu ili otvaranja izložbe. To su trenuci u kojima se mirim s činjenicom da sam prisiljena pristati na nedovršenost učinjenog.

Svoje radove izlažete na domaćoj i stranoj sceni te ste ujedno autorica kreacija svih vrsta službenih odora – vojnih, policijskih, ZET-ovih, hotelskih i sl. Kako Vam je surađivati s tolikom količinom različitih ljudi?

Velika je privilegija imati priliku surađivati s mnogo ljudi raznih struka. To me naučilo percipirati potpuno drugačije stavove, razmišljanja i ukuse od mojih. Kad je to i naporno. Kad sam se i naljutila. Međutim, najčešće urode novim plodom. To me istaknuo naučilo komunikaciji s ljudima. Stekla sam i razna znanja u područjima o kojima nisam mogla ni zamisliti da će se ikada njima baviti, kao što je bilo kreiranje vojnih odora.

Postoje li nekada neki specifični zahtjevi u Vašem poslu? Je li bilo slučajeva da netko, primjerice, nije bio zadovoljan Vašom kreacijom i kako je to utjec-

alo na Vaš daljnji put i rad?

Svaki je zahtjev u mom poslu specifičan. Bilo je i neobičnih zahtjeva koji su mi bar tako izgledali zbog mog nedovoljnog poznавanja teme koju sam trebala obraditi, kao što je, na primjer, bilo kreiranje vojnih odora. Dakako da mi se događalo da je bilo i odbijenica. Ne mogu reći da sam na početku svoje karijere te odbijenice lagano prihvaćala. No kasnije, kao i sada, pregovaram kada god je to moguće.

Koliko i kako je bolest utjecala na Vaše dizajnersko stvaralaštvo?

Ja sam ju doživjela kao nakupinu loše energije koje se trebalo riješiti. Tako se i dogodilo, a uspjela sam stetići više samopouzdanja u svom radu i napokon se odvila reći ne.

Što je danas presudno za uspjeh u kostimografskom svijetu? Što je danas in u tom smislu?

Ako se uspjeh u kostimografskom svijetu mjeri brojem odraženih premijera u jednoj sezoni, onda statistika govori sama za sebe. Međutim, kvantitet ne garantira uvijek i kvalitetu. A upornost, marljivost i talent podrazumijevaju se dok su sreća i stjecaj okolnosti, dakako, jako bitni.

Što biste poručili studentima koji se žele odvážiti na slične korake poput vas?

Savjetovala bih im da se naoružaju sa što više znanja i vještina, a to se odnosi i na područja koja nisu usko vezana za kostimografiju ili modu.

Čime se trebaju najviše voditi u kreiranju kostima?

Svesna sam činjenice da je svijet zatrpan proizvodima koji nas sve više guše. Uviđa se važnost recikliranja, pa bih mladim kostimografima predložila da svaki put u pripremi nove predstave prvo pregledaju funduse kazališta, odu na buvljake, prekopaju vlastite ormare i ormare svojih prijatelja i rodbine. Začudno je koliko takva mjesta mogu biti izvori ideja svakom mlađom kreativcu.

Na kraju, koja je poruka studentima Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku i svim studentima kreativcima koji će koračati u svijetu dizajna i kreativnih industrija?

Budite svoji i oslonite se što više na vlastite snage – njegujte svoju osobnost i talent. Želim da vam se posreći.

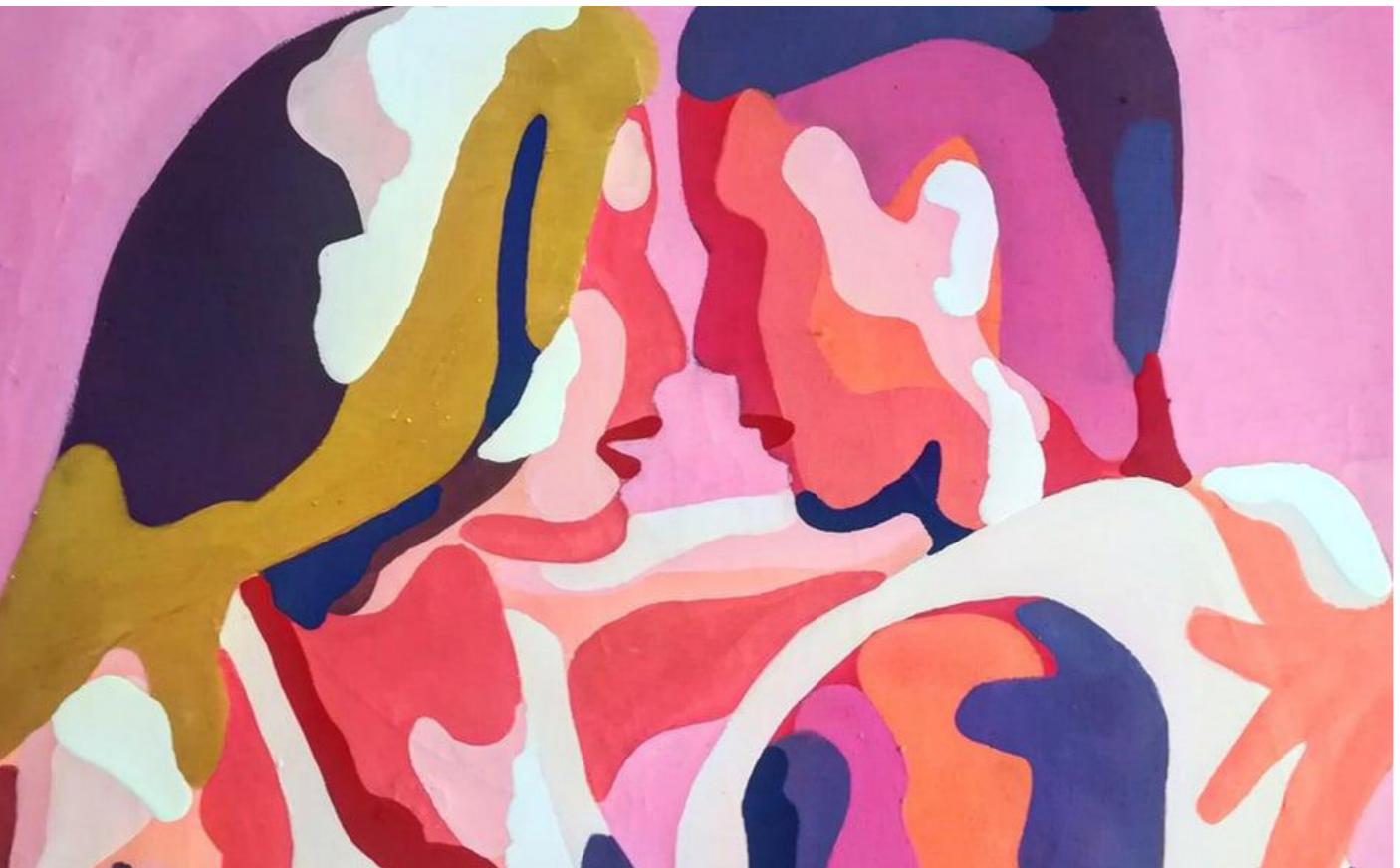
MODNI DIZAJN ĐEŽENISA PECOTIĆ
FOTO/IZVOR: GRADSKO KAZALIŠTE ŽAR PTICA

MODNI DIZAJN ĐEŽENISA PECOTIĆ
FOTO/IZVOR: GRADSKO KAZALIŠTE ŽAR PTICA

RAZGOVARALA: GLORIA EREŠ

Ivan Kopp: Umjetnost koristim kako bih pobudio u ljudima nadu, radost i životnu energiju

Mladi umjetnik svoju ljubav prema plesu i glazbi prenosi na platno, a svakim svojim radom širi pozitivne vibracije jer je upravo to ono što svijetu danas nedostaje. Želi glazbom pucati po ljudima i potaknuti ih na ples te drastično i snažno umjetnošću utjecati na druge.

KOPP ART
FOTO/IZVOR: IVAN KOPP

Salsa je ples koji za Ivana ima posebno značenje jer ga je upravo salsa usmjerila na put kojim danas kroči sretan i ispunjen. Nakon studiranja u Zagrebu, Ivan ipak odlučuje diplomirati na Akademiji likovnih umjetnosti u Osijeku, gdje je proveo i posljednju godinu studija. Novopečeni magistar pun životnog optimizma upravo u umjetnosti pronalazi svoj mir, svoju radost, svoju inspiraciju... Kutak ove umjetničke priče dijeli i na profilu Ivan Kopp art, gdje pratitelje uveseljava objavama kojima ih odvodi u svoj čarobni svijet.

Za tebe se može reći da jednostavno živiš umjetnost, ali koliko ti je ona važna u svakodnevnom životu?

Umjetnost je važan aspekt moga života. Dok stvaram nove stvari, bile to slike ili glazba, hranim svoju dušu. Kada se ne izražavam kreativno, imam osjećaj nezadovoljstva i kao da me netko guši i ne da mi da dišem. Stoga mogu reći da mi je umjetnost jako bitna jer, ako nisam sretan po pitanju izražavanja, ne mogu se prepustiti kako spada svojim priateljima, obitelji, poslu i općenito načinu življena.

Već si imao nekoliko autorskih izložbi. Postoji li određeni dizajn koji njeguješ i po kojem su tvoja platna prepoznatljiva?

U mojoj glavi postoji. U radovima želim prikazati i u njih ukomponirati svoju ljubav prema glazbi i plesu. S druge strane, želim da moji radovi budu veseli i ugodni za gledanje kako bi u gledatelju proizveli osjećaj smirenosti, veselja, radosti. Cilj je mojih radova pobuditi u osobi barem malo topline. Presretan sam kada mi ljudi kažu da su moje slike pravo osvježenje u njihovu domu i da stvaraju radost u prostoru. Prepoznatljiv sam po svojim veselim bojama i motivima inspiriranim ljudskom ljepotom, pjesmama i tropskim motivima.

Ljubav prema plesu pretočio si u svoje slikarske radove, pa su česti motivi tvojih radova plesači i atraktivne plesne figure. S obzirom na navedeno, može li se reći da su plesni motivi tvoj zaštitni znak i imaju li posebnu važnost za tebe?

Plešem otkada znam za sebe i mogu sa sigurnošću reći da je ples dio mene koji me opušta na sličan način kao i umjetnost. Rekao bih da sam dugo-godišnje skupljanje plesne i glazbene energije pohranjivao u sebi, što me dovelo do želje za slikanjem glazbenih i plesnih motiva te performansi povezanim s glazbom. Kada me pitaš za moj zaštitni znak plesa i glazbe, rekao bih da je to točno jer otkada sam se počeo profesionalno baviti um-

jetnošću, moji su motivi isključivo povezani s glazbom i njezinom harmonijom. Za mene plesni motivi imaju veliku važnost. Svoju ljubav prema njima želim prenijeti na druge i širiti dalje kako bi drugi mogli raditi isto. Smatram da danas ima dovoljno mržnje i nezadovoljstva koje treba promijeniti. Trebamo širiti ljubav u današnji svijet, i to prvo početi od sebe kako bismo mogli davati drugima.

Budući da si oslikavao i zidove plesnih klubova, zaista kreativno živiš svoju strast. Znači li to da inspiraciju crpiš iz plesne umjetnosti?

Apsolutno! Glazba, ples i slikanje za mene su nerazdvojni. Dok slikam, moram slušati glazbu jer ona vodi pokret moje ruke, a unutar sebe plešem. Dok plešem, dobivam ideje za svoje slike i glazbu. Dakle, u sebi živim sva tri poticaja istovremeno: slika, ples, glazba.

Ples ti je svakako poslužio kao ideja i prepoznatljiva je značajka tvojih radova. Promoviraš li zapravo ples dizajnom svojih radova?

Na neki način da. Izborom boja, motiva i ploha nastojim dočarati na svojim slikama čaroliju plesa. Kao što ples u meni aktivira životnu energiju, volio bih i druge potaknuti da uživaju u tom daru pa makar i pomoći mojih slika.

Smatraš li da preko umjetnosti možeš utjecati na druge i na koji način?

Da! Mislim da je umjetnost idealan medij za pozitivno utjecanje na druge jer je jezik umjetnosti univerzalan. Svi imamo ruke, noge, oči, uši, sposobnost osjećanja, a to je jezik kojim govori umjetnost. Njega ne treba posebno učiti, s njim se rađamo. Stoga, koristim svoju umjetnost kako bih potaknuo i pobudio u ljudima nadu, radost i životnu energiju jer nam je to danas potrebno više nego ikada. Ako u čovjeku probudim malu iskru radosti i nade, puno sam postigao.

Koji su ti planovi za budućnost na umjetničkom planu?

Trenutno se intenzivnije bavim slikanjem portreta i ljudske figure. Moja je namjera prenijeti otisk osobnosti svakog čovjeka kojeg slikam. Plan mi je još neko vrijeme posvetiti se tome. Također nastavljam s usavršavanjem na području glazbene produkcije. Želja mi je svoja znanja i iskustva prenijeti podučavanjem na djecu i odrasle. Osim toga, plan mi je naslikati nove slike za buduće izložbe.

Startasice – povijest koju možete obuti

PIŠE: GABRIELA JURKOVIĆ

Inspirativna i zanimljiva priča o Startasicama uvijek nam iznova može poslužiti kao nadahnuće u sutrašnjici.

Početak priče

Priča o Borovo obući fascinantna je tema u kojoj se neprestano isprepliću povijest i budućnost ove zanimljive obuće. Borovo je, zahvaljujući dugoj tradiciji, postalo najpoznatiji proizvođač cipela u Hrvatskoj. Tvrta je osnovana 1931. godine na periferiji Vukovara. Uspješno su poslovali sve do 1991. godine, kada zbog ratnih događanja prestaju s poslovnim aktivnostima. No, 1998. godine Borovo je vratio svoj matični posjed te započinje s radom.

Povijest ove tvrtke obilježila je i 2008. godina, kada je Borovo dobilo certifikat prema ISO 9001 standardu, što znači da su njihovu kvalitetu priznali u većini zemalja diljem svijeta. Zanimljiva je i činjenica kako je Borovo dugi niz godina imalo svoj tvornički list pod nazivom Borovo. Bio je to tjednik koji je otkrivaо nešto više o životu i radu zaposlenika tvrtke i stanovnika Borova. Imali su još čak dva lista pod nazivom Prodavač i Izbor.

Startas tenisice

U Borovu su dugogodišnjim radom razvili razne modele obuće koje vole sve generacije. Najpoznatiji su modeli Startas, Boromina, Borosana, Rubber, My Ballerinas i The Big Blue, a svaki komad obuće plijeni pozornost inovativnošću i posebnošću.

Startas tenisice nijihov su najpoznatiji model. Prvotno je zamisljena kao niska tenisica za igranje stolnog tenisa. Najveću popularnost stekla je 1987. godine kada je bila službena obuća Univerzijade u Zagrebu. Tada se prodavalo čak pet milijuna pari tenisica na godinu. Nakon što dugo nisu bile u prodaji, oživljene su 2007. godine u tradicionalnom obliku s mnoštvom novog dizajna.

Dizajn

Startasice su od samog začetka proizvodnje imale autentičan dizajn prirodnih materijala i ručne izrade. Danas, razvojem kreativnosti i novih znanja, u Borovu su unaprijedili dizajn na način da čak i vi

mozete postati dizajneri svojih Startasic. Započeli su s custom-made proizvodnjom, odnosno proizvodnjom prilagođenom određenom brendu i partneru. Realizacija ove zanimljive ideje započela je u proljeće 2015. godine. Nakon samo nekoliko mjeseci potražnja za ovim proizvodom bila je iznimno velika.

Dizajn ove personalizirane obuće možete odrediti sami. Svaki komad obuće sastoji se od desetak dijelova koji se mogu urediti. Boja i dizajn potplata, vezica, prstena oko vezica, obruba i platna može se mijenjati prema željama naručitelja. Također, može se otisnuti zaštitni znak i razni motivi. Borovo je postalo partner s brojnim tvrtkama, festivalima i organizacijama. Neki od najpoznatijih partnera s kojima su surađivali bili su Ultra Europe, Europska komisija u RH, NK Hajduk, Vukovar film festival, Run Croatia, POAF (Poreč Open Air Festival) te mnogi drugi.

Povratak u budućnost

Nešto nas tjeru da se nakon svih ovih godina vratimo startasicama. Vjerujem da je to prije svega nostalgija za nekim prošlim vremenima. One su komadić povijesti u našoj budućnosti zbog čega ih mnoge generacije žele imati u svom ormaru. Svak put kada ih obujemo odlučujemo tko će moći taj dan postati, netko iz prošlosti ili budućnosti. Moćnost je pregršt, a realizacija je na vama.

Budi autentičan!

Borovo je primjer kako u maloj sredini uz pomoć kreativnosti i kvalitete možemo postati veliki produžetnici. Autentičnost treba biti jedna od ključnih kvaliteta svakog pojedinca. Samo tako možemo postići jedinstvenost u poslu kojim se bavimo. Biti drugaćiji izazov je modernoga doba, kojemu trebamo bez ustručavanja odgovoriti. Znači li za tebe biti autentičan nositi Startas obuću ili nešto potpuno drugo, to je na tebi, no biti zadovoljan onime što činiš odlikuje dizajnera svoje sreće.

PIŠE: HELENA HRŽICA

Bajkoviti osječki dizajn - Tvrđa i Europska avenija

Kroz povijesnu jezgru Staroga grada do centra Osijeka kontinuirano se isprepliće povijesni dizajn s dugom pričom.

Na desnoj obali rijeke Drave, od stare rimske kolonije Murse u Panonskoj provinciji razvio se grad Osijek, čija povijest počinje jako davno, no nikada ne prestaje. Osijek je kroz cijelu svoju povijest bio važno trgovačko, gospodarsko, političko i kulturno središte ovoga dijela Europe, a sada je glavni i najveći grad Osječko-baranjske županije te cijele istočne Hrvatske. Osijek je obilježen trima arhitektonskim stilovima: baroknom Tvrđom, secesijskim Gornjim gradom te historičkim dijelom. Kada Šetate Europskom avenijom ili starom Tvrđom, nemoguće je ne osjećati se kao plemić ili vitez koji je izašao iz Zagorkina djela. Stara gradnja od 17. do početka 20. stoljeća tome prostoru daje određeni ugođaj. Tvrđu je gradila u nekoliko navrata austrijska vlast kao posljednju točku obrane Carstva od Turaka u jugoistočnom dijelu Carstva.

Velikani Tvrđe i njeni graditelji još uvijek borave u njoj

Tvrđa je bila sjedište generalata i vojnih jedinica koje su branile Osijek, pa tako i cijelo carstvo od neumornih napada Turaka. Jedan od mnogih koji je nadzirao izgradnju Tvrđe bio je general von Beckers koji je tražio da se nakon smrti zazida u vanjski zid, pa tako danas imamo priče koje govore o tome kako njegov duh još uvijek kruži ulicama Tvrđe. Zidine Tvrđe bile su izgrađene s osam bastiona i četirima vratima koji su Tvrđu štitili sa svih strana, no, nažalost, urbaniziranost 20. stoljeća zahtijevala je izmjene u gradnji. Zbog tramvajske pruge srušen je južni dio te isto tako i istočni dio zidina zbog državne ceste koja povezuje Hrvatsku s Mađarskom. Od istočnih zidina Tvrđa je izgubila dio koji je sezao skroz do Ulice cara Hadrijana (gdje se nalazi GPP).

Glavni trg Tvrđe, Trg Svetog Trojstva, prije je nosio drugi naziv koji je odgovarao njegovoj primjeni: Vinski trg, na koji se vikendom dovozilo vino iz Baranje te prodavalо vojnicima koji su živjeli i radili u utvrdi te gostoničarima. Današnji naziv Trga, a i onaj pod kojim ga spominjemo (Kugin trg), nastaje kada se podiže spomenik Sv. Trojstvu kao zavjet protiv kuge. Na glavnome trgu nalaze se i glavne zgrade. 1715. godine na Trgu se podiže zgrada Glavne straže koja

se nedugo za time uklanja te se ponovno gradi 1729. godine na sjeverozapadnom dijelu Trga. Danas se u zgradi Glavne straže nalazi Arheološki muzej Osijek koji je jedan od rijetkih muzeja ovlašten za iskopavanje arheoloških lokaliteta. 1724. godine završava izgradnja zgrade vojnog zapovjedništva (Generalatshaus) u kojoj se danas nalazi Rektorat Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, kao i sama Akademija za umjetnost i kulturu, čije je pročelje izgrađeno sintezom renesanse i baroka. Na kraju Kuhačeve ulice nalazi se Rondel velikana studenata obrazovnih institucija koje su se nalazile u Tvrđi u to vrijeme te se njihove biste nalaze u samom Rondelu: Lavošlav Ružička i Vladimir Prelog uz bistu Josipa Jurja Strossmayera koji je ustupio dio zemljišta i poticao gradnju u samoj Tvrđi, kao i školovanje.

Najprepoznatljivija ulica u Osijeku ima jednakoprepoznatljivu povijest

Jedna od najprepoznatljivijih ulica u gradu Osijeku jest upravo Europska avenija, koja se spaja s Kapucinskom ulicom. Europska avenija građena je u secesijskom stilu, koji je bio pravac umjetnosti i arhitekture krajem 19. i početkom 20. stoljeća. U tom su periodu izgrađene zgrade koje čine ovu ulicu (1894–1912). Secesija nalazi motive u prirodi te tako na zgradama ovoga niza možemo pronaći brojne prirodne motive, kao što su listovi na metalnim ogradama. Secesijski niz Europske avenije sastoji se od osam kuća. Kao i u Tvrđi, većina zgrada u Europskoj aveniji prenamjenjena je današnjoj potrebi grada i stanovnika. Zgrada Gillming-Hengl (izgrađena 1906. godine) danas je Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. Poštanska palača (izgrađena 1912. godine) danas služi kao zgrada Glavne pošte, a palača Neumann danas je Muzej likovnih umjetnosti. Palača Kraljevskog sudbenog stola u Osijeku (izgrađena 1898. godine) služi kao Općinski i Županijski sud u Osijeku. Zavod za oftalmologiju KBC-a Osijek nalazi se u zgradi Korsky izgrađenoj 1904. godine. Uz barok i secesiju, ali i brojne perivoje koji prekrivaju Osijek, nije neobično što nas nekada mogu povesti sa sobom u 19. stoljeće te ostaviti dojam veličanstvenosti i spektakularnosti.

RAZGOVARALA: GLORIA EREŠ

Dejan Marčetić: Odgojna funkcija plesa

Plesna se umjetnost ovoga puta promatra iz jedne drukčije perspektive o kojoj se dosad možda i nije govorilo te se time ukazuje na važnost plesa kao društvene aktivnosti, kako u životu tako i u učenju.

Dejan Marčetić diplomirani je inženjer Elektrotehnike i računarstva i učitelj za sportski i rekreativni ples te voditelj Plesnog kluba D&D-ja. Dejan je motivacija i primjer svima da se posao doista obavlja s radošću i predanošću, što na kraju rezultira krajnjim zadovoljstvom i obavljanjem posla kao uživanjem u životu i aktivnosti bez koje se ne može. Plesni trener velikog srca, predivne osobnosti i pozitivne energije koju širi gdje god se nalazi, poziva sve da se okušaju u plesu i upoznaju svijet za koji možda nisu ni znali da postoji. Budući da je usmjerio brojne plesače k vrhunskom državnom, ali i svjetskom rezultatu, podijelio je s nama svoje dragocjeno dvadesetogodišnje iskustvo u poučavanju plesa.

Kada si se i zašto počeo baviti plesom?

Plesom sam se počeo baviti još u srednjoj školi, kada sam primjetio plakat na oglasnoj ploči, pa sam se dogovorio s priateljima da dođemo na prvi sat plesa. Naravno, oni nisu došli, a ja nisam imao hrabrosti nastaviti te sam otiašao kući. Kada je drugi put bio organiziran tečaj, opet sam se dogovorio s priateljima, a oni su ponovno podbacili jer nisu došli. Tako sam i ja odustao, vratio se kući, ali me mama zamolila da se vratim i tada sam zapravo počeo plesati. Kada sam prvi put došao na tečaj, nisam bio svjestan na što idem. Međutim, kada sam počeo plesati, bilo mi je jako zabavno, svidjelo mi se i odlučio sam ostati. Budući da sam tada bio srednjoškolac, privuklo me i to što je to bila aktivnost gdje se druže dečki i cure, a meni se odmah jedna cura svidjela i to je bio jedan od razloga zašto sam nastavio dolaziti na tečaj.

Kada je osnovan Plesni klub D&D?

Plesni klub D&D osnovan je 31. kolovoza 1999. godine. Tada sam se u Zagrebu bavio sportskim plesom jer u Osijeku taj oblik plesanja još nije postojao, pa smo odlučili tu aktivnost započeti i u Osijeku.

Prema dosadašnjem iskustvu, s koliko je godina najbolje početi se baviti plesom?

Ovisi koji vam je cilj. Ako vam je cilj naučiti plesati i to primjenjivati, onda nije nikada kasno početi se baviti plesom, nema nikakvog ograničenja. Ali ako vam je cilj vrhunski rezultat u plesu, onda bi, naravno, bilo dobro početi što ranije. S obzirom na to da mi imamo vrhunske plesače i državne prvake u uzrastu od 12 i 13 godina, a oni su se počeli baviti plesom već u osnovnoj školi, idealno bi bilo početi baviti se plesom u prvom razredu osnovne škole ako je cilj vrhunski rezultat u plesu.

Pomaže li ti bavljenje plesom u svakodnevnom životu?

Pa bavljenje plesom pomaže tako što se na plesu susreće puno ljudi i gdje god dođeš znaš nekoga. Odeš u bolnicu, znaš nekoga i dobiješ nalaze prije. Osim što poznaješ puno ljudi, vježbaš i motoričke kretnje koje ne možeš iskoristiti u svakodnevnom životu, ali na plesnim događanjima možeš. Što se tiče tijela, stalno si u formi, sve su grupe mišića aktivne i manje tebole leđa. Ubiti, pomaže svakako.

BERNARD VEROUGSTAETE
FOTO/IZVOR: PIXABAY

U jednom si osvrnu napisao da u plesu svaki dečko postaje džentlmen, a svaka cura dama. Prema navedenomu može se reći da ples ima odgojnu funkciju. Kako to objašnjavaš?

Ops! Hm, pa ovako, mi u plesu imamo određena pravila. Ta se pravila odnose i na dečke i na cure i ona su tu da bi svima na tečaju bilo O. K., a to znači da se svi osjećaju ugodno. Dečke učimo kako da lijepo zamole plesačice da pleše s njima, da vrate plesačice i kako da se ophode s njima. Dečke učimo kako voditi cure na plesnom podiju, a cure kako pratiti dečke. Cilj je onoga što radimo da se cure osjećaju dobro i ako se one osjećaju dobro, mi im tako možemo nekim džentlmenskim manirama stvoriti osjećaj zadovoljstva da se one osjećaju kao dame. U glavi nam je bilo to da mi dečki lijepim, pristojnim ponašanjem prema curama pokušamo dočarati ljepotu plesa i ljudi privući da osjetite ono što mi plesači osjetimo jer ples je puno više od samog kretanja. Najbolji je osjećaj kada plešeš s nekom osobom koja ti da dobru energiju i taj lijepi osjećaj ne može se riječima baš tako lako opisati.

Budući da si uzor brojnim plesačima, kako doživljavaš svoju ulogu trenera, ali i uzora plesačima?

Drago mi je čuti da sam ja nekome uzor. Uloga trenera uvijek je šakaljiva. Naravno, kada treniram plesače, uvijek moram voditi računa o tome koji im je cilj. Ako im je cilj vrhunski rezultat u sportu, onda ih vodim na natjecanja, učim ih da budu pravi sportaši, da jednako uživaju u pobjedi i porazu, a sve je to dio lekcija da danas-sutra postaneš najbolji, možda državni prvak. Ako ti je cilj da samo naučiš plesati, onda je moja uloga trenera naučiti plesače, posebno dečke, kako da se ophode s drugima, kako

da budu ugodni, kako da cure uživaju u tome što mi radimo. Ako treniram dečju, onda im moram biti uzor u svakom segmentu, uvijek moram postupiti smirenno, davati im dobar osjećaj, dobru energiju jer upravo to podigne njihovo raspoloženje i onda oni, naravno, imaju i bolje izvedbe na plesnom podiju. Tako da je uloga trenera dvojaka.

Postoji li tajna uspjeha?

Hm, pa svugdje je ista tajna. Samo rad i koncentriranost na cilj jer kada si koncentriran na cilj radiš i postižeš ono što želiš. Mislim da to i svi vi znate kada polazete ispite i shvatite koliko je rad važan. Radiš, radiš, radiš i na kraju postigneš ono što želiš.

I za kraj, zašto bi preporučio nekome bavljenje plesom?

Preporučio bih vam svima bavljenje plesom. Prvo, zato što je plesanje zabavno i srest ćeete puno ljudi. Ples je kao alat za koji nikada ne znaš kada će ti zatrebati. Ples će ti sigurno osigurati bolju kvalitetu zabave. Ples je aktivnost gdje dečki i cure sudjeluju skupa. Nebrojeno se puta dogodila energetska konekcija među plesačima s tečajem, tako da ćete na plesu upoznati cure, upoznat ćete dečke. Ni sam nisam znao u što se upuštam kada sam počeo plesati, ali mi se svidjelo, postalo je jedan dio mog života i ne mogu zamisliti život bez plesa. Svakako se okušajte u plesu neovisno o plesnom klubu. U Osijeku ih ima više: Plesni klub Fenix, Leon... Između ostalog, naučit ćete jednu novu vještinu i uči ćete u jedan novi svijet za koji možda niste ni znali da postoji.

PIŠE: ANA AJHENBERGER

Tetovaže - od tabua do mainstreama

Tetovaže su dugo smatrane obilježjem devijantnog ponašanja, a danas ih nose svi – poduzetnici, glazbenici, umjetnici, doktori.

Važnost vizualnoga u čovjekovu životu vidljiva je u raznim segmentima njegova djelovanja. Upravo okom čovjek prikuplja široki splet informacija koje mu omogućuju lakše percipiranje svijeta pa samim time i njegovo razumijevanje. Kako bi pojedinac mogao razlikovati pojedine informacije, sve pojave, bića, objekti ili stvari podložni su procesu identifikacije. Tako je zapravo (vizualni) identitet osnova koja omogućuje izdvajanje određenog subjekta kao pojedinačnosti unutar neke mase.

Odijelo ne čini čovjeka – ili pak čini?

U raznim aspektima vizualnosti i sam čovjek prezentira dijelove svog identiteta. Važna stavka identiteta svakako je vanjski izgled. Iako se vanjski izgled može razumjeti kao konstanta koja je određena utjecajem bioloških čimbenika, prvenstveno genetikom, on je ipak podložan promjenama koje su uvjetovane čovjekovom vlastitom voljom. Bilo da je riječ o odjeći koju nosi, načinu na koji oblikuje svoju frizuru, ili pak načinu na koji uređuje svoje tijelo, čovjek izražava sebe i svoje vlastito „ja“ (Sanders i Vail, 2008).

Jedna od formi uređivanja vlastitog tijela svakako su tjelesne modifikacije među kojima se posebice ističu tetovaže. Oslikavanje tijela kao oblik tjelesne umjetnosti i dizajna danas je velikim dijelom uobičajena pojava koju susrećemo na svakom koraku. Naime, u različitim razdobljima pogled na tetovaže bio je izložen značajnim promjenama, a u velikoj mjeri uvjetovan je kulturom. S jedne strane, pojedine skupine kao što su Maori ili Inuiti na tetovaže su gledali kao na simbol sazrijevanja i ulaska u svijet odraslih, a s druge strane neke skupine percipirale su ih kao iznimno negativnu pojavu koja je usko vezana uz kriminal i druge forme sukobljavanja sa zakonom (Kovačić, 2016).

Kako bi se razumjelo shvaćanje tjelesnih modifikacija kao oblika devijantnog ponašanja, treba spomenuti postojanje veze između čovjekova vanjskog izgleda – barem onog dijela na koji može utjecati – i njegovih misli, osjećaja i ideja. Gledano s aspekta zapadne kulture, ta veza nije bila toliko „štetna“ sve do sredine 20. stoljeća, kada estetizacija tijela postaje bliska ideološkim implikacijama (Siebers, 2000). Trend tetoviranja prije toga na zapadu bio je raširen među raznim pripadnicima društva – tetovaže su nosili pomorci kao souvenir sa svojih dugih putovanja, nešto kasnije one su postale uobičajene u vojnoj službi, a sredinom 20. stoljeća tetovaže su neizostavan detalj među pripadnicima brojnih supkultura. Masovnom pojavom supkultu-

ra, pa može se čak reći i kontrakultura, kao što su punkeri, metalci, skinheads tjelesne modifikacije zadobivaju naročito negativnu konotaciju. Poznata je činjenica kako je unutar tih skupina otpor prema vladajućim ideologijama, konvencijama i općenito svemu normiranom u društvu predstavljao njihovu glavnu odrednicu. Pobuna i otpor izražavali su se različitim obrascima ponašanja, ali velikim dijelom i fizičkim izgledom pripadnika navedenih skupina (Roszak, 1969). S obzirom na to da su kontrakulture percipirane kao prijetnja vladajućem društvenom poretku, tako se gledalo i na sve ono što se uz njih povezivalo.

Normalno je da su ekstremniji pripadnici supkultura svoja obilježja iskazivali na uvredljive i negativne načine, pa stoga i ne čudi osuda kolektiva prema takvim pojedincima, no velikim dijelom simboli nošeni na odjeći ili vlastitom tijelu bili su odraz umjetničkog izražavanja. No umjetnički segment uglavnom je bio zanemarivan, što je osudilo tjelesne modifikacije na marginalizaciju od strane većine pripadnika društva, posebno onih iz srednje i više društvene klase. Takva situacija bila je aktualna sve do sredine devedesetih, kada supkulture polako nestaju s društvene scene, barem u onom obliku u kojem su bile aktualne u razdoblju sedamdesetih i osamdesetih godina, a njihova obilježja, pa i tetovaže, polako prodiru u sve krugove društva, neovisno o klasnoj podjeli.

„Kol'ko para tol'ko muzike“

Danas tetovaže više nisu tabu niti nekakav oblik devijacije, one su svojevrsni luksuz. Trend tetoviranja u znatnom je porastu, pa se može govoriti i o svojevrsnom preporodu tattoo industrije. Njihov dizajn postaje složeniji, njihova forma umjetnički razrađena, a njihovi nositelji mahom dolaze iz srednjeg i višeg staleža (Kovačić, 2016). Jedina razlika u okviru tetoviranja gledano s aspekta klasne podjele jest u kvaliteti tetovaža jer ipak u potrošačkom društvu sve ovisi o cijeni koju pojedinac ulaže u ono što želi posjedovati. Pripadnik više klase tako je spremjan izdvojiti pozamašnu svotu novca kako bi mu tetovaža bila vizualno privlačan modni dodatak uz skupe cipele ili majicu koju nosi, dok će oni manjeg džepa svoje tijelo ukrasiti minimalističkim dizajnom manje kvalitete. Ipak, iako se tattoo trend ukorijenio među većinom pripadnika u suvremenom svijetu, još uvek postoje tragovi negativnih pogleda na njega (Sanders i Vail, 2008). Usprkos tome, neporeciva je činjenica da će ovaj trend svakako rasti, a tetovaže će u očima svijeta postati normalitet – ništa drugo nego običan modni detalj.

PIŠE: MIROSLAV KIČIĆ

Helvetica, pismo koje vlada svijetom više od 60 godina!

Osvrnite se oko sebe. Sigurno Vam pogled neće otići predaleko prije negoli ugledate njezino tipografsko veličanstvo – Helveticu. Od svojega rođenja 1957. godine postala je najučestalija tipografija i nalazi se doslovno svugdje: od računalnih zaslona, ambalaže, tiskanih medija i oglašavanja do uličnih znakova i plakata.

Ovo čudesno pismo iza sebe ima 64 godine povijesti i širok spektar proživljenih emocija, od preziranja, preko neutralnosti do statusa dizajnerskog božanstva.

Helvetica je jedan od zaštitnih znakova modernizma odražavajući smjer mišljenja koji promiče čovjekovu želju za stvaranjem i napredovanjem uz pomoć znanosti i moderne tehnologije. U dizajnu je modernizam predstavljen pomoću jasnih i čistih linija uz znatno reducirano uporabu detalja i elemenata. Kao i svi statusni simboli, tako je i Helvetica gotovo redovito dijelila mišljenja konzumenata i profesionalaca, a mnogi je dizajneri i danas smatraju neoriginalnom, sterilnom i neprivlačnom.

Helvetica je krajem pedesetih godina kročila na scenu i postigla veliku popularnost koju je uspjela zadržati do današnjeg dana. Tijekom svih tih godina bilo je značajnih uspona i padova, najčešće zbog njezine sveprisutnosti i pretjeranog korištenja.

Netrpeljivost je bila najuočljivija tijekom 1960-ih i 1990-ih, kada su dizajneri u potrazi za alternativnim rješenjima uglavnom išli na drugi kraj dizajnerskog izražaja. Šezdesetih i sedamdesetih promovirali su ukrase, spirale, mnoštvo svjetlih boja i serifnih slova. Tijekom 1990-ih postmodernistički dizajn bio je kaotičan, neorganiziran i značajno je odsakao od onoga što je Helvetica predstavljala. Ipak, na

kraju postmodernizma prilikom uspona i razvoja računalnih tehnologija naglasak se opet stavlja na jednostavnosti i efikasnosti – što znači da je Helvetica opet u modi.

Helvetica kao pismo ima bogatu i složenu povijest. Pismo je razvio dizajner Max Miedinger u suradnji s Edüardom Hoffmannom 1957. godine za slovolivnicu Haas u švicarskom mjestu Münchensteinu. Zapravo, svoje konačno ime dobila je tek četiri godine nakon rođenja. Ova nevjerljivat tipografija započela je svoj život kao Neue Haas Grotesk, nezanimljivo opisno ime koje je uključivalo ime proizvođača (Haas), tip dizajna (neogroteski) i činjenicu da je nova (Neue). Helvetica je rođena i nastala iz pisma pod nazivom Standard (SAD) i Akzidenz-Grotesk (Njemačka).

Nezgrapno i složeno njemačko ime bilo je razlog slabe prodaje pisma u prvim tržišnim godinama. Kada su Haasove njemačke tvrtke Stempel i Linotype 1961. započele s međunarodnim marketingom i distribucijom, vlasnici licence odlučuju se za novi naziv koji će biti lakše usvojen na međunarodnom tržištu. Novo ime izvedeno je iz latinskog naziva za Švicarsku – Helvetia, odnosno Helvetica. Helvetica je, predstavljena usred globalne popularnosti švicarskog dizajna, snažno podržana od strane reklamnih agencija i dizajnera koji su uz njezinu pomoć predstavljali novi modernistički stil života.

Besrijekorna kombinacija neutralnih karakteristika upravo je ono što su dizajneri toga vremena tražili: tipografiju lišenu osobnosti koja je proizvedena u najpogodnije vrijeme, kao krajnji i konačni izraz modernističke estetike. Tako predstavljena Helvetica se svjetom širila poput požara, kao pismo s kojim jednostavno nije bilo usporedbe. Svoj američki san Helvetica započinje krajem šezdesetih godina kada je legendarni dizajner Massimo Vignelli odabire za logotip American Airlinesa, a početkom sedamdesetih godina uz pomoć Helvetica razvija novi identitet podzemne željeznice u New Yorku. Dakle, švicarsku ljepoticu diljem svijeta pronalazimo u bezbroj logotipa s manjim ili većim varijacijama: 3M, BMW, Jeep, Lufthansa, Microsoft, Mitsubishi Electric, Orange, Toyota, Panasonic, Motorola, Kawasaki, Knoll, Mattel, Nestlé, Skype, Texaco i Tupperware. NASA je uz pomoć Helvetica ispisala vanjske strane svemirskog broda, dok ju američka vlada koristi za svoje porezne obrasce.

U hrvatskom kontekstu

Helvetica se u Hrvatskoj pojavljuje kao čvrst stup modernističke filozofije, simbol socijalističke korporativne ozbiljnosti i urbane kulture te jedan snažan vizualni izraz koji je domaći modernizam čekao. Helvetica je stigla u Hrvatsku zahvaljujući pioniru hrvatskog dizajna Ivanu Picelju, koji je istu 60-ih i 70-ih godina najviše upotrebljavao za dizajn Galerije suvremene umjetnosti. Picelj tako ističe sljedeće:

– Grafički zavod Hrvatske imao je kao izvođač Krležinih leksikografskih projekata povlašten pristup najsuvremenijoj tiskarskoj tehnologiji, pa su na moj poticaj krajem 1960-ih prvi u zemlji nabavili Helvetiku – isprva u obliku metalnih matrica, a kratko zatim pojavila se i tehnologija fotosloga s kojom je započela šira uporaba Helvetica.

Krajem 1970-ih Linotype je licencirao Helvetica za Xerox, Adobe i sustave računala Apple Macintosh (1984), čime je samo dodatno učvrstio njezinu sveprisutnost i popularnost koja traje i danas. Pronalazimo ju i kao sistemski font na originalnom iPhoneu sve do 2015. godine, kada ju Apple zamjenjuje vlastitom inačicom tipografije San Francisco. Microsoftov odgovor zove se Arial, koji je ujedno i jedan od najpopularnijih sistemskih pisama sustava Windows, dok web-stranica CNN-a koristi vlastitu inačicu pod nazivom CNN Sans. Unatoč svojoj sveprisutnosti, ova nevjerljivatna tipografija nije se unapredovala i nadograđivala više od 35 godina, od uvođenja prve digitalizirane verzije Neue Helvetica

(1983). Neue Helvetica standardizirala je strukturu, težinu i širinu pisma te je bila dizajnirana za svijet prije interneta. Točnije, nije bila optimizirana za zaslone visoke razlučivosti i pisače 21. stoljeća. Kao rezultat toga, tvrtke poput Googlea, Applea, Netflix-a i IBM-a počele su razvijati vlastite inačice pisma naslonjene na Helvetiku, izbjegavajući neke od dugogodišnjih hirovitosti Helvetcije. Tijekom 1988. godine Helvetica je dobila suptilan face lifting pod istim imenom.

Helvetica Now

Helvetica Now dolazi gotovo trideset godina nakon pojave inačice Neue Helvetica. Predodređena je i dizajnirana za sve vrste uređaja visoke razlučivosti i zaslone prijenosnih računala. Kombinirajući sve najbolje aspekte svoje povijesti, Helvetica Now vraća gracioznost i finoću koju je Helvetica Neue morala žrtvovati kako bi se pojavila na ranim osobnim računalima. U novoj inačici ima tri optičke veličine: mikro, tekst i zaslon. Svaki je slovni znak obnovljen, s raznim dodanim korisnim detaljima. Slovolivnica Monotype, koja je vlasnica tipografije, Helvetiku Now brendira pod sloganima: This is not a revival. This is not a restoration. This is a statement. i This is Helvetica Now: for everyone, everywhere, for everything.

For everyone, everywhere, for everything

Bez utjecaja ovoga povijesnog pisma ne bismo poznavali svijet vizualnih komunikacija kakav poznajemo danas. Helvetica je na neki način temelj za sve što ćemo graditi u tipografiji i bez nje oblikovanje pisma ne bi bilo to što je danas. To je personifikacija čistog, oštrog i jednostavnog dizajna koji naglasak stavlja na sadržaj i poruku, a ne na oblik i detalje. S druge strane, tržište je uvijek bilo naklonjeno proizvodima koji su dizajnirani s pismom koje s nevjerojatnom lakoćom komunicira korporativne poruke. Možemo zaključiti kako će Helvetica prije ili kasnije osvojiti sav digitalni svijet i uređaje nove generacije. Njezina je prisutnost neupitna, što nam govori činjenica kako je i dalje na popisu najprodavanijih svjetskih pisama. Međutim, kao što smo vidjeli u prošlosti, uvijek postoji mogućnost zasićenja uslijed pretjerane upotrebe i neoriginalnosti. U idealnom slučaju, Helvetiku možemo koristiti kada želimo izbjegći osobni dodir i ostati u zoni univerzalnosti.

PIŠE: MIROSLAV KIČIĆ

Andor Weininger – legenda bauhausovih zabava

Andor Weininger (1899–1986) bio je slikar, grafičar, dizajner i glazbenik. Njegov opus može se svrstati u visokokvalitetne avantgardne umjetničke trendove i vremenski obuhvaća gotovo cijelo dvadeseto stoljeće.

Tko je Andor Weininger?

Andor Weininger rođen je u baranjskom selu Karanac 1899. godine, dok je svoju naobrazbu i potragu za likovnošću realizirao u obližnjem mađarskom gradu Pečuhu. Neke od najvažnijih životnih priča baranjskog bauhauslera vezane su uz različite svjetske države i gradove. Weiningera, kao umjetnika, obilježila su njegova mjesta stanovanja od rodnog Karanca do New Yorka. Početkom nacističkog režima njegov stelarni bauhausovski razvoj doživio je sudbonosni obrat. U Berlinu Weininger kao stranac više nije bio poželjan te je tek u tajnosti mogao nastaviti raditi kao umjetnik. Godine 1938. bio je prisiljeni imigrirati u Nizozemsku, gdje je živio i radio u vrlo lošim uvjetima. Budući da nije mogao ostvariti željeni ulazak u SAD, 1951. preselio se u Toronto. Tek 1958. godine konačno emigrira u New York, gdje je i umro 1986. godine.

Jazz orkestar Bauhausa

Razigran stav i osebujan humor pratilo je Weiningera cijeli njegov život. Obraćajući se putem svojih umjetničkih kreacija i instalacija, pozivao je promatrače na zajedničko razmišljanje i zabavu. Univerzalni Baranjac osnovao je i kulturni Jazz orkestar Bauhausa u kojem je sviranje klavira bilo nadopunjeno ritmičkim sekcijama. Sam je kreirao glazbeni program čiji je međunarodni repertoar bio usko povezan s duhom Bauhausa. Orkestar Bauhausa osnovan je tijekom razdoblja Weimara. Snažna ekspressionistička faza Državnog Bauhausa nastala je u stilu glazbe orkestra kao spontani

proizvod. Orkestar je tako bio inspiriran narodnim melodijama istočnoeuropskih naroda. Nakon preseljenja u Dessau okreće se američkom jazzu. Zabave u Bauhausu imale su gotovo kulturni status, što je odgovaralo principima Bauhausa prema kojima su kabareti, festivali i međusobna okupljanja bili čvrsta komponenta u školskom životu i filozofiji Bauhausa. Bauhausleri su zajedno stvarali, dekorirali prostor te izradivali unikatne kostime, plakate, pozivnice i ulaznice. Zabave su bile mješavine kabaretских fragmenata i apstraktnih koncerata, pa su tako svirali jazz klasične, popularne pjesme i improvizacije, ali i djela Johanna Sebastiana Bacha ili Wolfganga Amadeusa Mozarta. U ranim godinama Bauhausa upravo su Bachova djela bila kulturna spona s prilično konzervativnom srednjom klasom Weimara. Bachova glazba također je odraz ekspressionističke orientacije koju je Bauhaus imao u svojoj početnoj fazi.

I zato je Jazz orkestar Bauhausa još uvijek toliko važan za današnju sliku Bauhausa: On je najistaknutiji dokaz slavne Bauhausove vizije u kojoj nije bilo mesta za klasične podjele između ozbiljne i popularne umjetnosti.

Od njegova dolaska u Bauhaus (1921) gotovo svi njegovi radovi pažljivo su dokumentirani u njegovu osobnom arhivu koji pokriva i uključuje sve skice i završene radove. Međutim, ovaj nevjerljivatno bogat, iznimno kvalitetan i raznovrstan opus godina je bio prekriven prašinom i sakriven od publike, umjetnika i istraživača...

PIŠE: GLORIA EREŠ

Prvo se jede očima...

Manje je više ključ je serviranja hrane koji nikada ne izlazi iz mode...

Budući da danas živimo užurbanim načinom života, sve manje vremena posvećujemo pripremanju hrane, a samim time i njezinu izgledu na tanjuru. Utječe li navedeno na kvalitetu života i zdravlje – svi smo se zapitali tijekom korona krize, kada smo ipak pribjegli zdravijim životnim navikama, uvjetovanim viškom slobodnog vremena. Međutim, pridaje li se danas važnost izgledu jela na tanjuru ili je pak važniji sam okus i hranjiva vrijednost namirnica, upravo je ono čime će se baviti ovaj članak. Hrana će se promatrati iz potpuno drugačije perspektive – promatrat će se izgled hrane, odnosno izgled serviranog jela na tanjuru i njegov dizajn.

Jednostavnost današnje umjetnosti serviranja hrane

U gastronomiji se oduvijek vodilo računa o izgledu tanjura, no je li on presudan ili je ipak važniji okus serviranog jela? Danas se može reći da su okus jela i kvaliteta namirnica najvažniji. U posljednje vrijeme sve se više objavljaju kuharice koje promo-

viraju zdravu prehranu: Kimbellina Škola zdravog kruha, Devescovina Sirova hrana i Slatke strasti, Oakleyjeva Moja zelena kuhinja, a taj se trend nastavio i u domaćih kuhara i slastičara, primjerice Moja sretna hrana Maje Brekalo. Cilj je navedenih kuharica zdrave i nutritivno vrijedne namirnice uvesti u svakodnevnu prehranu, a to će prije svega postići dizajnom na tanjuru. Kao što je već navedeno, s obzirom na to da je kvaliteta hrane ipak važnija od samog izgleda, današnji su kuhari i slastičari suprotstavljeni većem izazovu nego oni prijašnji jer spojiti jednostavnost koja mora privući pozornost s jedne strane i odabir namirnica s druge strane zaista nije lagan zadatak. U današnjim kuharicama način serviranja jela, naime, nije komplikiran jer je hrana najčešće pobacana po tanjuru minimalistički i bez ikakvog pretjerivanja i svišne dekoracije. Upravo je u navedenome prisutna umjetnost, i to umjetnost serviranja hrane kada su umjetnici kuhari i slastičari, a njihova prezentacija jela umjetničko djelo.

– Definitivno smatram da je tako manje-više u sve-mu, pa tako i u odabiru dizajna tanjura. Jednostavni tanjuri daju dojam nježnosti i smirenosti te hrano čine dodatno comfort-izborom te se ne natječu s njom u dezenu i bojama. Na tanjuru bi jelo trebalo dominirati, dok bi ga tanjur trebao slijediti kao podloga. Izuzev tanjurića i salica za napitke jer tu zaista svi oblici i dezeni pričaju kako lijepu priču. – tumači Nina Mrvica, autorica bloga Bake me by Nina.

Zašto je životna filozofija keep it simple Jamieja Olivera uvijek aktualna?

Jamie Oliver svoju je životnu filozofiju prenio i na tanjur te je izgled serviranih jela u njegovim kuharicama oduvijek praćen notom jednostavnosti, ali one uravnotežene. Zbog toga je uvijek aktualan, a samim time i blizak javnosti jer nikad ne odstupa od svoje filozofije umjerenosti koja vodi na dobar put u smjeru zdravlja. Dakle, Jamie Oliver više vremena pridaje odabiru namirnica i uravnoteženim porcijama, što nikako ne znači da mu je izgled jela manje bitan. Štoviše, njegovi su tanjuri prava mala umjetnička djela jer on baš taj peršin, maslinovo ulje ili rajčice nabaca savršeno i jedinstveno i upravo je to ono što čini njegov dizajn karakterističnim. Minimalistički dizajn Jamiejevih tanjura toliko je prost i savršeno nesavršen da se izdvaja iz mase, a u isto vrijeme šalje snažnu poruku – ključ je u jednostavnosti – koja čini njegova jela svevremenima.

Važno je pronaći balans...

I u ostalim nedavno objavljenim kuharicama nastavljena je tradicija jednostavnosti i pametnog odabira namirnica, ali tako je i na različitim popularnim kulinarским blogovima. U skladu s tim, proučavajući različite kuharice i blogove, uočljivo je da se jela serviraju na rustikalnim tanjurima, ali to ne moraju biti isključivo tanjuri, nego i daske za rezanje ili pak limovi za pečenje. Ovakav način posluživanja hrane odaje posebnu profinjenost, ali uz odmjerenu dozu sažetosti, a pomalo i hrabrosti te spontanosti. Slastice čvrstih i jasno definiranih oblika više se ne poslužuju na pladnju strogo pore-dane jedne pored drugih, nego se umjetnički raštr-kaju po pladnju ili, još češće, slažu jedne na druge u visinu, štedeći pritom i vrijeme i prostor. Torte ukrašene šlagom neće se moći pronaći u današnjim kuharicama, što znači da se više vodi računa i o unutarnjem izgledu, odnosno presjeku torte jer se ništa ne može sakriti šlagom. Bez ikakvoga ukrašavanja torte su danas same za sebe dovoljno stilski uređene, a oskudnost stilskog izričaja torte pridonosi svojevrsnoj rustikalnosti. Što se tiče slanih jela

i njihove dekoracije na tanjuru, ona također ne odstupaju od karakteristika slastica. Prezentacija jela oskudna je, minimalistička i nadasve priprosta, ali prožeta kreativnošću, što sam izgled tanjura čini oku primamljivim.

– Važno je pronaći balans između načina serviranja hrane na tanjuru i samog okusa i kvalitete. Osobno volim znati podrijetlo namirnice, ali zbog dostupnosti često kupujem i povrće i voće u supermarketima. Neka jela mogu izgledati neprivlačno, a zapravo biti toliko fina, i obrnuto. Zato ipak mislim da su važni i okus i kvaliteta jer je na kraju to ono što pamtim, svi se sjećamo nekog bakinog kolača ili domaće juhe, a ta je pita možda bila rezana ravnio iz pleha i apsolutno bez ikakve prezentacije. – zaključuje Mile Butorac, autor bloga Jedi do Mile volje.

Današnji dizajn na tanjuru sadrži sve dekoracije koje su, prije svega, jestive, a prema tome i potpuno funkcionalne te potom i ekonomične jer nema bacanja hrane, čime se poštije svaka namirnica. Jamie Oliver i dalje prednjači svojom umjetničkom naivom skladno razbacane hrane po tanjuru. Maslinovo ulje, aceto balsamico, soja-sos tekućine su kojima Jamie stvara originalno umjetničko djelo na tanjuru, a začinjava ih svježim grubo narezanim začinskim biljem. U skladu s današnjom naivnosti prezentacije hrane ona i dalje odiše razigranom nevinošću i riznicom neiscrpne kreativnosti, što u određenoj mjeri doprinosi profinjenosti i primamljivosti krajnjega serviranog tanjura.

Tanjur dizajnira naše zdravlje

Bez obzira na to što živimo u modernom vremenu, dizajn na tanjuru danas ipak teži jednostavnosti i minimalizmu te se vodi poznatom uzrečicom manje je više. Važno je napomenuti da je navedena jednostavnost ipak odmjerena i da joj se pridaje posebna važnost jer je njezina uloga, prije svega, agitativna, što znači da se želi privući pozornost izgledom. Zdrava hrana, tj. zdrave namirnice uglavnom su odbojne i upravo se njihovom jednostavnom prezentacijom nastoji osvijestiti važnost konzumiranja zdrave prehrane. Stoga dizajn na tanjuru nema samo vizualnu, nego mnogo važniju ulogu – dizajniranja našega zdravlja.

RAZGOVARALA: GLORIA EREŠ

Marija Batrnek:

Važno je pronaći mjeru u svemu

Vanjskina ne daje punu sliku o osobi, pa tako ni serviranje
– poručuje Marija.

O dizajnu na tanjuru progovorila je i Marija Batrnek te s nama podijelila i omiljeni bakin recept koji jedva čekamo isprobati. Spoj tradicionalne kuhinje i modernijeg pristupa te bakini recepti kao inspiracija dobitna su kombinacija koju možete pronaći na Instagram profilu cook.me. Marija je inače studentica pete godine medicine u Osijeku. Svoje slobodno vrijeme voli provoditi u prirodi, baviti se sportom ili nešto kuhati, odnosno peći, i to sve naposljetku fotografirati.

Kada si se počela baviti modernom gastronomijom?

Službeni datum osnivanja moga Instagram profila jest 3. travnja 2020. godine, ali sam početak kuhanja i isprobavanja novih recepata započeo je mnogo ranije. Interes prema kuhinji i stvaranju nečega svojim rukama razvio se još u osnovnoj školi.

Što te potaknulo da svoje recepte objavljuješ na društvenim mrežama?

Kada je započeo prvi lockdown zbog korona krize, pojavio se višak vremena koji sam provodila u kuhinji. Tada mi se javila ideja da bi bilo zanimljivo usuditi se, probati nešto novo i podijeliti svakodnevnu aktivnost s užim krugom ljudi. Isprva su to bili samo moji poznanici, a zatim se taj krug svakodnevno povećavao.

Kako nastaju tvoji recepti? Odakle crpiš inspiraciju?

Recepti su kombinacija tradicionalne kuhinje i modernijeg pristupa njima, ali velik je broj i plod znatiželje i isprobavanja novih okusa te načina pripreme. Recepti se temelje na namirnicama koje su u širokoj uporabi te su lako dostupne svima. Ideje prate i samo razdoblje godine u kojem se nalazimo i sezonsko povrće i voće. Za inspiraciju je dijelom zasluzna i moja baka, koja je prava riznica starih, možda i nepoznatih ili zaboravljenih recepta, ali veliku zaslugu imaju i drugi domaći i strani

kulinarski profili, portali...

Tvoj profil vrvi prekrasnim fotografijama hrane na tanjuru. Koliko zapravo pridaješ važnosti dizajnu na tanjuru?

Kako se moj profil temelji na fotografijama čiji je cilj da budu oku što ugodnije te da zainteresiraju osobu s druge strane ekrana, pažnju pridodajem tome kako će cijelokupni kadar izgledati. Važno je kako će prisutne boje na tanjuru odgovarati na fotografiji, kako postići da hrana najviše dođe do izražaja te da bude primamljiva drugoj osobi toliko da ju poželi i sama isprobati. Izgled onoga što se poslužuje važan je, ali ne i presudan.

Je li za tebe važniji način serviranja hrane na tanjuru ili sam okus i kvaliteta namirnica?

Definitivno da u ovoj bitci pobjeđuju okus i kvaliteta namirnica jer nema tog serviranja koje može nadoknaditi bezukusnu ili loše pripremljenu hranu; to je kao i s ljudima, vanjskina ne daje punu sliku o osobi, pa tako ni serviranje.

Jesu li ljudi pribjegli zdravijim životnim navikama, osobito prehrabnenim tijekom korona krize? Kako to tumačиш?

Vjerujem da su se životne navike većine ljudi tijekom korona krize promijenile, s ograničenim kretanjem i reduciranim mogućnostima provođenja slobodnog vremena ljudi su posvetili više vremena sebi, svojim potrebama i željama. Zbog svih okolnosti mnogi su se možda prvi put okušali u pripremanju ručka, kolača ili su napokon isprobali recept koji ih je čekao već duže vrijeme. Pretpostavljam da je velik broj ljudi zadržao naviku svakodnevnog pripremanja vlastitih obroka i da su prepoznali ljepotu same pripreme i zadovoljstvo nakon usješno ispunjenog zadatka. Zdraviji način u ovome svemu krije se u poznavanju svakog sastojka koji je poslužio u pripremanju nekog jela, njegove količine i kvalitete.

Smatraš li da manje je više vrijedi i za dizajn na tanjuru?

Slažem se s tom konstatacijom jer jelo ili kolač samo po sebi dovoljno toga prikaže bez nužno potrebnih dodataka. Ponekad se zaigram s bojama i detaljima izvan tanjura te samom kompozicijom koja može upotpuniti jednostavno posloženi obrok. Fotografija ima zadatak privući pojedinca, a smatram kako je to moguće jednostavnim receptom i prikazom hrane tako da osoba koja ga promatra pomisli: ovo mogu i ja napraviti.

Ima li odabir tanjura i ostalog posuđa posebnu ulogu pri serviranju tvojih divnih delicia?

Tijekom serviranja želja mi je postići zanimljiv kontrast podloge i same hrane. Podloške, tanjure i ostali pribor odabirem ovisno o jelu koje fotografiram, načinu serviranja i prisutnim bojama. Ponekad uz

određenu hranu pristaju rustikalniji tanjuri i detalji, a uz drugu opet minimalistički pristup s jednostavnijim tanjurima.

Što bi istaknula kao najvažniji detalj prilikom serviranja tanjura?

Važno je naći mjeru u svemu, od količine servirane hrane na tanjuru do pridodanih detalja, ali i već spomenuto kvalitetno pripremanje hrane koje može biti samo po sebi dovoljno za primamljiv izgled tanjura.

I za kraj, podijeli s nama i našim čitateljima omiljeni recept!

Teško je odabrati jedan recept u mnoštvu toga što kuham, pečem, ali odabrala sam bakin recept za pogacice koji me uvijek svojim mirisom i okusom vrati u djetinjstvo.

FOTO/IZVOR: MARIJA BATRNEK

MY LOVELY BAG MAJA PERIĆ
FOTO/IZVOR: LADIES.IN

RAZGOVARAO: JOSIP ZELIĆ

Marija Perić: Publika je najiskreniji i najvalidniji normativ kreativnosti

Marija Perić mlada je kreativna direktorka i vlasnica brenda **My Lovely Bag**. Kreativnu snagu i prve ideje začetka manufakture ženskih torbica crpila je iz svoje neposredne blizine, što je ostavilo duboki trag i na njezinu današnjem kreativnom razvoju.

Marija Perić bosansko-hercegovačka je i hrvatska kreativna direktorka te vlasnica brenda My Lovely Bag, koja već deset godina uspješno plovi kreativno-poslovnim svijetom ženskih modnih dodataka. Svakodnevnim istraživanjem svijeta umjetnosti razvija svoju kreativnost, a novim idejama i proizvodima veseli žensku populaciju. Uspješno upravlja proizvodnjom i zapošljava 40-ak žena iz cijele Bosne i Hercegovine. Sa svojim kreativno-poslovnim timom vješto manevira svim izazovima u kreativno-poslovnom svijetu. Dobitница je nekoliko nagrada i priznanja za uspješnost, kreativnost i poslovanje u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji, a krunom uspjeha smatra prezentiranje svoje kolekcije na Milano Fashion Weeku u listopadu 2020. godine.

Kako ste došli na ideju/misao da kreirate svoj brand za proizvodnju ženskih torbica?

Vjerojatno kao i svako žensko biće – obožavam modne i kreativne ženske dodatke, a torbice su mi jedan od najdražih. Iako sam često htjela neku novu torbicu i tragala za svojim imaginarnim stilom i kreacijom, nisam baš nailazila na ono što je bilo u mojoj kreativnoj mašti. Kada bih i pronašla torbicu koja bi meni odgovarala dizajnom, bila bi pretjerano skupa. Baš jedno razgledavanje tijekom moga puta u Istanbul u meni je probudilo želju da kreiram svoju torbicu, onaku kakvu želim toga trenutka, te da ju probam kreirati pomoći dragih ljudi koji su mi u tom trenutku pali na pamet da bi mogli biti dio mog malog tima i sna. To vam je sve bilo u mojoj ideji koja je svakim danom sve više i više rasla, i tako je sve krenulo.

Na samom ste početku torbice radili samo za sebe?

Da. To je prvenstveno krenulo kao moj mali hobij, odnosno kreiranje, osmišljavanje i dizajniranje torbica za mene. Sve što je toga trenutka bilo u mojoj mašti bila sam stavila na crtež, a draga osoba, koja je profesionalna krojačica, po mojim je skicama i malim željama skrojila, spojila i sašila moju prvu torbicu. Jedna, pa još jedna, pa još jedna i tako u razdoblju od par mjeseci kreirala sam desetak torbica samo za sebe! No kako su moji bližnji prvo vidjeli moje kreacije i torbice, poželjeli su (moja mama i sestre) da i njima pokoju kreiram i izradim. Tako je počelo – prvo obitelj pa bliži prijatelji, a naposljetku to više nisam mogla smatrati hobijem, pa sam napravila strateški plan, našla nekoliko iskusnih ženskih ruku koje su mi pomogle u istraživanju i pripremi materijala i tako je krenula moja mala manufaktura.

Kako ste predstavili svoju prvu kolekciju i gdje?

Kako sam počela vrlo ozbiljno pristupati svakoj torbici za određenog klijenta te raditi vrlo profesionalno, htjela sam javnosti predstaviti svoju prvu kolekciju. Kako ste gore napomenuli, ja sam u osnovi ekonomski i marketinški stručnjak, spojen određenom kreativnom snagom i inspiracijom. Htjela sam marketinški predstaviti tu svoju kolekciju, što je bilo prije gotovo deset godina kada je Facebook bio u svojim počecima.

MY LOVELY BAG MAJA PERIĆ
FOTO/IZVOR: JOSIP ZELIĆ

MY LOVELY BAG MAJA PERIĆ
FOTO/IZVOR: JOSIP ZELIĆ

Možemo reći da ste imali svoj kreativni tim pri predstavljanju prve kolekcije.

Da, okupila sam tim kreativnih ljudi, odnosno profesionalaca, fotografa, profesionalnih fotomodela i vizija. S druge strane, ja sam stilizirala kompletan set po uzorcima svojih torbica koje su mibile inspiracija za kompletno uprizorenje tog seta. I tako je nastao prvi profesionalni fotomaterijal moje prve kolekcije. Naravno, nakon toga počele su dolaziti privatne poruke u inbox Facebooka te bezbroj pitanja o torbicama, dizajneru i svemu ostalom što je zaintrigiralo znatiželjnu javnost. Tako je preko Facebooka i moje prve prezentacije zapravo počelo moje profesionalno bivanje na kreativnoj sceni; prvo Bosne i Hercegovine, a nedugo nakon toga Hrvatske i svih ostalih obližnjih zemalja.

Koji su vam uzori prilikom stvaranja?

Mogu reći da nisam bila povodljivi istraživač velikih svjetskih brendova, nego sam kreativnost i snagu inspiracije crpila od svoje obitelji. Moja je baka iznimno kreativna i puna inspiracije, odnosno silnih sitnih detalja, iznimno je istaćena ukusa i žena od koje sam možda i jednim dijelom naslijedila taj talent. U njoj sam uvijek vidjela jednu neiscrpnu inspiraciju, a ti sitni detalji koji su je okruživali i stil njezina odijevanja uvijek me oduševljavao. Moram spomenuti i svoju majku koja je uvijek držala do svojeg izgleda, što je na nju opet prenijela njezinu majku, odnosno moja baka.

Kako ljudi reagiraju na vaše radove?

Žene su jedno veliko čudo, odnosno jedan čudesan svijet. Kako već desetu godinu radimo, ove godine slavimo desetogodišnjicu uspješnog poslovanja. Žene su tako uvijek tu i šalju mi povratne informacije za svaki proizvod, svaku svoje oduševljenje, kritiku i možda neki prijedlog. Ovo mogu poručiti

svim mlađim kreativcima: da osluškuju puls, tj. bilo svoje ciljane publike jer oni su vam uvijek najbolji kritičari i normativi onoga što radite i kreirate.

Na koje načine promovirate svoje radove?

Svoje proizvode tvrtka My Lovely Bag promovira preko kampanja, koje su minimalno dva puta u kalendarskoj godini. One se sastoje od ponovo pripremljenih setova torbica, fotomodela, scenografije i svega onoga što u tom trenutku ta kolekcija zahtijeva. Ponom pripremom te obradom fotografija i videoprezentacija oglašavamo se na društvenim mrežama, kao i preko digitalnih medija, televizije i tiskanih medija.

Tko vam je ciljana publika?

Moja ciljana publika unazad dvije godine bile su mlade djevojke. Fokus tadašnjeg poslovanja bila je mlađa populacija. Međutim, od 2020. godine moj kreativni tim i ja smislili smo dva nova proizvoda i linije torbica te smo u fokus i centar MLB brenda stavili na tron poslovnu ženu i majku s djetetom. Na jedan zanimljiv i efektan pristup predstavljene su nove linije proizvoda, koje su doatile sasvim jednu novu publiku.

U današnje vrijeme postoji mnogo brendova koji se bave izradom ženskih torbica.

Da, u današnje vrijeme u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Srbiji i cijelom našem okruženju postoji puno tvrtki koje se bave sličnim poslom. Vraćam se na onaj dio intervjua kada sam rekla da svaki profesionalac kreativac mora osluškivati želje, ideje, volju i prijedloge kreativnosti svoje ciljane publike i onda nema greške – onda vas konkurenčija baš ne može izbaciti iz igre jer publika je najbolji i najskreniji normativ.

Kako ste kreativno i poslovno prošli kroz prethodnu COVID-19 godinu?

Moram reći da je na početku bilo zastrašujuće teško. Dva mjeseca moja tvornica nije radila, a nas je u tom trenutku bilo 30 stalno zaposlenih radnika, tako da je bilo dosta zabrinjavajuće. Kako je došao drugi dio godine, odnosno proljeće i ljeto, tako se u meni probudila neka nova kreativna energija s pregršt ideja. Mogu reći da sam te godine maksimalno iskoristila svoju kreativnost u tom turbulentnom vremenu. Izbacili smo potrebne torbe (Business collection) te torbe za majke (Mommy bag) s malom djecom, da mogu nositi jednu zanimljivu kreativnu torbicu, a u njoj sve potrebne stvari za bebe – od pelena, ulja, krema i svega onoga što je potrebno za majku i dijete. Kreativnost u doba koronavirusa u tvrtki MLB prošla je fantastično, odaziv je bio nevjerojatan, kao i hvaljenje naših proizvoda.

Koji su vam planovi za budućnost?

Kako ove godine slavimo deset godina postojanja, planovi za budućnost nisu neki ekstremno nerealni, nego su više realni i u jednom normalnom i kontinuiranom tempu rasta. U početku sam imala planove velikih razmjera, ali kako su godine prolazile tako je i moja želja za skokovima ipak umjerena i realnija. Također, prošle sam godine u listopadu dobila poziv na Milano Fashion Week, gdje smo predstavili svoju novu kolekciju koja je izazvala veliku pozornost stranih medija, kao i onih u okruženju. Taj je korak za mene i brend abnormalno velik, a opet se pojavio u jednom rafiniranom slijedu rasta brenda.

Kako uspijevate uskladiti posao i obitelj?

Vrlo jednostavno. Budući da sam u svojoj strukturi jednog dijela svojeg bića onaj kruti ekonomist jer sam i magistrirala ekonomiju, taj dio mene uvijek govori da nešto mora završiti da bi drugo počelo. Tako u 16 sati završavam sa svojim profesionalnim zadatkom umjetničkog direktora i posvećujem se svojoj obitelji – za njih sam onda mama, supruga, pa i čistačica, pomažem pri pisanju zadaće i svemu onom što je potrebno obiteljskom skladu. Naravno, nekad je to teško, naporno i pomalo nemoguće izvesti, ali žene su čudo!

Poruka studentima kreativcima Akademije za umjetnost i kulturu?

Dragi studenti, dragi mladi kreativci, dragi svi – nikada, ali baš nikada nemojte odustati od snova!

Snovi su tu i kada smo budni ako su iskreni i stvarno željeni. Naravno, mora biti malo realnosti, mora čovjek svoju kreativnost nadopunjavati nekim realnim svijetom, ali ako to dvoje uspijemo povezati, uspjeh je neminovan. Morate znati da je svaki početak kreativnog posla dosta težak i neće vas puno ljudi razumjeti, ali dokle god vi sanjate svoj san i razumijete ga, on je dotele plodonosan. Želim vam svu sreću i uspjeh u kreativnom svijetu.

MY LOVELY BAG MAJA PERIĆ
FOTO/IZVOR: JOSIP ZELIĆ

RAZGOVARALA: GLORIA EREŠ

Kreativne plesno-književne metode stupaju na scenu!

Pokret je dio nas, ali kako ga rabiti u svakodnevnom učenju književnosti, a pritom plesati i uživati – upravo je ono čime se bave nove metode učenja.

Sve se oko nas mijenja, brzo usvajamo nove trendove i tehnologiju, ali što je s učenjem? Metode učenja nisu se značajno mijenjale, pribjegavamo tradicionalnom načinu koji, naravno, ima i svojih prednosti, ali današnje moderno društvo teži nekim novim, kreativnim i nadasve funkcionalnim u svakom obliku. Upravo me navedeno nagnalo da svoju ljubav prema plesu i književnosti iskoristim za kreativno učenje i tako učenicima omogućim potpuni razvoj u kognitivnom, afektivnom i psihomotoričkom području.

Idu li ples i književnost zajedno?

Već je svima poznato koliko je važno zainteresirati učenike za nastavni sadržaj i nastavu učiniti zanimljivom i razumljivom te primjenjivom u svakodnevnom životu. Plesno-književnim metodama omogućen je novi način učenja s ciljem poticanja kreativnosti i stvaralaštva te razvijanja motoričkih vještina plesnim pokretima. Zašto učenici ne bi krasnoslovili lirsку pjesmu uz plesnu koreografiju ili pak naučili književne epope pokretom i kreativnim plesom? Osim što bi se zabavili, stekli bi nove motoričke vještine, a jednom naučene metode mogu se primijeniti na učenje svakog nastavnog sadržaja. Stoga – idu li ples i književnost zajedno? O da! Kao jagode i čokolada.

Ples u škole!

S obzirom na to da je ples kao jedan vid umjetnosti poprilično zanemaren, u suvremenom odgoju i obrazovanju trebalo bi ga popularizirati, a najbolji

je način za to, svakako, osvješćivanje dobrobiti plesne umjetnosti koje su mnogostrukе. Ples potiče rad svih moždanih struktura čime se jačaju funkcije mozga, što znači da je ples zaslužan i za brojne zdravstvene prednosti. Pokretom se izražavaju osjećaji i ideje te razvijaju motoričke vještine. Plesno-književne metode omogućuju razvoj neverbalne komunikacije, razvijanje pozitivnih emocija, osjećaja za umjetnost i stvaralaštvo te je poučavanje kreativnim plesom važno za stvaranje pozitivne slike o sebi. Jedno je sigurno, a to je da učenici žele učiti, žele isprobati nešto novo, žele biti aktivni i žele sudjelovati. A zašto im to onda ne bismo omogućili novim dizajnom učenja...

Plesna umjetnost u nastavi književnosti

Nedvojbeno je da uključivanje plesne umjetnosti u nastavu za svakog nastavnika predstavlja određeni izazov, ali i strah jer se dosad nisu susreli s ovom metodom. Upravo se iz tog razloga bavim osmišljavanjem plesno-književnih metoda u nastavi književnosti u svome diplomskome radu kojim želim pobuditi svijest da je i plesna umjetnost jednako važna kao i ostale umjetnosti te donosi brojne prednosti u učenju i obrazovanju. Ples i književnost savršena su kombinacija kojoj treba dati priliku, pažljivo iskoristiti svaku njihovu dobrobit i usmjeriti se stvaranju novih, kreativnih metoda učenja kojima će se potaknuti neiscrpna riznica dječje kreativnosti. Albert Einstein rekao je: „Plešemo dok se smijemo, plešemo dok plačemo, plešemo iz ludsila, plešemo iz straha, plešemo za nadu, plešemo za vrisak. Mi smo plesači, mi kreiramo snove.“

Danas dizajniraj osmijeh

Gabriela Jurković

Veliki snovi su velika odgovornost.
Dok znoj ritmično klizi niz tvoje ozarene obaze, primjećujem kako ti oči sjaje od želje.
Sanjariš puno i nema ništa loše u tome, no, što više to činiš,
tvoja kolekcija staklenki znoja biva veća.
Nadam se da si spremam.
I kada se tako jednoga dana nađeš
u prostoriji prepunoj različitih staklenki,
dobro pogledaj oko sebe.
Ti si to učinio,
budi ponosan i ostani stabilan.
Dok tako zanesen opojnim bojama uspjeha
gledaš svoja postignuća,
vidim tvoj osmijeh.
Tvoje sutra je u tvojim rukama
i dok se čvrsto držiš za budućnost,
ne skidaj nikada osmijeh s lica.
Ti dizajniraš taj osmijeh,
ti si tvorac svoje sreće!

Krik pojedinca za autentičnošću i originalnošću

DIY je svojevrsni fenomen na području dizajna koji je omogućio da svaka osoba u svoja četiri zida može postati slikar, kipar, krojač i sve ostalo što poželi.

PIŠE: ANA AJHENBERGER

DIY je svojevrsni fenomen na području dizajna koji je omogućio da svaka osoba u svoja četiri zida može postati slikar, kipar, krojač i sve ostalo što poželi.

Kada čujemo sintagmu Do It Yourself, najvjerojatnije prvo pomislimo na nebrojenu masu kreativnih videa koji se pojavljuju na naslovnicama naših društvenih mreža. Iako naizgled DIY dizajn predstavlja relativno nov fenomen, riječ je o pojavi starijoj više od sto godina koja je tek danas, razvojem tehnologije, „eksplodirala“ u društvu. Naime, gotovo oduvijek postoji potreba za vlastitim stvaranjem ili popravljanjem određenih predmeta bez oslanjanja na pomoć profesionalaca. Ljudi godinama sami uređuju svoje vrtove, preuređuju interijere ili pak dekoriraju odjeću kako bi u vlastito okruženje unijeli dašak originalnosti i inovativnosti, a pritom i uštedjeli koju kunu. Od svoje prve pojave do danas, DIY se razvio u svojevrsnu kulturu koja okuplja hobiste iz različitih dijelova svijeta te koji uz pomoć tehnologije posreduju svoje ideje širokim masama ljudi. Kako bi se razumjela popularnost DIY-a, koji je s vremenom postao značajan dio popularne kulture i suvremenog društva, potrebno je odgovoriti na pitanja što je DIY i kako je uopće sve počelo.

Uspon i razvoj DIY fenomena

DIY po svojoj najširoj definiciji predstavlja bilo koji oblik stvaranja, modificiranja ili popravljanja predmeta bez posredstva profesionalaca. S jedne strane, DIY je nastao kao opreka suvremenoj industrijskoj proizvodnji obilježenoj monotonom produkcijom naizgled jednakih predmeta koji su se svakodnevno nagomilavali. S druge strane, DIY je bio odraz popularne kulture čija je pojava uvelike obilježila 20. stoljeće. Naime, za razliku od povlaštene elitne kulture prijašnjih godina koja je bila nedohvatljiva „običnim smrtnicima“, popularna je kultura omogućila mnogim pojedincima da postanu i proizvođači i konzumenti različitih kulturno-umjetničkih produkata. Takva situacija rezultirala je činjenicom da sve više osoba poseže za vlastitom kreacijom i reparacijom neovisno je li riječ o sitnicama iz svakodnevnog života, o modi, botanici ili slikarstvu. DIY je predstavljao bijeg od masovne produkcije u kreativni svijet ideja koje su uz slijedeće praktične upute postajale opipljivi predmeti. Tako se u drugoj polovici 20. stoljeća pojavljuju brojni časopisi i televizijske emisije u kojima se objašnjavaju samostalne tehnike izrade

stvari te sve više ljudi postaje sam svoj majstor. Pojice trgovina preplavili su jeftini materijali i uređaji za svakodnevnu (amatersku) primjenu što je rezultiralo i činjenicom da više nije bilo potrebno u potpunosti isprazniti džepove kada nam se raspadne nova polica ili kada poželimo dnevnu sobu urediti vazom ukrašenom decoupage tehnikom.

Korak po korak – i ti to možeš

Najbolji odgovor na popularnost DIY-a pronalazi se u mogućnosti uštede te istovremenom poticanju kreativnosti, originalnosti i maštovitosti. Njegovu širenju pogodovao je i razvoj tehnologije, pri čemu na jednom mjestu svatko može pronaći mali milijun uputstava, videa, instrukcija koji u step by step formi pokazuju kako nešto načiniti na jednostavan i brz način. Internet je omogućio svakom pojedincu da uči od drugih, ali i da druge uči o tome kako nešto načiniti i kako koristiti proizvode koji su svima nadohvat ruke u potpuno suprotnoj primjeni od one propisane. U današnjem svijetu kopija, DIY omogućuje stvaranje originala te se može reći kako je takav tip dizajna nastao kao svojevrsni krik pojedinca za autentičnošću i kreativnošću unutar dominacije konzumerističkog društva.

HANDMADE DIZAJN
FOTO/IZVOR: ARIANA PILAV

RAZGOVARALA: MRELA BELAJ

Ariana Pilav: Potrebno je pasti i ustati, ali nakon toga sve se isplati

Studentica je svoju strast i autentičnost pronašla u hand-made dizajniranju od kojeg jednog dana želi napraviti vlastiti biznis.

HANDMADE DIZAJN
FOTO/IZVOR: ARIANA PILAV

Ariana Pilav naizgled je obična studentica prve godine diplomskog studija Mediji i odnosi s javnošću koja se ni po čemu ne izdvaja od drugih studenata s našega Odsjeka za kulturu, medije i menadžment. Međutim, u svoja se četiri zida već izvjesno vrijeme bavi dizajniranjem traka za djecu i odrasle, mašnica, gumica i ostalih ukrasa za kosu. Iako se još uvijek smatra početnicom, Ariana ima velike planove za budućnost od kojih ne odustaje.

Koliko se dugo baviš handmade dizajniranjem i što te potaknulo na to?

Handmade izradom bavim se tek nekoliko mjeseci, iako sam već i mnogo prije imala zamisao u glavi kojim tijekom želim da sve ide. Dugo sam razmišljala čime bih se mogla baviti u slobodno vrijeme, čak nekoliko godina, ali svaka ideja mi je brzo propala, stoga sam za vrijeme početka pandemije koronavirusa odlučila naučiti nešto novo, što me sada doveo do ovoga.

Odakle nabavljaš materijale? Koliko je zapravo teško ili lako doći do njih?

Materijale naručujem online iz nekoliko poslovnica u Zagrebu jer tako imam veći izbor, a i vrlo mi brzo stignu na kućnu adresu. Gotovo uvijek imaju ono što mi se sviđa i što je u mom stilu, iako još uvijek tragam za nekim uzorcima koji će upotpuniti moje radove.

Opiši proces svog handmade stvaranja. Kako to kod tebe izgleda i koliko ti je vremena potrebno za izradu npr. mašnice ili trakice?

Prvo izaberem što sve želim napraviti i uslikati taj dan, a zatim krenem s rezanjem materijala, što mi zapravo oduzme najviše vremena. Onaj najzanimljiviji dio, odnosno šivanje, zapravo traje najkraće te nakon toga sve uredim do kraja i spremno je. Na primjer, za jednu mašnicu ili traku treba mi dvadesetak minuta, a za gumice nešto više vremena.

Koristiš li se nekim dodatnim sredstvima ili pomagalima prilikom toga?

Koristim se svojom šivaćom mašinom i uz sebe uvek moram imati škare i metar – bez toga ništa.

Vidljivo je da su tvoji radovi uistinu autentični, ali i minimalistički (kako glasi i naziv tvojega Instagram profila – Touch of Minimalism). Kako bi opisala svoj stil?

Jako mi se sviđaju neutralne boje poput bijele, svih nijansa smeđe i bež te crne. Trudim se da i moji radovi budu takvi jer ne volim previše šareno (što se može naći u svakoj trgovini), pogotovo za djecu. Volim jednostavne stvari koje se mogu kombinirati uz sve, pa to najviše uzimam u obzir.

Imaš li neke uzore (domaće ili strane) u stvaranju? Čime se zapravo vodiš prilikom dizajniranja?

Koliko sam istražila, u Hrvatskoj gotovo i nema onoga što sam zamislila da će izrađivati, a to su, kao što sam već i rekla, minimalistički dodaci nježnih boja. Nisam veliki obožavatelj hrvatske mode te sam inspiraciju pronašla na Pinterestu i Instagramu, većinom na američkim stranicama koje i danas pratim.

Koji su ti daljnji planovi? Planiraš li možda razviti iz toga neki biznis (npr. otvoriti vlastitu tvrtku za handmade dizajniranje)?

Velika mi je želja u iduće dvije godine naučiti izrađivati još više stvari kako bih mogla proširiti svoj assortiman te nakon završetka fakulteta otvoriti svoju internetsku trgovinu. Već sada imam konkretnе planove što bih sve htjela raditi i nadam se da će se uz trud to i ostvariti.

Što bi možda poručila mlađim kreativcima koji se bave sličnim aktivnostima?

Potrebno je nekoliko puta pasti i ustati, ali na kraju se sve isplati. Ovaj malen, ali značajan uspjeh pomogao mi je na mnogo razina i oslobođio me mnogih strahova te smatram da svaki hobi može biti od koristi.

FOTO: MIROSLAV KIĆIĆ

Helena Ereš: Čovjek napokon vraća dug prirodi

RAZGOVARALA: GLORIA EREŠ

U današnjem „ludom“ vremenu važno je pronaći svoju oazu mira. Ona ju je pronašla u prirodi, u svojem vrtu ispod japanske trešnje...

U posljednje vrijeme pristup ekodizajnu postaje sve popularniji pa tako i u hortikulturi. Jednim je dijelom za to zasigurno zasluzna koronakriza koja je osvijestila pozitivne učinke ekodizajna za okoliš i svojevrsnu odgovornost za prostor u kojem živimo. Sve su traženiji postali stručnjaci za ekodizajn i poduzeća koja se time bave, ali su istodobno podvrgnuti izazovima s kojima se dosad još nisu susreli. Helena je svoju ljubav iz djetinjstva prema prirodi i uzgoju biljaka nastavila njegovati i na četvrtoj godini studija na smjeru Zaštita bilja. Dobitnica je Lionsove nagrade za najbolje studente Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Pohvale za uspješnost u studiranju. Kaže da se svaki trud isplati, a zamislite tek kada date komadić tog svog truda prirodi, vjerujte – vratit će vam dvostruko jer priroda uvijek vraća ono što joj pripada. Zato sanjajte velike snove, nikada ne odustajte od njih i živite u skladu s prirodom, to je ključ za sreću – poručuje Helena.

Prije svega, što sve podrazumijeva dizajn i na koji se način odražava u hortikulturi?

Dizajn u hortikulturi vrlo je širokog opsega, ali u većini slučajeva nastaje kombinacijom prirode i kulture. On obuhvaća prikupljanje ideja, istraživanje i

postavljanje plana. Dizajn može biti prikazan kroz uređenje vrtova, perivoja, parkova, okućnica, zgrada, krovnih i vertikalnih vrtova, interijera, ali može otici i u nekom drugom smjeru. S druge strane, svako stablo, cvijet, kamen, ograda ima određenu priču koja, cjelokupno gledano, predstavlja dizajn u svakom smislu.

Budući da si već studentica četvrte godine na Fakultetu agrobiotehničkih znanosti, postoji li kollegij u sklopu kojega si naučila nešto više o ekodizajnu?

Na kolegiju Krajobrazna arhitektura i dendrologija upoznala sam neke od najljepših vrtova u svijetu, imala sam priliku pratiti razvoj dizajna vrtova kroz povijest, vidjeti koji su to najpopularniji dizajni, koji se materijali najčešće koriste, a isto tako i naučiti koje su biljne vrste danas najpopularnije. Također, u sklopu kolegija izrađivala sam projekte za vrtove i tako shvatila koliko je to vrlo naporan i složen proces osmišljavanja, kolika je preciznost, znanje o biljnim vrstama, a i sam fizički rad potreban za vizualizaciju projekta, odnosno kako bih dobila jednu organiziranu cjelinu vrta koju sam prvotno i zamislila.

Kakvo je uređenje vrtova trenutno popularno? Koji je tvoj omiljeni način uređenja i zašto?

Danas su jedni od popularnijih vrtova u svijetu krovni i vertikalni vrtovi. Kod nas krovni vrtovi nisu dosegli toliku popularnost, ali polako raste zanimanje za njih. Užurbani način života, stres, nedostatak vremena – okidači su zbog kojih se povećava potražnja za mirnim i spokojnim kutkom u kojem će se svatko moći opustiti i zaboraviti na sve brige i probleme. Ponekad je taj mir teško pronaći u perivojima i parkovima pa se gradske sredine okreću privatnim vrtovima na krovovima zgrada. Osim što daju ljepšu sliku grada i samog pejzaža, izoliraju zgradu od buke, daju dodatnu toplinsku zaštitu, apsorbiraju prašinu i štetne plinove, imaju pozitivan utjecaj na klimu, omogućuju dodatan životni prostor za biljke i povećavaju vrijednost imovine. Jedna od dražih tematskih uređenja zasigurno su mi japanski vrtovi i topijari. Velika sam obožavateljica različitih biljnih vrsta, poput bambusa, japanske trešnje, šljive, javora, bonsaija pa mogu reći da su mi japanski vrtovi nadraži. Smatram da uz svaki vrt treba biti izvor vode, bilo da se radi o fontani, potoku ili pak običnom bunaru koji svojim zvukom daje poseban ugodaj svakom vrtu. Naravno, uz svaki japanski vrt nezabiljni su prirodni materijali poput malča, kamena, drvenog mostića, ograde ili obične staze koja vodi do središta jednog takvog vrtta. Zvuk vode, šuštanje lišća bambusa, boje i mirisi japanskog drveća konačno daju takvu atmosferu koja postaje prava mala oaza mira i upravo je to ono što se ne može kupiti novcem, što smatram najvrjednijim što nam priroda može dati. Topijari su česti stanovnici naših prostora pa ih se sve češće može vidjeti u obiteljskim vrtovima. Različiti oblici poput spirala, kugli, pravilnih geometrijskih tijela ili čak oblik životinja sve su popularniji. Svojom jednostavnosću daju posebnu notu koja ostavlja dojam elegancije i autentičnosti.

Je li pandemija koronavirusa ostavila traga na dizajnu vrtova?

Naravno da je aktualna pandemija ostavila traga, ali u pozitivnom smislu. Ljudi su se okrenuli prirodi i uvidjeli što nam sve daje i da bi joj trebali nešto zauzvrat vratiti. Počeli su uređivati vlastite vrtove, zanimati se za uzgoj povrtnih kultura, uzgajati vlastito voće i tako voditi brigu o svojem zdravlju, ali i zdravlju svojih ukućana. Sama koronakriza „zaslužna“ je za povećani stres, a jedan od načina borbe protiv toga je rad s prirodom i u prirodi koji opušta. Vesele i šarene boje cvijeća onemogućavaju loše raspoloženje u takvim vremenima i blagotvorno

utječu na zdravlje. Stoga svima preporučujem ne samo boravak u prirodi, nego i rad u njoj i vrtovima jer priroda vraća dvostruko.

Imaš li potpunu slobodu prilikom uređenja vrtova ili se ipak moraš pridržavati određenih pravila?

Kako u svakome poslu postoje određena pravila tako postoje i u uređenju vrtova. Treba se pridržavati pravila koja određuju koliki je razmak potrebno ostvariti prilikom sadnje živice ili drvoreda, kod kojih je biljaka izražena negativna alelopatija pa ih treba saditi na što udaljenijim dijelovima vrta, koje su biljne vrste pogodne za naše klimatske prostore, kakav supstrat koristiti za pojedine biljne vrste, koje biljke podnose kisela tla, a koja teže neutralnim do blago lužnatim, paziti na određenu ravnotežu, proporcije itd. Svakako je cilj postići određenu jedinstvenost i dominaciju koja će dati svoju unikatnost i svrhovitost, ali ipak slijedeći pravila struke. Za daljnju kreativnost ne postoje pravila, samo mašta i ljubav prema onome što radiš ostavljaju na vrtovima neizbrisiv trag.

Kada je potrebno potražiti pomoć stručnjaka?

Prilikom uređenja većih zelenih površina neophodni su stručnjaci, ali na manjim površinama također bih preporučila savjetovati se sa stručnjakom. Ako želiš vrt s pergolom ili mjestom gdje ćeš moći sjestti i uživati u ostatku vrta, definitivno se treba savjetovati sa stručnjakom oko materijala za izradu te položaja i veličine biljnih vrsta koje će dati zasjenjenost i slično.

Što nam možeš savjetovati kod uređenja vlastitih vrtova?

Za uređenje vlastitih vrtova najvažnija je dobra volja, strpljenje i ljubav prema onome što radiš u vrtu. Urediti vrt ne znači urediti ga sad i takav će biti cijelu godinu, jer vrt najčešće svoj puni sjaj dobije tek dvije do tri godine nakon uređenja. Kod uređenja uvijek težim uzrečici „manje je više“ kojom se vodim pri reducirajući viška ukrasa i naglašavanju ljestvica jednostavnosti svakoga vrtta. Zato je potrebno puno uloženog truda i strpljenja kako bismo i mi i priroda bili zadovoljni konačnim rezultatom. Priroda će nam zahvaliti na način da će nam dati predivan vrt pun različitih boja, mirisa, leptira i drugih kukaca, a ono najmanje što mi njoj zauzvrat možemo dati održavanje je i uživanje u svakome njegovom daru.

RAZGOVARALA: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Zlatko Galik:

Na glazbu ne treba gledati kao na natjecanje

Nagrade koje je zaslužio više ne broji, no one mu i ne predstavljaju mjerilo uspjeha. Važniji su mu iskustvo koje svakodnevno stječe uz velikane tamburaške glazbe i ideja virtuoznosti koju umjeren provlači glazbom.

Zlatko Galik bivši je student glazbene pedagogije i tamburaškog umijeća na Akademiji za umjetnost i kulturu te odnedavno učitelj u glazbenoj školi u Vukovaru. Iako je kasnije upisan u glazbenu školu, nije mu to predstavljalo problem u napredovanju u sviranju bisernice, najpoznatijeg hrvatskog tradicijskog glazbala. Svirao je u tamburaškim sastavima Ledina i Rubato, a danas s Vrancem u studiju priprema novi album. Strasni je pratitelj sporta, pa ga često možete zateći budnim u tri ujutro jer prati NBA – ili zato što razmišlja kakav bi bio kao nogometni nekog poznatog kluba.

Njegova je glazbena karijera počela 1. veljače 2006. godine kada je njegova tadašnja učiteljica Glazbene kulture Katarina Piljić dovela profesora Veljka Valentina Škorvagu kako bi potaknula otvaranje škole tambure u Hrvatskom pjevačkom društvu Tomislav Iz Cernika. Zaintrigirali su ga oglasi u školi iako do tada nije imao nikakve veze s tamburom. Na prvoj je probi profesor Škorvaga birao tko će što svirati, a Zlatko je skrивao svoje poveće ruke kako ne bi morao svirati brač – bio je oduševljen bisernicom. Tijekom sljedeće godine stalno je vježbao te je zaslužio pozornost profesora koji ga je promaknuo u veliki orkestar. Inače, praksa je da tek po završetku škole tambure, nakon dvije godine, svirač biva premješten u veliki orkestar.

Kako je teklo tvoje daljnje obrazovanje?

Profesor Škorvaga pratio je moj rad i trud, pa je predložio mojim roditeljima da me upisu u glazbenu školu. Učenici glazbenu školu upisuju kad krenu

pohađati 3. razred osnovne škole, a kako sam ja tek u 7. razredu odlučio da bih pohađao glazbenu školu, upisao sam prvi pripremni razred u Glazbenoj školi Požega u sklopu kojeg sam riješio prva tri razreda osnovne glazbene škole, a u drugom preostale tri godine. Upravo tijekom tog drugog pripremnog razreda išao sam na dva natjecanja: regionalno na kojemu sam osvojio prvu nagradu i državno natjecanje. Profesor Škorvaga bio mi je kao drugi otac, sve što znam i sve što sam naučio – naučio sam od njega. Imali smo odličan odnos, njemu je uvijek bilo draga kada sam davao sve od sebe, a meni je bilo draga jer je bio uz mene na mom glazbenom putu. Nakon srednje škole upisao sam glazbenu pedagogiju na Akademiji za umjetnost i kulturu.

Na fakultetu smo prošli dovoljno pedagogije, didaktike, metodike, psihologije, svega zapravo. Nisam zapamtio sve, naravno, samo ono ključno što smatram važnim i nastojim primjenjivati u pedagoškom radu. Kao glazbeni pedagog volio bih više raditi sa studentima nego s djecom, ali upravo mi tog rada s djecom nedostaje, dvije su to krajnosti. Koliko god to u mojim očima bilo jednostavno, djeca su posebna – ne može sve ići preko noći, moraš s njima polako. Sa studentima se ne bavimo toliko notama ili držanjem tambure koliko glazbom i interpretacijom ili kako doći do savršene izvedbe. Iako, nije ni to isključeno. Mnogo je teže ispraviti studente u neispravnom držanju tambure, ali ako su ustrajni i strasno vole svirati, vjerujem da im to ne bi predstavljalo problem. Kako bih nadoknadio taj rad s djecom, zaposlen sam u glazbenoj školi pri Osnovnoj školi Dragutina Tadijanovića u Vukovaru.

OD UČENIKA DO UČITELJA - ZLATKO GALIK
FOTO/IZVOR: ADRIANA RAKITIĆ

Ovo je već vjerojatno očekivano pitanje, ali otkrij nam kako si organizirao svoje obveze na fakultetu i izvan njega. Nije jednostavno biti angažiran u mnogim aktivnostima!

Naravno da nije, ali sve se izdrži. Svirke sam imao uglavnom vikendom, a fakultet tijekom tjedna. Znalo je biti i situacija kada se nije spavalо, kada sam išao sa svirkama na predavanje, ali kao što sam rekao, sve se izdrži, mladi smo! Bilo je padova, izlazaka na drugi rok, ali je, definitivno, bilo lakše nego u srednjoj školi. Uvijek sam gledao kako što prije riješiti svoje obveze, recimo 90% tih stvari mogao bih odmah riješiti, nisam kampanjac, nije to moj dir.

Čime se baviš u posljednje vrijeme?

Tijekom pandemije vremena sam imao napretak. Tko me zna, zna da me slaganje puzzli sada najviše opušta. Kada se trebam maknuti od svega – bacim se na ovo. Neprocjenjiv je osjećaj pronaći tu jednu puzzlu koju si tražio posvuda i mislio si da je izgubljena. Nekad puzzle od 1000 komada složim u tri dana, a nekad to i razvučem. Sport je moja druga ljubav. Nekad provedem noći pred televizorom i pratim NBA. Tenis i vožnja bicikлом također ne zaostaju previše, a i dugo sam trenirao nogomet. U osmom razredu morao sam donijeti prvu veću i ozbiljniju odluku – morao sam birati između sviranja i nogometra. Nisam pogriješio u odluci, ali volim razmišljati kako bi to izgledalo da sam nogometni nekog velikog kluba! Uz kolege s fakulteta i velike prijatelje Tomislava Majića i Ivana Karadžu te Marka Sesara pišem aranžmane za popularne božićne pjesme za Kutjevački orkestar i Zbor mla-

dih Aeternum iz Županje. Tijekom prvog vala pandemije napisao sam pet aranžmana za koncert, baš je u trećem mjesecu pao snijeg, pa sam bio u nekom božićnom ugođaju. Godinu dana ranije nisam stigao napisati niti jedan, pa sam se osjećao dužnim prema spomenutim kolegama i nadoknadio sam propušteno. Volio bih se više upustiti i u samo pisanje glazbe, ali mislim da nisam još dobro zagrizao, često mi nestane inspiracije.

Brojiš li još uvijek sve svoje uspjehe, plakete, medalje?

Radije ih navodim u životopisu kako bih sve imao na jednom mjestu. Ne osvrćem se toliko na to, ali draga mi je da sam ih postigao. Štoviše, nekad mi bude i neugodno ako ih drugi ističu. Svaka nagrada i natjecanje izgradili su me kao čovjeka i kao glazbenika, bili su mi motivi za vježbanje i napredovanje. Rektorova i dekanica nagrada jednako mi znače i jako mi je draga što sam ih dobio, ali ne volim se osvrtati samo na prošle uspjehe, gledam naprijed i želim ostaviti nešto iza sebe. Moram priznati, život je predobra stvar! Još kao dijete sanjao sam o nastupu na Zlatnim žicama Slavonije u Požegi, a taj se san na kraju i ostvario. Imao sam trostruku priliku biti voditelj orkestra koji prati soliste na festivalu, nastupao sam i sa svojim tamburaškim sastavom (Rubato) i bendom (Vranac), neki su mi svirači bili kolege na fakultetu, neki su mi glazbeni uzori i savjetnici... Nikad nisam mislio da će život imati takve karte i da će se same od sebe slagati, samo ideš, živiš dan za danom, vježbaš, trudiš se.

Kada si bio osnovnoškolac, naveo si kako bi volio biti najvirtuozniji primaš u Hrvatskoj. Kako danas razmišljaš o toj temi?

Mislim da nema potrebe ni za kakvim dokazivanjem, ali nekad si ne mogu pomoći, jače je od mene, pa tonovi samo pršte. Nekad me ekipa iz benda i moli da imam više takvih epizoda, ali sve ovisi o mom raspoloženju. Iako, i dalje pokušavam pronaći umjerost u cijeloj toj priči o virtuoznosti. Mislim da nitko od nas svirača ni ne gleda na to. Na glazbu ne treba gledati kao na natjecanje! Super je što nešto možeš virtuzno odsvirati, mislim da sam i sam virtuozan, ali jesam li najvirtuozniji? Neka drugi pro-sude, ipak imamo puno virtuznih svirača poput Krunoslava Dražića i Damira Raguža iz Ringišpila ili studenata na Akademiji, među kojima svakako ima nekoliko koji su tehnički izuzetno potkovani i virtuozni. Tambura se dosta promjenila, napredovala je u posljednjih 50-ak godina. Otvaranjem osnovnih i srednjih škola te fakulteta za tamburu taj se instrument razvio i nastavlja se razvijati velikom brzinom. Napredovala bi još i brže kada bi skladatelji dali svoj doprinos pisanjem skladbi koje bi bile namijenjene tamburi kao solističkom instrumentu.

Kako je došlo do prijelaza iz Rubata u Vranac?

O mogućem prelasku u Vranac čavrlijao sam u sastovima svog prijatelja u kojem su baš oni svirali,

no nisam htio o tome previše razmišljati dok ne dobijem službeni poziv. Tako je i bilo, tjedan dana kasnije javio mi se tadašnji primaš Vranca Srđan Šitum, a ja sam dečkima iz Rubata najavio odlazak. Smatram da je to bila nova stepenica u mom profesionalnom razvoju, zar je i Luka Modrić trebao cijelu karijeru provesti u Dinamu ako je kalibar za nešto daleko više, samim time što je najbolji nogometni svjetski igrač na svijetu? Ne želim se uspoređivati s njim, ali na to tako gledam. Vranac je profesionalan bend u kojem svatko zna što radi i ne mora se bojati za neke tehničke stvari. S njima sam od 2018. godine i mogu slobodno reći da sam zadovoljan i da nisam pogriješio u donošenju odluke.

Zlatko ne misli u skorije vrijeme stati sa stvaranjem glazbe, on tek počinje, što kao glazbenik, što kao glazbeni pedagog. I danas mu pukne žica, pa se iznenadi, kao prvi put na maturalnom koncertu, ali time poručuje svima koji uče svirati tamburu na bilo kojoj obrazovnoj razini da ne smiju odustati ako se pred njima stvore veliki izazovi. Ljepota života glazbenika ističe se upravo u davanju života notama na papiru, uživanju u stvaranju glazbe i prenošenju stecenog znanja. Savjetuje: dok ne promijenite žicu, snađite se kako god znate, ali ostanite smiren i dajte sve od sebe da koncert odsvirate do kraja.

KLAP KLAP:

RAZGOVARALA: VEDRANA HVIZDAK

Nastojimo okupiti osječku kazališnu scenu i publiku na jednom mjestu

U intervjuu s članovima udruge KLAP KLAP doznajemo ponešto o ideji i cilju projekta, predstavljanju članstva, njihovu dosadašnjem radu i razvoju te planovima za budućnost.

Koliko je kultura zapravo bitna otkrivaju nam i članovi KLAP KLAP-a. U intervjuu su nam otkrili kako je došlo do osnivanja ovoga projekta, otkrili su nam ponešto i o sebi, gdje vide KLAP KLAP u budućnosti, ali i što misle o osječkoj kulturnoj sceni.

Kako je i kada osnovan KLAP KLAP?

Matea: KLAP KLAP je, nakon što je mjesecima počivao u kreativnoj memoriji naše mentorice, a njegove majke Ane Šimić, formalno osnovan u studenom 2019. godine. Inicijator okupljanja umjetnička je organizacija Teatar to go, a okupljamo se pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i Zaklade Kultura Nova. Ono što smo zapravo osnovali neformalni je klub kazališne publike u kojem nastojimo okupiti osječku kazališnu scenu i publiku na jednom mjestu. To je mjesto za sada uglavnom internet, koji smo prepoznali kao trenutno najprikladniju platformu za takvo nešto, konkretno YouTube, a uz njega i Instagram i Facebook. Nastojimo približiti publici kazališni život i analizirati publiku koja ide u kazalište, ali i one koji od njega zaziru, i sve to u videoformatu te na marginama novinarske forme intervjuja, odnosno ankete, ovisno o strani koju razmatramo.

Tko čini KLAP KLAP?

Matea: Ja sam Matea Bartulović, Virovitičanka s prebivalištem u Osijeku. Studiram medijsku kulturu i balansiram među producijskim, novinarskim i PR-aktivnostima u povremenim vlastitim, tudim, studentskim i nestudentskim projektima. Kada ne balansiram, igram se radijavoditelja u Brti glave, studentskoj emisiji HRT Radija Osijek, čitam, pišem i uživam u dramama na ekranu ili pozornici.

Sebastijan: Zovem se Sebastijan Borovčak i student sam treće godine prediplomskog studija Medijska kultura. Prije nego što sam počeo studirati na

Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, živo sam u Slatini. Još u osnovnoj školi razvio sam interes za fotografiju, koji je i dalje ostao prisutan u nekom obliku. U Osijeku sam došao u doticaj s kazalištem koje sam iskreno zavolio, a pojavili su se i drugi interesi, kao što su snimanje i montaža.

Matej: Zovem se Matej Opolcer i u KLAP KLAP-u obnašam ulogu snimatelja. Izvan Klapa ne snimam previše. Najčešće pišem kako vjetar puše. Poeziju, dramske tekstove, osvrte, priče, ponekad ništa. Volim filmove, knjižnice i terase. Planiram naučiti talijanski, ali to govorim već tri godine i ništa ne poduzimam.

Recite mi nešto više o svojem dosadašnjem radu i djelovanju KLAP KLAP-a.

Sebastijan: Primarni nam je cilj razvoj kazališne publike. Već na samom početku zaključili smo kako su društvene mreže trenutno najbolja platforma za plasiranje sadržaja, a videoformat najzanimljiviji oblik sadržaja koji možemo plasirati. Imamo nekoliko serijala kojima smo pokušali obuhvatiti obje strane: publiku i kazališne djelatnike. Fokus serijala Zašto (ne)? upravo je na publici, odnosno običnim ljudima, studentima, srednjoškolcima i sličnim skupinama te njega koristimo kao svojevrsno istraživanje. Na slučajnom uzorku pokušavamo saznati zašto ljudi odlaze ili ne odlaze u kazalište. S druge strane imamo serijal intervjuja tijekom kojih razgovaramo s glumcima, redateljima, dramaturzima i općenito ljudima čija je djelatnost usko povezana s kazalištem. Osim videa i ostalih sadržaja koje možete pogledati na našem YouTube kanalu te Facebook i Instagram stranici, prvi smo rođendan proslavili radionicom kazališne kritike i predstavljanjem rezultata ankete koja se bavila posljedicama zaraze COVID-19 na kazališnu publiku. Trenutno planiramo nove sadržaje koje možete očekivati uskoro.

Koliko je zapravo kazališna kultura proširena u Osijeku i ostalim gradovima u Hrvatskoj?

Matea: Kazalište je, kako smo se i uvjerili u ovoj ludoj godini, uvijek tu i uvijek je potrebno. Kazališna kultura mijenja se zajedno s vremenom, tako da danas mnogo toga možemo svrstati pod pojmom kazališta. Hrvatskoj ne nedostaje kazališta. Obilujemo kazališnim institucijama i to u različitim razmjerima – od velikih, narodnih kazališta, preko lutkarskih i nezavisnih pa sve do amaterskih skupina koje djeluju u razmjerima onoga što mogu ponuditi. Postojanje tih institucija, naravno, ne određuje prirodu kazališne kulture u Hrvatskoj, to je pitanje društvene percepcije, a u tom smo pogledu, čini mi se, malo zakazali.

Sebastijan: Mislim da kazališna kultura ima još mnogo prostora za razvijanje i širenje. Zagreb je za sada daleko ispred ostalih gradova po pitanju kazališta. Većini nedostaje kvalitetna alternativna scena za mlade, a Osijek nije izuzetak. Ljudi u Osijeku mogu birati između HNK-a, Dječjeg kazališta i predstava studenata glume na Akademiji. HNK pruža daleko najviše sadržaja, no on je gotovo uvijek tradicionalnog karaktera koji široj populaciji nije privlačan. Dječje kazalište Branka Mihaljevića ima ciljanu grupu, tako da odrasli nemaju puno sadržaja koji bi ih mogao zainteresirati. S vedrije strane, nekoliko se puta godišnje organiziraju manifestacije na kojima se može pogledati veći broj gostujućih predstava, a to su Lutkokaz i Kazališni maraton.

Matej: Uvijek ima prostora za napredak, kako u kulturi tako i u ostalim aspektima života. U Osijeku se već dulji niz godina provlači pitanje treće scene koja će omogućiti studentima kazališnog odsjeka predstavljanje njihovih radova širim masama i tako im osigurati vidljivost na tržištu rada. Iako do osnivanja treće scene još uvijek nije došlo, studentima se u sklopu gradskih manifestacija pružaju prilike izvođenja ispita, što je svakako korak prema nečemu većem.

Što biste voljeli da se promijeni u budućnosti po pitanju kulturnoga života u mjestu gdje živite ili studirate?

Matea: Za početak bih voljela da svi zajedno počnemo djelovati. Neprestano govorimo o promjeni koja je neminovno potrebna, a stojimo na mjestu. Osijek stvarno ima potencijala. Tu je Akademija iz koje, uz kvalitetne glumce, izlaze i jedini lutkari, lutkarski tehnolozi i magistri lutkarske režije u Hrvatskoj, dva gradska kazališta i nekoliko nezavisnih, kao i Kulturni centar sa svojim sadrža-

jem. Niz je već afirmiranih festivala, revija, smotri, izložbi i kulturnih događaja općenito, a ima prostora za još barem toliko. Voljela bih da naučimo biti malo kritičniji i hrabriji, da počnemo slušati jedni druge i shvatimo da smo ovdje jedni za druge.

Matej: Osijek treba više suvremenih predstava koje će u kazalište privući novu publiku. Maknuti se od sigurnog može biti prilično zastrašujuće, ali u isto vrijeme plodonosno. Osuvremenjivanje kazališnog repertoara ne znači odbacivanje tradicije. Tradicionalne predstave potrebne su nam kako bismo stvorili temelje i razumjeli kazalište u njegovoj srži, a suvremene kako bismo lakše razumjeli sebe i svijet oko nas.

Sebastijan: Jedina promjena koju trenutno želim osnivanje je još jedne scene koja će ponuditi nove i suvremene sadržaje za sve dobne uzraste. Što se publike tiče, volio bih da se odlazak u kazalište normalizira kao i odlazak u kino, te da ljudi shvate da je kazalište namijenjeno apsolutno svima.

Što mislite, ulaže li se danas dovoljno u kulturu?

Matea: Definitivno ne. Smiješan je postotak sredstava koji država izdvaja za kulturu zadnjih godina, a još je smješniji ako ga usporedimo s iznosom koji kulturne institucije vraćaju u proračun. Osobno sam si tu sferu osvijestila tek za vrijeme karantene i šušura oko nezavisne kulture koja se za Hrvatsku pokazala prilično plodonosna, a podcijenjena. Ako uzmemu u obzir da o kulturi više od nas skrbe Srbija, Crna Gora i Sjeverna Makedonija, malo je i demotivirajuće kretati se u tom sektoru.

Matej: Kultura je u društvu često smatrana sekundarnim područjem bez kojega se u većini slučajeva može. Svijet se neće urušiti neuživanjem kulturnih sadržaja, ali takve aktivnosti važne su za čovjekova unutarnja stanja. Manifestiraju se u obliku bijega od realnosti i upravo nam je to često potrebno kako bismo se osjećali bolje.

Sebastijan: U usporedbi s ostalim evropskim zemljama u kulturu se u Hrvatskoj ulaže sramotno malo.

Gdje vidite KLAP KLAP u budućnosti, koji su to budući projekti na kojima radite?

Matej: Ne planiramo unaprijed jer se većina sadržaja koji izbacujemo temelji na premijernim predstavama osječkih kazališta ili određenih manifestacija koje se održavaju u gradu. Na nama je da pripremimo koncept videa i onda samo čekamo pravu priliku kada ćemo ga iskoristiti na najbolji način.

Bez naslova

Lucija Marić

a mi zapravo hodamo dimenzijama

po staklu izgubljenog vremena

strepeći za idealom savršenstva

beskrajnost nosimo oko gležnjeva

prkoseći gravitaciji

trčimo u nepoznato

muhe bez glave

vodimo bitke sa svojim odrazima

dišemo u simulaciji

klimamo samo na društveno priznato

punoglavci željni slave

prašina i smog za nama

ego nam je zadnja obrana

opratiću ruke nakon tebe

izbjeljivačem

protrljatiću ih jednu o drugu

staviti pod vodu i čekati

crvenilo i žar

peckanje dovoljno blizu боли

da me razbudi iz noćne more

odlučitiću pogledati gore

sklopiti oči, zar još znam kako se moli?

osjećaj božanskog mira mi je stran

Upoznajte se s radom udruge ESN Osijek

RAZGOVARALA: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Svako je životno iskustvo važno, no Erasmus+ iskustvo posebna je priča. ESN Osijek zna ispričati tu priču i potaknuti vas na pisanje vlastite knjige iskustva.

ESN ili Erasmus studentska mreža neprofitna je i volonterska studentska organizacija koja se temelji na načelima Erasmus Student Network AISBL-a (Association Internationale Sans But Lucratifa) sa sjedištem u Bruxellesu.

Što i tko čini ESN?

Dio je najveće europske studentske mreže koja je prisutna u 900 institucija visokog obrazovanja u 42 države. Broji oko 40 000 članova koji svake godine pomažu 220 000 međunarodnih studenata na razmjeni Erasmus+. Kako saznajemo iz same udruge ESN Osijek, svoju temeljnu misiju definiraju kao obogaćivanje društva internacionalnim studentima na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, a vode se geslom Studenti pomažu studentima. Os-

ječka sekcija ESN-a postoji osam godina, a trenutačno ima tridesetak članova, od kojih nekolicinu čine lokalni odbor ili LB te koordinatori pojedinih timova (event-tim, tim za odnose s javnošću i tim za partnerstva). Tajana Mohnacki magistrirala je Kulturni menadžment na bivšem Odjelu za kulturologiju, a sada je drugi mandat za redom potpredsjednica Erasmus Student Network AISBL-a, točnije, živi i radi u Bruxellesu i upravlja radom cijele mreže. Tina Kristina Katava studirala je na Ekonomskom fakultetu u Osijeku te je do nedavno obnašala ulogu predsjednice ESN-a Hrvatska. Glavni joj je zadatak bilo koordiniranje rada svih sekcija u Republici Hrvatskoj. Mihaela Kolić predsjednica je sekcije ESN Osijek, a studira Menadžment u kulturi i kreativnim industrijsama na Akademiji za umjetnost i kulturu.

FOTO/IZVOR: PIXABAY

FOTO/IZVOR: PIXABAY

Regrutacija i buddy-sustav

Ako ste zainteresirani za aktivno članstvo u ovoj udruzi, obratite pozornost na regrutacije koje se odvijaju dva puta u akademskoj godini, na samom početku novog semestra. Naravno, osim regrutacije za aktivne članove ESN Osijek lokalnim studentima omogućuje sudjelovanje u tzv. buddy-sustavu. Ideja je takvog sustava povezivanje dolaznog studenta s lokalnim studentom kako bi mu olakšao prilagodbu na novo okruženje, fakultet i stanovnike grada. Osim toga, lokalci imaju priliku na jedinstven način iskusiti internacionalizaciju kod kuće.

Aktualna statistika

Predsjednica Mihaela Kolić navodi kako je u Osijeku trenutno 35 stranih studenata, što je značajan, ali smislen pad u dolascima jer je pandemija koronavirusa uvelike utjecala na kretanja u Hrvatskoj i inozemstvu.

– Dobivali smo mnogo upita vezanih uz održavanje nastave (fizički, online ili hibridno), otvaranje i zatvaranje granica, kao i uz obvezu dvotjedne samoizolacije i testiranja na COVID-19. Od velike je važnosti bilo praćenje tekućih novosti te pravovaljana komunikacija s Uredom za međunarodnu suradnju kako bismo dolaznim studentima pružili aktualne informacije.

Mihaela ističe kako je Udruga na početku organizirala Welcome Week ili tjedan dobrodošlice poštujući sve epidemiološke mjere. Događaji su se uglavnom održavali na otvorenom prostoru kako bi ujedno dolaznim studentima pomogli u snalaženju gradom. Uz lokalne buddyje Erasmus studentima

olakšani su procesi u obavljanju administrativnih poslova (dobivanje OIB-a, prijava boravišta i sl.). Međutim, nakon završetka tjedna dobrodošlice Udruga je morala prekinuti organizaciju fizičkih ili kontaktnih događanja te se okrenula modernoj tehnologiji.

– Online događaji bili su neka vrsta interakcije erasmusovaca s drugima, lokalnim studentima. Organizirali smo kvizove, radionice, igre, gledanje filmova. Interes je bio prilično visok jer su dolazni studenti svjesni situacije i pridržavaju se svih mjera o kojima ih informiramo. Nadamo se kako će se stanje uskoro poboljšati da bismo dolaznim studentima mogli pokazati sve čari Osijeka, ali i ponuditi im mogućnost upoznavanja drugih dijelova Hrvatske uz izlete koje smo do ove godine tradicionalno održavali. – kaže Mihaela.

Poticanje domaćih studenata

ESN Osijek trudi se potaknuti i domaće studente na odlazak na studijski boravak ili stručnu praksu koju nudi Erasmus+ program. Svake se godine, nakon raspisanog natječaja za Erasmus stipendije, organizira i Erasmus caffe. To je informativni događaj na kojem studenti iz prve ruke imaju priliku čuti iskustva studenata koji su već bili na razmjeni te naučiti nešto više o procesu prijave. Osim toga, ESN organizira radionice learning agreementa, pisanja životopisa i motivacijskog pisma, koji su ključni dijelovi pri slanju kvalitetne prijave za Erasmus stipendiju. Odvažite se jer, kako kažu brojni studenti, ovo vam može biti divno životno iskustvo i putovanje na kojem ćete sklopiti prijateljstva koja će vam i deset godina kasnije mnogo značiti!

Robert Kovač:

Volio bih kada bi Osijek postao središtem kreativne industrije

RAZGOVARALA: IVONA ČAKMAK

Svestrani Robert Kovač danas je student treće godine na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, na kojemu je ujedno i demonstrator, član organizacijskog odbora Kreativne riznice i udruge Financijski impuls te voditelj na Slavonskoj televiziji.

Rođeni Osječanin i bivši učenik Opće gimnazije, danas student treće godine preddiplomskog studija na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, smjer Poduzetništvo. Svoje potencijale širi na mnogo različitim područja, za sebe kaže kako je organizirana, energična i kreativna osoba koja nastoji unijeti životnu radost u društvo, ali to i pokrenuti te potaknuti na velike promjene koje će omogućiti bolje sutra. Posebno je sklon projektima iz područja kreativne industrije jer to povezuje sa stečenim znanjima iz područja ekonomije. Želja mu je vidjeti grad Osijek kao središte kreativne industrije ne samo u Hrvatskoj nego i u širem okruženju. Sve su to riječi Roberta Kovača koji će nam govoriti o Kreativnoj riznici.

Roberto, po čemu te ljudi danas najčešće prepoznaju?

Uf, prvo pa najteže pitanje. (smijeh) Teško mi je to izdvojiti jer me ljudi zaista pamte i prepoznavaju po mnogočemu, da se i ja osobno iznenadim. Međutim, ako bih baš morao izabrati, smatram kako je to moja prepoznatljiva energija, odnosno osmijeh. Statistički gledano, kada razgovaram sa svima, kažu mi: „a onaj što se stalno smije“. Vjerujem kako je moja pozitivna energija zapravo ono što svi ističu, zapravo moja karakteristična prepoznatljivost.

Zašto je tvoj izbor bio Ekonomski fakultet u Osijeku? Kako provodiš svoje studentske dane?

Hm, zaista postoji zanimljiva pričaiza izbora mog fakulteta, ali pokušat ću je skratiti. Budući da sam radoznala osoba koju mnoštvo stvari zanima u životu, upis na fakultet nije mi predstavljao izazov. Otkako sam svjestan sebe htio sam prodavati, oglašavati, jednom riječju čuda stvarati. (smijeh) No, od petog razreda osnovne škole, upoznavši predmet geografiju htio sam studirati i postati profesor geografije, a onda kada sam došao pred kraj srednjoškolskog obrazovanja oduševila me i filozofija. Na prvu možda malo čudnu kombinaciju, ali pronašao sam tu savršenu kombinaciju kolegija u Zadru. Eh, da, Zadar, to je bio izazov jer sam vezan uz svoj grad i aktivnosti koje u njemu radim te sam pokušao pronaći što bi bilo idealno za mene, a da ostanem u Osijeku. U neformalnom razgovoru s obiteljskim prijateljem, Zorislavom Kalazićem, ekonomija je došla kao logičan izbor. Mislim da ću do kraja života biti zahvalan na tom razgovoru jer da nije bilo njega, danas ne bih proživiljavao i ostvario svoj životni san u vlastitom gradu. Što se tiče studentskih dana, nastojim ih iskoristiti tako da steknem znanja, sposobnosti i vještine koje će mi pomoći u budućoj karijeri.

Koji su tvoji ciljevi?

U životu imam nekoliko ciljeva, jasno definiranih, a trenutno bih izdvojio top tri. Prvi, prioritetni cilj mi je imati četveročlanu obitelj sa psom u predgrađu, s velikim dvorištem. Zatim imati svoj poslovni subjekt o čijoj ideji ne bih sada govorio, već ćemo o tome pričati kada ga ostvarim, ali mogu još uz ovo reći da je to razlog mog upisa na kolegij Poduzetništvo. Također, htio bih nastaviti raditi u smjeru javnog posla, dakle na televiziji, jer ne mogu Vam opisati koliku radost i oduševljenje osjetim prilikom rada na televiziji. Uistinu se iskreno radujem kada polazim na posao, a svakim je danom taj ljubav sve veća.

Za one koje ne znaju, dočaraj nam Kreativnu riznicu iz svoje perspektive. Što je zapravo Kreativna riznica?

Kreativna riznica svojim programskim sadržajima ima namjeru popularizirati kreativnu industriju kao najmlađu industriju i to onu koja se u Republici Hrvatskoj nalazi u fazi formalnog ustroja. Kreativna riznica nacionalno je događanje koje okuplja znanstvenike i praktičare oko milenijske uloge kreativne industrije. Krovno pitanje prošlogodišnje Kreativne riznice glasilo je: Što je kreativna sila, odnosno

kreativna radna snaga. U 30 programskih sadržaja govorilo se o mladima u kreativnoj industriji, o potrebama heterogenih kreativaca, a organizirane su radionice, okrugli stolovi, paneli, izložbe, te glazbene i scenske izvedbe. Svake godine kroz četiri dana u potpuno promijenjenom interijeru Ekonomskog fakulteta u Osijeku ugostimo stotinjak kreativaca kroz brojne događaje. S obzirom na ulogu organizatora, a to su Ekonomski fakultet u Osijeku i Institut Andizet, ona je namijenjena prvenstveno mladima, ali programski sadržaji zanimljivi su svim dobним skupinama.

Kako si i zašto postao članom Kreativne riznice?

Prilikom upisa na Ekonomski fakultet znao sam da ne želim biti pasivni student jer je to institucija koja nudi brojne mogućnosti za mlade ekonomiste ako si član Sveučilišta. Kreativna riznica jedan je od, vjerujem, najznačajnijih projekata koji možete pronaći na tom fakultetu. Ovim putem zahvaljujem profesoricama Jasni Horvat i Josipi Mijoč na pokrenutoj inicijativi u ovom pomalo nepokrenutom gradu. Budući da sam u duši veliki kreativac otvorenog uma, prilikom raspisivanja natječaja odmah sam se prijavio na Kreativnu riznicu jer sam znao da je taj popularizacijski simpozij kreativne industrije kao stvoren za mene.

KREATIVNA RIZNICA 2020
FOTO/IZVOR: ROBERT KOVAČ

S obzirom na to da se prošle godine Kreativna riznica održavala online, kako je proteklo to iskustvo?

Mogu reći da je bilo izazovno, ali ograničenja smo nastojali prevladati otkrivanjem novih komunikacijskih tehnologija s naglaskom na čuvanje i zaštitu izlagača, posjetitelja i nas, organizatora. Kako je kreativna industrija industrija projekata, znanja i inovacija, Kreativnom riznicom nastojimo u ograničenjima koja su nam postavljena otvoriti i primjerom pokazati drugačije oblike susretanja i suradnje. Događanja na samoj Kreativnoj riznici prenosila su se uživo na društvenoj mreži Facebook, a sljedećeg dana u visokoj rezoluciji svi su događaji bili dostupni na Youtube kanalu Andizeta. Kao organizatori služili smo se najrazličitijim aplikacijama za komunikaciju i organizaciju kako bismo prevladali ograničenja socijalnog distanciranja. Za vrijeme trajanja Kreativne riznice, cijeli organizacijski odbor bio je raspoređen u pomno složenim smjenama te smo se brinuli da 30-ak događanja prođu u dobrom ozračju. Ovogodišnja Kreativna riznica bila je uistinu iskustvo za pamćenje, budući da smo isprva mislili kako će sve proteći u čudnim okolnostima, a na kraju smo pronašli brojna rješenja i prilagodili se ograničenjima.

Koliko je bilo sudionika i za koja je događanja iskazan najveći interes posjetitelja?

Kreativna riznica prilagodila je svoje programske sadržaje s obzirom na epidemiološku situaciju. U 32 programska sadržaja s 54 izlagača govorilo se o mladima u kreativnoj industriji, o potrebama heterogenih kreativaca, a organizirane su radionice, okrugli stolovi, paneli, izložbe te glazbene i scenske izvedbe. S obzirom na ugrozu od COVID-19, na šestoj Kreativnoj riznici događaji su se održavali četiri dana na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, a uz pridržavanje epidemioloških mjera koje je propisao Stožer civilne zaštite. Uvidom u analitiku društvene mreže Facebook utvrđeno je 11 702 pregleda videoosadržaja uz doseg veći od 80 000 gledatelja. Najveći broj pregleda i doseg ostvaren je prilikom prijenosa sektorske rasprave Mladi u kulturi: Sektorska rasprava Primijenjene umjetnosti (veći od 13 900 gledatelja), radionice Snaga kreativnosti u procesu učenja (veći od 9300 gledatelja), radionice

Epidemija straha – kako pobijediti strah? Tehnike suočavanja sa strahom (veći od 6000 gledatelja), koncerta Violinističke crtice (veći od 3500 gledatelja), a završnu Gala Vodikovu svečanost na kojoj je predstavljen film i hepening Ars Meandrum (antička legenda o nastanku grada Osijeka) pratilo je više od 2875 gledatelja.

Po čemu je ova Kreativna riznica posebna?

Riznica je svake godine poticala na umrežavanje oko novih projektnih prijedloga i razvoj idejnih rješenja koja su se razvijala tijekom simpozija. Ove godine tema je bila posebna i usmjerili smo se na problematiku kreativnih djelatnika. Posvećenost kreativnim djelatnicima proizašla je iz više razloga od kojih je, među prvima, želja za reguliranjem djelatnih i autorskih statusa heterogenih kreativaca kao pretpostavke institucionaliziranja kreativne industrije u Republici Hrvatskoj. Iako je globalna pandemija ograničila sve dosadašnje uhodane organizacijske i programske smjernice za provedbu jednog velikog događanja, ipak je ona otvorila mogućnost da naš simpozij prvi put bude otvoren za globalni pristup te su svi i dalje dobrodošli pratiti prošlogodišnje dovršene i objavljene događaje.

Možeš li nam reći zanimljivosti o Kreativnoj riznici koje nisu poznate svima?

Završni programski sadržaj drugog dana Kreativne riznice prenosio se uživo na društvenim mrežama te na mrežnom mjestu Kreativne riznice. U razgovoru iza scene izravno su se obraćali članovi Organizacijskog odbora i u dijalogu s Anom Mitar prenosiли su svoja iskustva organizacije Kreativne riznice. Pratitelji društvenih mrež doznali su o organizacijskim izazovima protekla dva dana Kreativne riznice, izazovima s kojima se organizatori susreću, posjećenosti pojedinih programskih sadržaja te načinima nastajanja programskih sadržaja najneobičnije Kreativne riznice.

Za kraj, tvoja poruka studentima?

Budite svoji! Pomičite granice vlastitih ograničenja, odnosno napustite svoje sigurno okruženje i stvarajte. Mlade su osobe uistinu veliki kreativni generator ideja, promjena i projekata.

FOTO/IZVOR: IVA MARTINOVIC

Tena Pataky: Dok si opušten i ploviš, rezultati su odlični

RAZGOVARALA: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Kao samostalna umjetnica Tena je glumila u nekoliko kazališnih predstava, snima sinkronizacije za animirane i igrane uloge i nije joj loše, iako se uvelike žali na koronu. Ovo je priča o tome kako je od osječke studentice dogurala do mentorice dramske radionice Motion.

Tena Pataky bivša je studentica Akademije za umjetnost i kulturu s Glume i lutkarstva. Diplomirala je 2018. godine, a sada živi i radi u Zagrebu. Naizgled posve obična mlada žena, ustrajna u svom kazališnom pozivu, nekim danima očajava zbog prepreka na svom glumačkom putu, a drugim je danima sretna i optimistična. Ovo je njezina priča, nikako bajka jer nema posve idealnih trenutaka i nije stigla ni do polovice svog profesionalnog života. Ovo je baš priča, ima početak, ima i razradu, no zapravo nema kraj – Tena tek razrađuje sve svoje potencijale i trudi se spontano ih iskoristiti.

Znamo tek nešto ukratko o tebi. Kako bi se predstavila u jednoj rečenici, a da misliš da će te po njoj mnogi prepoznati?

Davež, najsportija osoba na svijetu, vječno u nekim teškim dramama.

Diplomirala si na Akademiji u Osijeku. Kako bi opisala svoje tamošnje školovanje? Misliš li da su te tamo dovoljno pripremili za ono što te tek čeka na kazališnim daskama?

Školovanje bih opisala mukotrpnim, slamajućim, izazovnim, spoznajućim i kreativnim. Mislim da sam dobila dobre temelje jer kada sam počela raditi, shvatila sam da ipak nešto i znam, međutim, kao i u svakoj struci, najviše naučiš u profesionalnom radu. Za razvoj mladoga glumca nužan je kontinuitet igranja jednog komada, a to je nešto što ne dobiješ na Akademiji. Također, svaka uloga donese nešto novo i osjećam da imam još puno toga za naučiti.

Snimaš sinkronizacije animiranih i igranih uloga, glumiš u pojedinim kazališnim predstavama, vodiš

dramske radionice... Kako pronalaziš vremena, jesli organizirana ili se ponekad voliš pripremati u zadnji trenutak?

Nisam nimalo organizirana, a sve što barem pokušam organizirati ionako mi se izjalovi. Nisam ja kriva, časna riječ, ako kažem da će sutra u toliko i toliko sati nešto napraviti, svemir mi se nasmije i pokaže srednjak.

Tvoje je ime na popisu mentora na radionici Motion. Kako si dospjela u tim? Kako su protekle organizacijske pripreme?

Barbara Vekarić, osnivačica Motiona, moja je prijateljica i filmska redateljica s kojom sam surađivala prije nekoliko godina, pa mi je ponudila da vodim masterclass sa svojim kolegom Vedranom Komercićem. S njim igram i u predstavi Par nepar. Oboje smo cjepidlake pa su pripreme trajale tri dana dok se nismo usuglasili o čemu ćemo i kako predavati. Na kraju je ispalо odlično, masterclass se spontano odužio s jednog na dva sata, a pobegli su samo oni koji su nekamo morali ići.

Kako izgleda tvoj dan kao samostalne umjetnice? Što sama podrazumijevaš pod tim pojmom?

Kako kada, ovisi imam li nekakav angažman ili nemam. Najdraže mi je bilo razdoblje kada sam prijedopne imala jednu probu, a poslijepodne drugu. U slobodno vrijeme (kojeg je sada puno) životarim. Glumim kućanicu, čitam, vježbam kada me uhvati (u zadnje vrijeme jako mi se sviđa tai chi), šećem psa, pjevam, plešem, družim se, obrazujem, jedem, spavam, blejim. Ukratko, pokušavam sama sa sobom na zelenu granu.

Koliko lako ili teško pronalaziš posao kao samostalna umjetnica? Osim toga, što bi izdvojila kao neke glavne pozitivne i negativne strane svojeg posla?

Trenutačno, sve mi je negativno i mrzim svoj posao jer je korona. Nisam jedna od onih uvijek pozitivnih, iako bih voljela biti. Zapravo, često guram pod tepih svoju negativu koja me onda na prepad dočeka s druge strane tepiha. Ne treba biti lažno pozitivan, kasnije ti samo bude gore. No, da se vratim na temu. Teško je naći posao jer nas ima jako, jako, jako puno, ali mislim da je to stvar perspektive. U smislu, ako forsiram neka očekivanja, naravno da ih neću ostvariti i bit će nezadovoljna. Ne treba forsirati, treba ploviti. Ploviti po onom što život nosi jer zaista i donosi. Naravno, truditi se, raditi na sebi, nuditi se, ali ploviti... Ne mogu to bolje objasniti, ali osjećam da je plovidba prava usporedba. Recimo, ja sam svoju prvu ulogu dobila na audiciji, ali onda me ta redateljica zvala u drugi projekt, potom te kolega ubaci u nešto, kolegica te preporuči za nešto drugo itd. Plovidba ne razočara, ona donese i iznenadi. Forsiranje razočara!

Na koje si svoje uloge ponosna i dragi ti je da si ih odigrala?

Volim svaku svoju ulogu, ali nekako mi je najviše pri srcu Biba iz komedije/drame kazališta KNAP Par nepar. To je ranjena, iskričava, nestabilna, energična mlada žena, wannabe glumica i po potrebi prostitutka. Igrati nju znači sat i četrdeset minuta naglih prelazaka iz euforije u depresiju – ogroman je to izazov s kojim se nisam ni stigla propisno uhvatiti u koštač jer je premijera izašla uoči postroženja epidemoloških mjera. Nadam se da će zaigrati Bibu još koji put.

Što smatraš presudnim u profesiji, odnosno radu kao uspješna glumica? Što je „to nešto“ što bi svaki glumac morao imati ili činiti kako bi bio uspješan?

Biti opušten i igrati se. Ali stvarno. Smiješno je što baš ja to kažem – zagrijena i nikad zadovoljna streberica. Istinito je jer sam i ja to spoznala! Nemoguće je naučiti ulogu, nemoguće, a ipak uporno to pokušavam. Moguće je samo otprilike postaviti skele, a prostor između njih ispunit će se na sceni kroz opuštenu igru s partnerom. I svaki put kad odbacim svoje okove naučenog i prepustim se igri, zaista svaki put, profitiram. Prije zadnje premijere odlučila sam biti opuštena, ne bez treme, ali opuštena, bez ikakve ideje što će se dogoditi na sceni. I dogodilo mi se apsolutno najbolje scensko

iskustvo u životu! Na izvedbi tjeđan dana poslije, pod opterećenjem vlastitih očekivanja nastalih na premijeri, nisam se mogla opustiti i bilo mi je teškoigrati.

Misliš li da javnost razvija predrasude o glumcima i profesiji uopće?

Vjerovatno mnogi misle da smo beskorisni probivijeti koji ničemu ne služe i ničemu ne pridonose, samo se zafrkavaju i troše državni novac. Takvih mišljenja uvijek će biti, tu se ništa ne može, tako da se ne treba oko njih uzrujavati. Kazalište ima i te kakvu svrhu, ali o tome će bolje posvjedočiti ljudi koji ga vole i posjećuju.

Imaš li koji karijerni savjet za buduće studente Glume i lutkarstva?

Ljudi, samo se opustite. Vjerujte najvećoj štreberici na svijetu, samo se opustite, ne shvaćajte to ozbiljno. Tek će tada biti nekih rezultata. To je paradoks u glumi, što manje guraš, to su bolji rezultati. Ne govorim o trudu, nego o guranju, ima razlike, studenti znaju o čemu govorim.

Postoji li nešto u tvom životu, mimo profesionalnih stavki, što te toliko zanima da bi tome rado posvetila više vremena u budućnosti?

Obožavam latino ritmove i voljela bih postati pleasačica salse i ostalih latino plesova. Također, volim jezike i imam talenta za učenje jezika, pa svako malo zaplovim (eto mene opet s plovidbom!) po vodama jezičnih tečajeva.

Jesi li zadovoljna svojim životom do sada i svime što si postigla? Žališ li zbog čega toliko da bi se vratila u prošlost i promijenila taj trenutak?

S obzirom na to da sam mahnita osoba, nekad sam izrazito zadovoljna životom, a nekad sam izrazito nezadovoljna. Pogodite koja je sad faza. Također, jedan dan žalim za nečim, drugi pak dan više ne i nije me briga! Međutim, trenutno zbog epidemije i nije sve idealno, ali bit će bolje! Moja mama uvijek kaže da su mladi ljudi užasno naporni s tom ambicijom da sve bude odma' sad. Ne može odmah, treba malo strpljenja, iskustva, zrelosti. Ili bismo radije nagradu za životno djelo s trideset pa fino krepat'. Treba ploviti, ploviti, ploviti...

Zsófia Orbán:

Kako sam prebrodila kulturni šok s burekom

RAZGOVARALA: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Važno je imati neku ideju vodilju što želite postići u životu. Važno je i ostati dosljedan svojim snovima, kao i ova studentica. Ona zna što želi i svoj potencijal na razmjeni maksimalno iskorištava.

Studentska razmjena najbolja je opcija koja se nudi studentima željnima učenja, sklapanja prijateljstava i poznanstava te premošćivanja kulturnih razlika. Naravno, prošle je godine pandemija koronavirusa uvelike utjecala na tijek razmjene: svakodnevno su se odvijale borbe oko otvaranja granica, testiranja na COVID-19 i obvezne samoizolacije pri dolasku u Republiku Hrvatsku. Međutim, ako ste sigurni u sebe ni pandemija vas ne može omesti u ostvarenju nekog cilja. Među 35 dolaznih studenata našla se i Zsófia Orbán iz Budimpešte. Ovo je njezina Erasmus+ priča o samostalnom životu i stvaranju novih uspomena u Osijeku. Zsófia je studentica umjetnosti na četvrtoj godini. Kaže kako je uvijek tražila način kako pretvoriti hobi u profesiju. Želi u isto vrijeme stvarati i doživjeti materijale i površine te razmjenjivati ideje i misli s drugima.

Zašto si odabrala baš Osijek i Akademiju za umjetnost i kulturu? Što očekuješ od obrazovnog sustava te kakvo znanje želiš akumulirati?

Grad sam odabrala baš zbog ove Akademije: dobila sam priliku proširiti svoj vidokrug djelatnosti i želim se okušati u drugom polju, u kazališnoj umjetnosti. Očekujem dovoljan napredak u učenju! Ovdje sam da se natječem sa sobom, ali ne i s drugima. Nadam se da će svojim novim iskustvom i znanjem uspjeti podići svoju umjetnost i umjetnički izraz na potpuno novu, performativnu razinu.

Što je, po tebi, temeljni izazov studenata koji se pripremaju za svoje Erasmus+ iskustvo?

S mog gledišta, krajnje je uobičajen izazov zapravo neosnovani strah ili nervosa zbog upoznavanja i sporazumijevanja sa strancima. Ovo je moje drugo Erasmus iskustvo i već sam prilično pripremljena na samostalno uzdržavanje i komunikaciju s drugima. Kulturni šok također je postojeći fenomen, za mene su to pekarnice s ogromnim sočnim burecima i pušenje koje je svugdje dopušteno!

Jesi li imala problema ili nedoumica pri prijavi

za razmjenu? Kako si komunicirala s Uredom za međunarodnu suradnju?

Dok sam se pripremala za razmjenu, bila sam zabrinuta jer sam imala osjećaj da mi ponostaje vremena, no semestar ovdje počinje kasnije, zato sam bila iznenadena. Ako se ne varam, semestar u Hrvatskoj počinje mjesec dana kasnije u usporedbi s Mađarskom. Rad Ureda za međunarodnu suradnju itekako je zadovoljavajući, pomogli su mi prebroditi svoje brige, ali i pronaći Erasmus buddyja, na čemu sam vrlo zahvalna!

Što te ugodno ili neugodno iznenadilo na fakultetu?

Prve reakcije mojih profesora bile su mi pomalo šokantne, ali istodobno vrlo privlačne i ugodne. Kada sam im rekla da se nikada nisam bavila izradom maski, lutki ili performansima, samo su se više zainteresirali i uzbudili za posao.

Kakve si profesionalne ciljeve zacrtala? Može li ti tvoje iskustvo u Hrvatskoj tomu doprinijeti?

Vrlo sam zahvalna na svom dosadašnjem obrazovanju i znam da će moći, kada se vratim u Mađarsku, iskoristiti svoja nova znanja i iskustva te uz njih graditi put do diplome. Nastavit će studij kako bih diplomirala grafičku umjetnost.

Što možeš savjetovati studentima koji se dvoume oko odlaska na studentsku razmjenu?

Oba puta prije no što sam napuštala domovinu, brinula sam se o ljudima, što o svojoj obitelji i prijateljima – što o ljudima koje tek trebam upoznati i živjeti s njima sljedećih nekoliko mjeseci. Samo idite! Idite radi stvaranja novog lanca poznanstava, učenja o drugim kulturama i prebrođivanja kulturnog šoka, no idite prvenstveno zato što morate naučiti samostalno i neovisno živjeti. Dok sebi stvarate nove uspomene, gradu ostavljate svoje tragove. Netko će već znati da ste bili tu!

Utjecaj pandemije koronavirusa na studentsku razmjenu

RAZGOVARALA: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Iz ureda za međunarodnu suradnju stigla je usporedba dolaznih i odlaznih Erasmus+ studenata i prognoza za nadolazeće programsko razdoblje. Iako se prati blagi pad, pitanje mobilnosti nije neizvjesno, ima zainteresiranih studenata i bit će ih u skorijem razdoblju.

Glavna Erasmus+ koordinatorica Akademije za umjetnost i kulturu doc. dr. sc. Iva Buljubašić, potaknuta trenutačnom epidemiološkom situacijom u Hrvatskoj i Osijeku, spremno je usporedila odnos dolaznih i odlaznih studenata. Istiće kako i nema prevelikog odmaka unatoč krizi, ali svakako se nada iznimnom entuzijazmu studenata za mobilnost.

Kakva je dolaznost studenata nasuprot odlaznosti? Ima li većeg pomaka u zimskom i ljetnom semestru?

Prije negoli konkretno odgovorim na pitanja, samo bih dala kratak uvod kako bi se lakše dobila sveukupna slika rada na Erasmus+ mobilizaciji Akademije. Akademija je mlada znanstveno-umjetnička institucija koja postoji tek tri godine, a za to vrijeme već je postigla izvrsne rezultate mobilnosti. Govorim to jer je za vrijeme svoga kratkotrajnog postojanja prestigla ostale znanstvene institucije koje na Sveučilištu postoje više od 50 godina. Samo jedan od dokaza za to jest taj da su čak 30% studijskih boravaka na razini Sveučilišta na posljednjem Erasmus+ natječaju zauzeli upravo studenti Akademije (20 od 67 ukupno). Ujedno, prva tri mesta na listi studijskih boravaka također su zauzeli naši studen-

ti. Što se tiče dolaznosti studenata naspram odlaznosti, i nije tako velika razlika, ne prevladava brojka u jednom smjeru. Rekordna i najbolja godina go-stujućih studenata bila nam je prošla akademska

godina, kada smo imali 17 dolaznih i 16 odlaznih studenata. Rekordna akademska godina odlaznih studenata bila je 2018/19, kada je bilo 18 odlaznih studenata.

Budući da se trenutno nalazimo u izvanrednoj epidemiološkoj situaciji (kao i cijeli svijet), mogu reći da je dolaznost stranih studenata tijekom zimskog semestra zapravo bila dobra. Imali smo tri studenice – iz susjednih država Bosne i Hercegovine i Mađarske te Latvije, dok je četvero odlaznih studenata u susjednoj Srbiji, Austriji i Švedskoj. Zbog ove izvanredne situacije postojala je vjerojatnost da se zapravo ništa ne zbiva, da mobilnost u potpunosti stane te da nemamo ni dolaznih ni odlaznih studenata, što bi bilo razumljivo. Međutim, studenata na razmjeni ipak ima i sve se zapravo odvija kako najbolje može.

Što se tiče ljetnoga semestra, novih dolaznih studenata nemamo, no jedna je od dolaznih studenica iz Budimpešte odlučila produžiti svoj boravak i za ljetni semestar (bila je i za vrijeme zimskog). Što se tiće odlazaka studenata, studenti su i dalje zainteresirani i motivirani za svoju mobilnost – imamo tri studenta koji su u ovom ljetnom semestru realizirali odlaznu mobilnost. Iako je zatvoren proces prijava studenata za iduću godinu, kao Erasmus tim i dalje dobivamo puno upita u vezi savjeta odabira stranih institucija i na taj način vidimo da zainteresiranost ne opada. Pozitivna je vijest da već imamo upite za zimski semestar sljedeće akademske godine (2021/22).

FOTO/IZVOR: MIROSLAV KIČIĆ

Imate li u planu poticati razmjenu u obliku snimanja studentskih iskustava, promicanja grada Osijeka kao idealnoga studentskog grada u Slavoniji? Zapravo, imate li kakvu strategiju privlačenja studenata ili mislite da je rad na društvenim mrežama i internetskoj stranici Akademije dovoljna promocija?

Što se tiče poticanja razmjene i snimanja audio-vizualnih dokaza studentskih iskustava mobilnosti, ne samo da se radi marketinška komunikacija na društvenim mrežama (koja se pokazala kao jako dobar alat), već studenti također pri kraju ili tijekom svoje mobilnosti napišu kratku izjavu uz sliku ili snime video o mobilnosti. Ta su iskustva dostupna na internetskoj stranici Akademije u odjeljku Erasmus galerije (impresije) kako bi i drugi zainteresirani studenti mogli dobiti dojam o instituciji i samome mjestu.

Također, kako bismo potaknuli naše studente da se upuste u mobilnost, naša je strategija da se oni što bolje informiraju te da stupe u kontakt s inozemnim studentima i razmijene svoje ideje i iskustva. Kako bi se ta strategija što bolje implementirala među njih, Erasmus+ tim za njih je napravio hodogram realizacije; kako bi se lakše snašli s prijavnim procedurom, organizirao je tzv. help-deskove, predstavljanje stranih institucija i Erasmus partyje. Sve je dokumentirano i dostupno na stranici Akademije u odjeljku Erasmus. Tim je organizirao i predstavljanje stranih studenata i njihovih gradova na kolegiju Urbani menadžment pod mojim vodstvom, upravo zato što se na kolegiju uči o drugim kulturama. Dok je prošle godine Marta iz Portugala predstavila svoju državu, grad i fakultet, ove je godine to učinila Anete iz Rige u Latviji. Čim se epidemiološka situacija poboljša, nastavit će se u istom pozitivnom ritmu s partyjima i druženjima, a do tada Erasmus+

tim na raspolaganju je za sva pitanja na internet-skim platformama.

Također, spomenut će konkretni primjer kako naši studenti rade promociju kojom će privući strane studente, a to je na Erasmus danu na Hochschule der Medien u Stuttgartu. Taj se dan u velikom hodniku Fakulteta otvore štandovi svih država koje studenti predstavljaju. Tako naši studenti na svome štandu imaju domaću hranu, promocijske letke Sveučilišta, Akademije i grada Osijeka (koje dobiju od Turističke zajednice grada Osijeka) i razmjenjuju iskustva (i hranu, naravno) sa studentima iz drugih država. Uz promocijske letke i dobru hranu odličan je to primjer marketinške komunikacije od usta do usta koju naši studenti često prakticiraju.

Što očekujete od sljedećih generacija? Mislite li da se studenti više zanimaju za studentsku razmjenu nego ikad ili je aktivnost u padu?

Kao Erasmus+ tim od sljedećih generacija očekujemo da budu što više znatičeljni, motivirani i hrabri u zanimanju za svoju mobilnost i u njezinoj realizaciji. Nadamo se da će shvatiti kako će ih realizacija mobilnosti obogatiti ne samo na studentskoj/poslovnoj razini (što bolji i ispunjeniji životopis, stečene nove vještine, učenje novoga stranog jezika...), već i u privatnom smislu. Shvatit će važnost putovanja i mobilnosti, steći će novog prijatelja ili prijateljicu, upoznati se s novom kulturom i razlikama, gradom, pa i samim životom u stranoj državi, no najvažnije od svega toga jest da će izaći iz svoje zone komfora. Stavimo na stranu tešku epidemiološku situaciju, studenti se sve više zanimaju za mobilnost, pa se nadamo da će tako i ostati!

Iz perspektive profesora: što očekivati od nastave u novom normalnom?

RAZGOVARALA: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Zimski semestar tekuće akademske godine obilježila je poglavito nastava na daljinu koju su studenti pratili više ili manje uspješno. Ovdje nije riječ samo o uvjetima za rad, već o etičnosti, ažurnosti u obavljanju obveza te općoj suradnji profesora i studenata.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) provela je istraživanje kojim je utvrdila kako bolje razumjeti utjecaj izvanrednih okolnosti (pandemije koronavirusa) na iskustvo studiranja i poučavanja, pa je i redakcija Notana odlučila pitati profesore i asistente Akademije kako oni doživljavaju cijelokupnu situaciju. U istraživanju AZVO-a sudjelovali su studenti i djelatnici visokih učilišta iz cijele Hrvatske tijekom lipnja i srpnja 2020. godine.

Pokriveno je nekoliko tematskih cjelina (tehnološki uvjeti studiranja u online okruženju tijekom izvanrednih okolnosti, kvaliteta izvedbe online nastave, kvaliteta podrške studentima, ocjenjivanje, opterećenje studenata i socijalno-psihološki aspekti poučavanja u online okruženju) koje su predstavljale izazove tijekom studiranja i rada u izvanrednim okolnostima, kao što je to već spomenuta pandemija koronavirusa.

Do trenutka pisanja članka zaprimljena su tri odgovora profesora i asistenata Akademije: voditeljice Odsjeka za instrumentalne studije doc. art. Mije Elezović, voditeljice Odsjeka za kazališnu umjetnost red. prof. art. Tatjane Bertok-Zupković te asistenta na Odsjeku za kulturu, medije i menadžment Tomislava Nedića. Profesorice Elezović i Bertok-Zupković te asistent Nedić ukazali su na učinkovitost nastave na daljinu, ali naglasak ostaje na nezamjenjivosti izravnog kontakta između nastavnika i studenta. Nastava na pojedinim odsjecima nije mogla biti posve održana online, no pripremama i provođenju nastave pristupljeno je mnogo ozbiljnije i pažljivije.

– Zimski semestar na našem je Odsjeku za kazališnu umjetnost obilježila kombinacija virtualne i nastave uživo. Naši su kolegiji praktični i teško je posve se prebaciti na virtualan rad. Online nastava na našem Odsjeku bila je za teorijske kolegije; praktični (umjetnički) kolegiji, koji su imali online nastavu, imali su zapravo konzultacije. Sukladno tome, neki su kolegiji mogli biti održani virtualno, poput Govora 3 i Govora 5. Naravno, spremni smo na nastavu na daljinu, ali duboko se nadam da do nje neće doći te da ćemo se vratiti starom normalnom. Najvažnije je da studenti nisu zakinuti u ishodima učenja te da mogu svladati gradivo i dalje napredovati. – ispričala je profesorica Bertok-Zupković.

Asistent Nedić pohvaljuje profesore i studente za suradnju i kvalitetno obavljanje obveza te smatra da je Akademija na vrijeme osigurala svu informatičku opremu kako bi se nastava mogla odvijati bez poteškoća. Prema njegovu mišljenju, profesori su obavili jako dobre preliminarne radnje u vidu tečajeva i različitih stručnih informatičkih konzultacija vezanih uz online platforme pomoću kojih se odvija nastava. Naravno, takvom načinu rada morale su se prilagoditi obje strane – i studenti i profesori.

– Ne smatram da je jedna strana više zakinuta od druge, jednak je svima. Vremena jesu prilično neobična, međutim, nisu toliko loša (barem ne u sektoru znanosti i obrazovanja) da se ne možemo prilagoditi navedenim uvjetima. Uz valjani voljni trenutak, navedeno itekako može teći pravilnim putevima. – ističe asistent Nedić.

Profesorica Elezović napominje kako u njezinu načinu rada nije bilo potrebe za promjenama, posebice jer ne prihvata izraz novo normalno.

Smatra da je tu riječ tek o novim životnim situacijama koje će preusmjeriti nastavnike na modifikaciju ili promjenu modela rada, što ne mora nužno biti loše.

– Mi bismo kao profesori trebali zadržati isti radni elan kao da radimo uživo te tako biti dobar primjer i podrška studentima, našim budućim kolegama. Uza sve izazove moramo pripremiti studente za ovaj ljetni semestar u kojem ćemo moći održati i predstaviti, nadam se, sve zamišljene glazbene aktivnosti uživo pred publikom. – navodi profesorka Elezović.

Nadopunu izjavi profesorici nudi asistent Nedić koji ističe da se i virtualnom nastavom može postići cilj nastave ipso facto, teleološki gledano.

– To ovisi dobrom dijelom o studentima, točnije koliko će pažljivo pratiti nastavu preko svojih računala. Profesori na Akademiji daju uistinu sve od sebe kako bi nastava imala sve one elemente koje bi imala i da se održava uživo. Na studentima je koliko će toga predanog implementirati. Ono što očekujem od svojih studenata (a što je i inače moj spiritus movens) jest da daju sve od sebe. Ostalo im onda uistinu ne mogu zamjeriti. To znači da aktivno prate nastavu (ne samo da ostave računalo upaljeno i sebe ulogiranim na nastavi) i rješavaju zadane obveze. Tada uistinu mogu garantirati da će implementacija znanja i sama manifestacija znanja naposljetku biti uistinu na onoj razini na kojoj bi i trebala biti. Znalo se dogoditi na nekim predmetima da sam određene studente prozvao da mi nešto odgovore i onda se ispostavilo da uopće nisu prisutni. Takvo nešto nije etički prihvatljivo s obzirom na (ipak nekodificirane) norme obrazovno-studentskog kodeksa. No generalno mogu reći kako sam prilično zadovoljan svojim marljivim studentima i njihovom predanosti u ovakvim prilikama i online načinu rada. – zaključuje asistent.

Objektivno promatrajući cijelokupnu epidemiološku sliku, nastavi na daljinu tijekom prvog vala nitko nije mogao racionalno pristupiti. Profesori i studenti snašli su se kako su znali, a ove je godine bilo vremena za kvalitetnu razradu planova za svaki semestar tekuće akademske godine. Rad u nepredvidivoj situaciji nije jednostavan i studenti bi, uz korektnu i konkretnu komunikaciju s profesorima, trebali ispunjavati svoje obveze unatoč većoj opterećenosti, o čemu će biti govora u skorije vrijeme.

DIZAJN DIGITALNIH INTERAKCIJA
FOTO/IZVOR: MATEJ MATAGIĆ

Kako je novi Modul Akademije unaprijedio studentske mogućnosti

RAZGOVARALA: MIRELA BELAJ

Diplomski studij nudi široku paletu teorijskog i praktičnog znanja s područja dizajna, tipografije i web-programiranja. Prema mišljenju studenata, izrazito je kvalitetno osmišljen s obzirom na još uvijek aktualnu pandemiju koronavirusa.

Modul Dizajn digitalnih interakcija diplomski je studij koji se tek preprošle godine krenuo izvoditi na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku. Ovogodišnja, odnosno druga generacija koja pohađa navedeni studij sastoji se od sveukupno 17 studenata. Među njima su i David Čorić i Matej Matagić, prvostupnici Medijske kulture, i Melita Lucić, prvostupnica Kulturalnog menadžmenta. Spomenuti studenti iznijeli su svoja dosadašnja iskustva studiranja na diplomskoj razini, glavne razloge zbog kojih su upisali Modul i eventualne mogućnosti, sposobnosti, znanja i vještine koje im

smjer može donijeti u budućnosti.

Zašto ste se odlučili upisati modul Dizajn digitalnih interakcija? Što vas je najviše potaknulo na to?

David: Modul sam odlučio upisati jer potiče kreativnu stranu studenata, što mi se jako sviđa. Modul me najviše privukao kada sam video popis kolegija s kojima bih se susretao na studiju. Također, uvidio sam da će dobiti potrebno znanje i vještine za razvoj buduće karijere u kreativnim granama.

Matej: Budući da se nekadašnji Odjel za kulturologiju pripojio AUKOS-u, odlučio sam i svoje izborne kolegije podrediti isključivo toj kreativnoj niši svog studiranja. Dodatni argumenti za tu odluku bili su i znatno manji broj kolegija, obećana pseudodiploma, znatno veća količina praktičnog rada i osobna pozadina budući da sam prethodno studirao na Umjetničkoj akademiji u Splitu.

Melita: S obzirom na to da se u slobodno vrijeme bavim digitalnom ilustracijom i sličnim stvarima koje se tiču digitalnih interakcija, bilo je logično nastaviti tim stopama, gdje mogu reći da mi je upala žlica u med kada sam vidjela da je Akademija pružila mogućnost upisivanja ovoga smjera. Osim toga, čini se kao odlična opcija s obećavajućim rezultatima s obzirom na ostale smjerove koje Fakultet nudi.

Kako je protekao zimski semestar? Što ste novo naučili?

David: Zimski semestar protekao je super. Najveći problem bila je trenutna pandemija koja je onemogućila klasično izvođenje nastave, ali profesori su učinili da online predavanja budu jednako kvalitetna kao i predavanja uživo. Što se tiče sadržaja koji smo učili, on se kretao od uvoda u svijet kreativnih rješenja i praktičnog rada do učenja o autorskim pravima kako bismo znali zaštititi svoje radove u budućnosti.

Matej: Unatoč pandemijskoj krizi Modul se pokazao kao pun pogodak. Pregršt zanimljivih predavanja koja se slušaju od početka do kraja, susretljivi profesori, novo okruženje, zadaće i zadaci koji se obavljaju s guštom i još mnoštvo toga obilježili su ovaj, prvi semestar na Modulu.

Melita: Predavanja su bila zanimljiva, kao i zadaće koje su bile poučne i interesantne. Naučila sam mnogo o teoriji dizajna, geštalt principima, tipografiji te ono najbitnije – da dizajn uopće nije lagan. Osim teorije, naučila sam se malo bolje koristiti određenim Adobe i web-dizajn alatima.

Koje biste kolegije do sada istaknuli kao najzanimljivije, odnosno kao neke koji su vas se posebno dojmili i zašto?

David: Osobno, najzanimljiviji kolegij u zimskom semestru bile su mi Osnove ilustracije. To je jedan od onih predmeta u kojima se potpuno opustiš dok radiš. Najviše mi se svidjelo to što je ovo bio jedan od kolegija za koje nam je omogućen dolazak uži-

vo na fakultet te smo dobivali individualne savjete profesorice koja je mogla pratiti naš rad u stvaranju.

Matej: Prema osobnom stavu, Tipografija se pokazala kao najzanimljiviji kolegij. Činjenica da se nešto banalno poput običnih slova može razmatrati godinama s kompleksnošću jednakoj termonuklearnoj fizici genijalno je absurdna, pa ni interesa prema navedenom kolegiju nije manjalo.

Melita: Istaknula bih kolegije Tipografija i Digitalni medijski dizajn 1 kao najzanimljivije ove godine. Tipografija jednostavno iz razloga zato što je to zapravo kamen mudraca iz Harryja Pottera, a ne čini se tako na prvu. Digitalni medijski dizajn 1 bio je osvježavajući s obzirom na to da smo učili o Adobe alatima, najviše o radu u Illustratoru.

U kolikoj se mjeri Modul razlikuje od vašeg završenog prediplomskog studija?

David: Medijska kultura i Modul na neki su način vrlo povezani – oba smjera nas uče kako upakirati informacije, ovisno o cilju. Najveća razlika je u tomu što nas Modul uči kako vizualno oblikovati informacije, dok nas Medijska kultura uči koje su nam informacije najvažnije u radu.

Matej: Prediplomski studij i Modul nalicje su i poledina iste kovanice. Prediplomski studij Medijska kultura nerijetko je imao pokoji aspekt dizajna u sebi, a Modul također uspostavlja svoje poveznice s medijima. Unatoč tomu, naglasak na praktičnom radu čini modul nešto dinamičnijim.

Melita: Razlika bi bila u tomu što se svi predmeti s Modula izvode na računalima. Osim toga, velika je razlika u samim predavačima – naime, na Modulu imamo profesore te uz njih predavače koji su zapravo zaposlenici pojedinih tvrtki koje se bave onime o čemu učimo. Moram priznati da je zbog toga mnogo ugodnije na predavanjima jer je atmosfera poprilično opuštena te se lakše radi.

Prema vašem dosadašnjem iskustvu studiranja na Akademiji, na čemu bi se još trebalo poraditi u smislu usavršavanja studijskog programa Modula?

David: Nisam siguran. Kako smo većinu kolegija imali isključivo online ne mogu baš dati neko konkretno mišljenje.

FOTO/IZVOR: MIROSLAV KIĆIĆ

Matej: Modul u trenutnom formatu, koji je obilježen pandemijskom krizom, funkcioniра izvrsno. Potencijalno poboljšanje moglo bi se potražiti u kakvim dodatnim aktivnostima, ako pandemijske mјere to uskoro dopuste.

Melita: Ne želim davati nikakve komentare s obzirom na to da smo krenuli za vrijeme epidemije te se sve moralo odvijati online. Online predavanja bila su odlična te su se profesori brzo snašli.

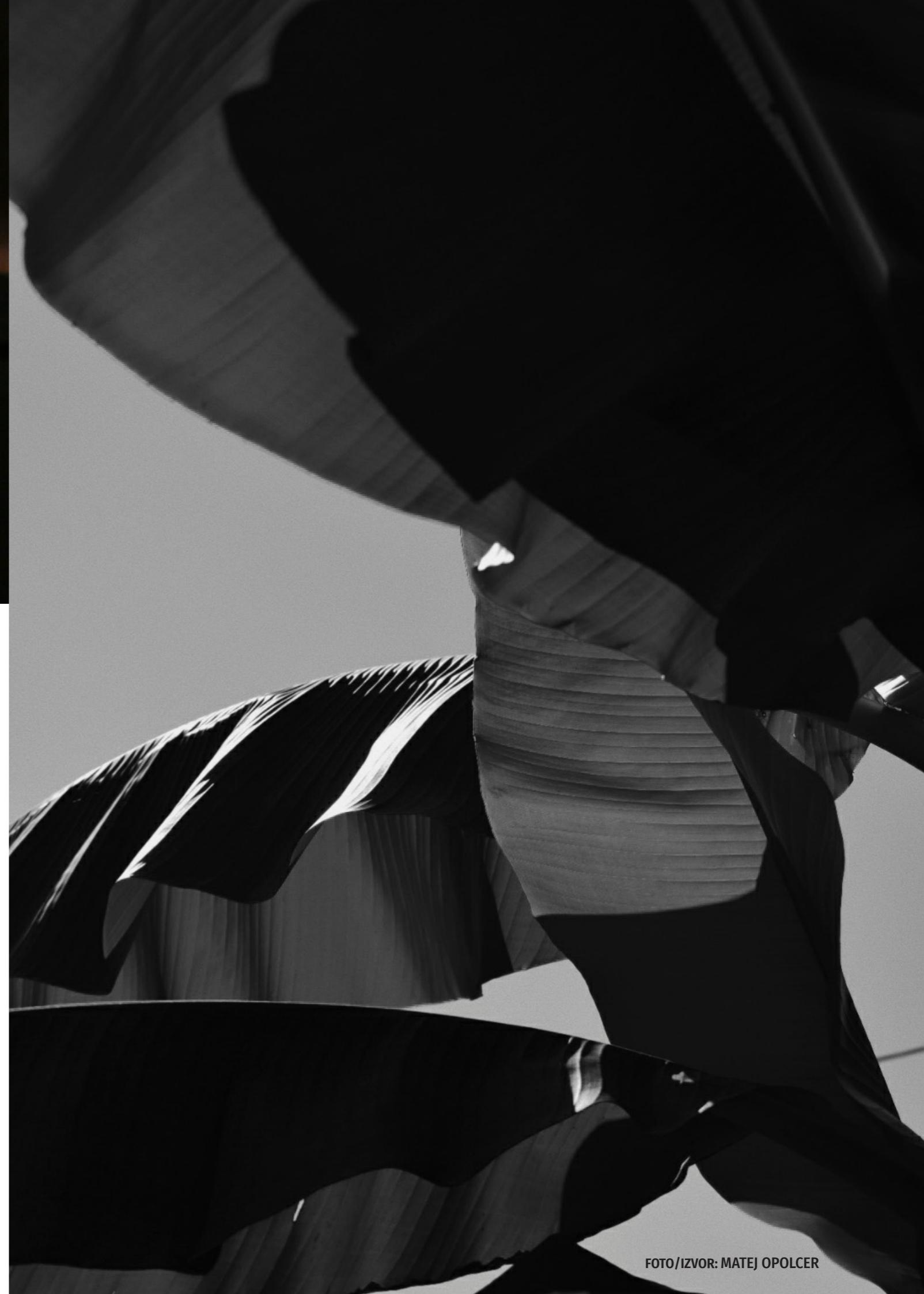
Što mislite da vam ovaj smjer može donijeti u budućnosti prilikom zaposlenja, odnosno koja znanja, sposobnosti, vještine i mogućnosti?

David: Modul nam je otvorio mogućnost obavljanja raznolikih poslova vezanih uz dizajn. Kako je na tržištu rada konkurenčija velika, samo teorijsko znanje nije dovoljno. Na kolegijima Modula imamo velik broj vježbi i projekata, kako samostalnih tako i timskih radova koji potiču kreativnost i proširuju naše vještine – bilo to crtanje, dizajniranje ili prezentiranje raznih sadržaja. Tako postoji hrpa aktivnosti kojima se možemo baviti, a to su npr. oblikovanje korisničkog iskustva, dizajn plakata i web-stranica, ilustriranje i dr. U konačnici, sve ovisi o onome čime se pojedinac želi baviti i u kojem aspektu dizajna se pronašao.

Matej: Modul, prije svega, nudi kompetencije o

dizajnu, pa njegov ishod nije sveden tek na računalno oblikovanje kakvih aplikacija ili web-stranica. Konkretnu listu potencijalnih poslova stoga je besmisленo navesti budući da takvo okruženje više vrednuje kompetenciju pojedinca negoli certifikate, diplome i škole. Modul nipošto nije zamjena za završeni studij dizajna, no budući da sve više poslova današnjice zahtijeva kompetencije koje Modul nudi, on svakako predstavlja veliki plus. Valja napomenuti i freelance tržište na kojemu ćemo se, vjerujem, svi moći relativno dobro snaći nakon odslušanih kolegija.

Melita: Modul daje mogućnosti osposobljavanja studenata za rješavanje UI/UX dizajn problema, razvitak i rad na sučelju, digitalnog ilustratora, grafičkog dizajnera, razumijevanje i tehnike tipografije te menadžera društvenih mreža. Međutim, smatram da je potrebno mnogo samostalnog rada i vježbe da bismo u krajnosti mogli biti kompetentni na tržištu. Što se budućnosti tiče, sve ovisi o onomu za što se studenti opredijele, no svakako se nauče osnove raznih crtačih programa, drugačiji način razmišljanja o dizajnu, tipografija, dizajn plakata i letaka, dizajn sučelja i ostalo. Osim raznih vrsta dizajna velika je prednost ta što Akademija omogućuje suradnju s raznim IT-tvrtkama, u smislu prakse, te, ako se studenti pokažu, i mogućnosti zaposlenja. Kao i za svako zanimanje – tko želi i tko voli, taj će se i snaći.

FOTO/IZVOR: MATEJ OPOLCER

Studentska radijska emisija koja okuplja brojne kreativce i vesele studente Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku. Sadržaj koji u potpunosti kreiraju studenti, zanimljive ankete i intervju – sve vas to očekuje baš svakoga četvrtka u emisiji **Brtva glave**.

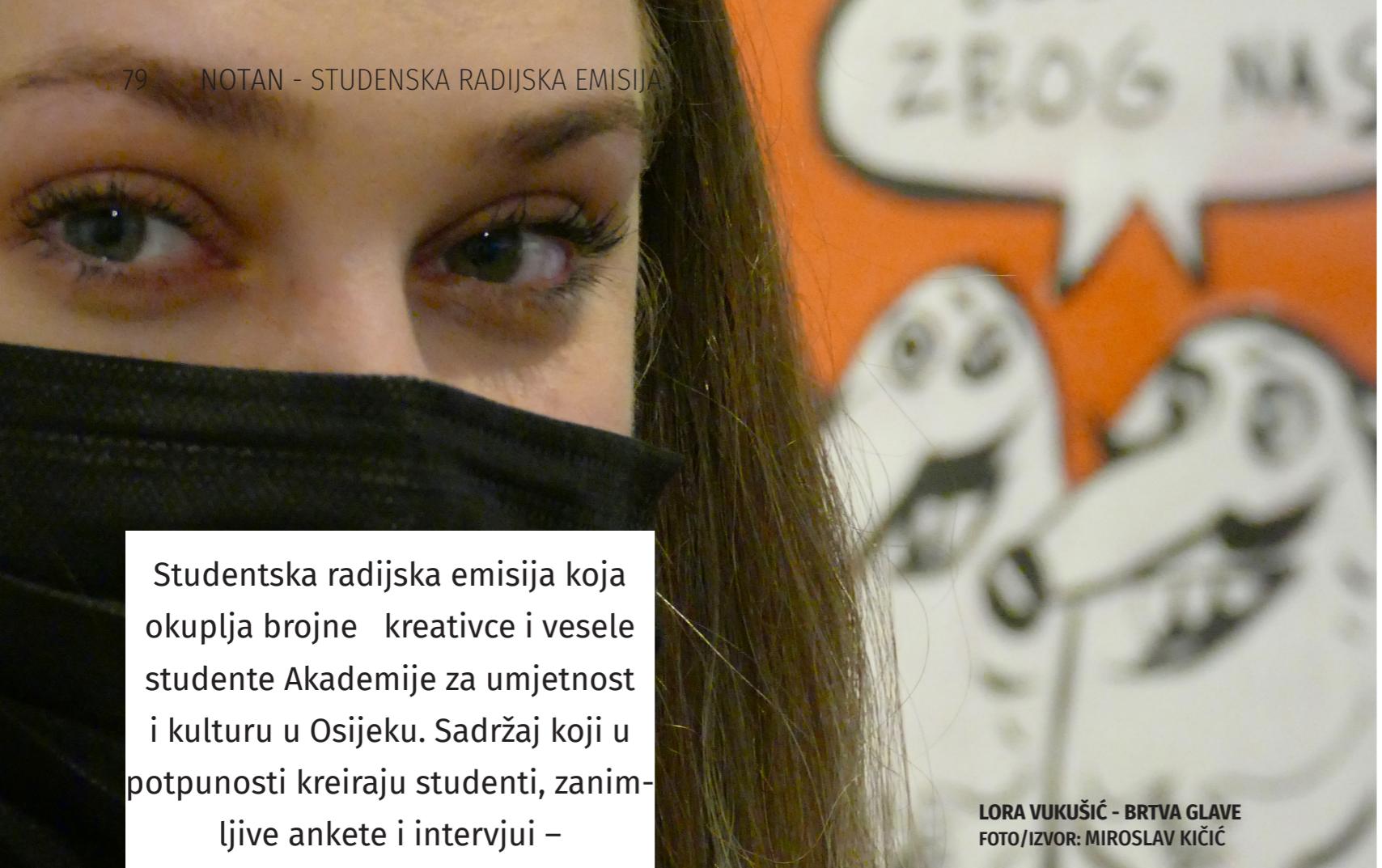
LORA VUKUŠIĆ - BRTVA GLAVE
FOTO/IZVOR: MIROSLAV KIČIĆ

RAZGOVARALA: LORA VUKUŠIĆ

Brtva glave - mjesto gdje kreativnost i studentsko razmišljanje prolaze kroz eter

Studenti Akademije za umjetnost i kulturu, osim što su kreativni i sudjeluju u izradi ovog časopisa koji upravo držite u rukama, oni kreiraju i druge sadržaje za medije. Riječ je o studentskoj radijskoj emisiji Brtva glave. Možda vam naziv emisije zvuči sasvim zbunjujuće, ali vjerujte da on u potpunosti odgovara karakteru emisije. Emisiju trenutno uređuje i vodi 10 studenata od druge pa sve do zadnje godine studija. Kada proučimo malo povijest emisije, možemo reći kako je ona osnovana 2010. godine u sklopu redovnog programa Radio Osijeka. Od 2010. godine promjenile su se mnoge generacije, ali koncept emisije ostao je isti, a to je informiranje i zabavljanje publike, koju čine na-

jčešće studenti i mlade osobe. Svojim konceptom i radom trenutne ekipe Brtva glave aktivna je na svim društvenim mrežama, a emisija se emitira svakoga četvrtka u 19:38. Ono što se trudimo kao studenti donijeti u radijskom prostoru zasigurno je glas studenata i teme koje su prigodne za sve mlade i one koji se tako osjećaju. Kreiramo emisiju prema našim željama i uvijek imamo pravo reći svoje mišljenje, a glazba koja se čuje u eteru Brtve glave glazba je koju sigurno nećete pronaći na nekim drugim radiostanicama. Što o Brtvi glave misle naši studenti, osobe koje kreiraju sadržaj svaki četvrtak, pročitajte sami.

Što naši studenti kažu o iskustvu na Brtvi?

– Na Brtvi sam od početka 2017. godine. Kada sam došla na Brtvu glave, nisam znala što očekivati niti sam bila sigurna želim li taj posao uopće raditi. Prvo u čemu sam se pronašla bila je glazba i nekoliko mjeseci bila sam glazbeni urednik, ali brzo me privukao eter i pričanje u mikrofon s obzirom na to da sam po prirodi brbljava. Mogu reći da sam na Brtvi glave naučila jako puno – od sastavljanja radijske vijesti, montiranja priloga, anketa, reportaža, snimanja na terenu, sastavljanja glazbene liste do međuljudskih odnosa. Brtva glave, osim što mi je donijela puno znanja o radiju kao mediju, donijela mi je i divna prijateljstva i poznanstva ne samo u Osijeku nego i šire. – kaže **Elena Žakula**.

– Na Brtvi sam došao krajem 2019. godine. Privukla me ideja opuštene studentske radioemisije preko koje mogu istraživati teme koje me zanimaju. Naravno, ta je odluka bila i velik iskorak iz komforne zone zato što nisam imao prijašnjeg iskustva s radijom i javnim nastupima, no za tren oka bio sam na ulici sa snimačem u ruci kako bih obavio anketu ili intervju. Sudjelovanjem na Brtvi želim stići iskustva i istraživati određene teme medijem radija. Brtvi vidim kao praksu koja nužno i ne upotpunjava moje obrazovanje, već je totalno druga sfera obrazovanja kojim stječem potpuno drugačija iskustva i znanja. Ima još mnogo stvari za naučiti, no uvijek će ih biti – mislim da je cilj prepustiti se i izvući najbolje iz svih iskustava na koje naiđem. – kaže **Sebastijan Borovčak**.

– Na Brtvi sam točno godinu dana. Moj prvi susret s Brtvom bilo je gostovanje povodom Noći muzeja 2020. gdje sam govorio o tome kako će se to sve skupa odvijati i pozivao sam ljudе da dođu u muzej u kojem i sam radim. Mirna Šmit, naša mentorica, nakon tog me intervju pozvala biti dijelom emisije jer je smatrala da imam neku vrstu potencijala da budem dio te cijele priče. Svojim sudjelovanjem želim pridonijeti modernizaciji i liberalizaciji medijskog prostora u Hrvatskoj jer smatram da smo dosada zatvorena zemlja u kojoj se ljudi ne usude puno pričati o nekim stvarima ili jednostavno neke stvari smatraju tabu temom koje su u nekim modernijim i razvijenijim zemljama sasvim normalne. Rad na Brtvi na moje je obrazovanje utjecalo tako da sam

iz prve ruke mogao vidjeti ono o čemu se na predavanju priča, naučio sam iz prakse koje kvalitetne mora imati dobar govornik, a koje sugovornik, što čini dobrog, a što čini manje dobrog reportera i još puno više. S druge strane, profesori imaju razumevanja i uvijek su dostupni za bilo kakvo pitanje ili savjet. Siguran sam da će mi rad u ovom medijskom formatu pomoći ne samo u izvršavanju obveza na fakultetu nego i u samostvarivanju sebe kao osobe, koja sigurno nakon dužeg perioda provedenog na Brtvi neće biti ista, u smislu da će jako puno napredovati u komunikaciji, učenju i međuljudskim odnosima. Volio bih ostati koliko god mogu jer koliko god se puno uči na samoj Brtvi i radi, toliko se isto i zabavlja, a rad kroz rezanciju lijepa je vrsta rada kojoj svi trebamo težiti u životu. – kaže **Benjamin Relić**.

– Kao dio Brtve glave od srpnja 2019. godine mogu samo reći da mi je u životu ta praksa donijela mnoštvo poznanstava, znanja i posao koji s veseljem obavljam. Kao studentica Akademije za umjetnost i kulturu, mislim da je potrebno istraživati medije i pokušati sebe pronaći negdje. Brtva mi je omogućila brojne koncerte i kulturna događanja u gradu, ali i da ih mogu pratiti iz neke druge perspektive, a ne samo iz perspektive publike. Društvo kojim sam okružena uvijek je veselo i spremno pomoći. Smatram da smo dobar tim i da emisija dobro funkcioniра. Na kraju bih samo željela i zahvaliti svima koji su me na Brtvi prihvatali kada sam došla i koji su mi pomogli uklopiti se u program, a Brtvi najviše hvala na prijateljstvima i dobroj zabavi! – kaže **Lora Vukušić**.

Slušajte Brtvu svakog četvrtka u 19:38!

Ono što možemo sigurno potvrditi jest to da Brtva glave nudi mogućnost dodatnog obrazovanja i prakse koja je potrebna na našem fakultetu. Radio kao medij ne mora nužno biti nešto zastarjelo i dosadno, kako mnogi smatraju, nego itekako može biti zabavan i zanimljiv ako se oko toga potrudite. Zato pozivam sve kolege studente, profesore i sve one koji ovo budu čitali da nam se pridruže svakoga četvrtka od 19:38 u programu Radio Osijeka i dopustite da Vam pokažemo što to brtvaši znaju i mogu.

RAZGOVARALA: VEDRANA HVIZDAK

Stručna praksa u Nogometnom klubu Osijek iz prizme studenata

Studenti Odsjeka za kulturu, medije i menadžment dobili su priliku za usavršavanje znanja u području medija i odnosa s javnošću.

FOTO/IZVOR: MIROSLAV KIČIĆ

2020. godina bila je ne tako bajna za sve nas. Pandemija nas je ograničila u mnogim našim željama, ambicijama i aktivnostima. No, nije za sve bila toliko neuspješna godina. Kraj 2020. godine donio je vrlo uspješnu suradnju Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku i Nogometnog kluba Osijek. Studenti Odsjeka za kulturu, medije i menadžment dobili su odličnu priliku za održivanje stručne prakse u nogometnom klubu grada na Dravi. S realizacijom projekta krenulo se u studenom 2020. Odabrani studenti koji su se svojim dosadašnjim radom i uspjehom istaknuli tijekom studiranja na fakultetu, dobili su ovu jedinstvenu priliku za usavršavanje svojih znanja i vještina u području medija i odnosa s javnošću. Pod vodstvom mentora ove studentske stručne prakse **doc. dr. sc. Damira Šebe** i **Tomislava Levaka**, asistenta na navedenom Odsjeku, studenti su prema svojim željama i afinitetima podijeljeni u različite timove:

sportski komentatori i voditelji, mentor: **Mario Mihić** (glasnogovornik NK Osijeka)

fotografija i videosnimanje, mentor: **Bruno Mioč**

voditelji društvenih mreža i digitalni dizajneri, mentor: **Anton Mršić** (marketing NK Osijeka) te

sportski novinari i e-Sports, mentor: **Borna Karlo Vinković** (marketing NK Osijeka).

Taj širok spektar timova pruža studentima priliku da nauče nešto novo i prošire svoje znanje u području fotografije, videoprodukcije, PR-marketinga, pisanja članaka i medijskog sadržaja za NK Osijek. Sto je sve potrebno kako bi se u medijskom prostoru, u punom smislu te riječi, prezentirao jedan nogometni klub – pitali smo studente koji održuju stručnu praksu u NK Osijeku, kao i kakvi su njihovi dojmovi i dosadašnje iskustvo s prakse.

– Praksa u NK Osijeku za mene je jedno jedinstveno i pozitivno iskustvo jer imam priliku vidjeti kako stvari funkcioniraju iza kulisa te pritom učiti i stjecati nova znanja uz stručnjake iz svoga područja. Ugodna atmosfera kluba, gdje se svaka osoba uvažava, nebitno jesu li samo student na praksi ili direktor kluba. – kaže **Nikolina Barišić**, sportska voditeljica.

– Praksu u NK Osijek smatram odličnom prilikom koju su nam Akademija za umjetnost i kulturu te NK Osijek ponudili. Iz prve ruke vidjeti i sudjelovati u takvom projektu naučilo me puno korisnih stvari. Dobila sam ogromno iskustvo i upoznala velike stručnjake u svojem poslu, ali i opuštene i pristu-

pačne osobe koje su nam velikodušno pristupile da se osjećamo domaće. – kaže **Mia Štefanec**, sportska komentatorica.

– Odlično iskustvo i izvrsna prilika za praksu na zadnjoj godini studija, životno iskustvo, odlična ekipa. NK Osijek ugostio nas je kao pravi domaćin, svi su bili jako susretljivi i ovim putem još im jednom zahvaljujem. S obzirom na to da sam peta godina studija, nastavljam u ljetnom semestru i dalje ići u NK Osijek na stručnu prasku i kako se radujem nastavku. – kaže **Sunčana Lovrić**, sportska voditeljica.

– S praksom u NK Osijeku započela sam u studenom prošle godine. Dio sam grupe koji je zadužen za vođenje društvenih mreža. Tijekom prakse naučila sam puno novih informacija koje se odnose općenito na klub i njihov način vođenja društvenih mreža. Sudjelovali smo u kreiranju nove zabavne igrice koja bi bila realizirana i predstavljena, a s ostalim kolegama imam odličnu suradnju. Također, učili smo pisati kratke objave koje se postavljaju u obliku statusa, a odnose se na najvažnije informacije koje se prenose javnosti. Usavršavam svoje znanje i veselim se daljnjoj suradnji i zadacima. – kaže **Roberta Cvjetović**, voditeljica društvenih mreža.

Ne sumnjamo kako će ova suradnja između NK Osijeka i Akademije za umjetnost i kulturu studentima u budućnosti biti doista korisna za daljnji osobni rad i obrazovanje te se radujemo ostalim budućim suradnjama Fakulteta.

POP ART
FOTO/DIZAJN: MIROSLAV KIČIĆ

Meri Andraković: Od početka sam znala da svijetu želim dati umjetnost

Trud i rad koje uložimo u sebe nitko nam ne može oduzeti – oni ostaju kao vodilja u bolje sutra.

RAZGOVARALA: GABRIELA JURKOVIĆ

U zanimljivom intervjuu Meri Andraković otkriva nam više o životu naših studenata na sceni, ali i izvan nje. Njezini odgovori mogu nam poslužiti kao inspiracija da se i sami odvažimo upustiti u svijet onoga što zaista volimo.

Možeš li nam reći nešto više o sebi, što studiraš i čime se sve točno baviš?

Ja sam Meri Andraković i studiram na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku. Studiram Glumu i lutkarstvo na Odsjeku za kazališnu umjetnost, a usto se bavim pjevanjem i suvremenim plesom.

Možeš li nam otkriti kako je započela cijela tvoja uzbudljiva priča, kada si shvatila čime se želiš baviti u životu?

Dosta sam mлада, sa svega šest ili sedam godina, shvatila da je moj životni put biti izvođač, odnosno umjetnica, jer sam odmah pokazivala tendenciju da izvodim pred publikom. Dok su se druga djeca sramila, ja nikada nisam. Znala sam raditi predstave za svoje ukućane. Kada sam prvi put stala na pozornicu, imala sam deset godina i zapravo sam tada shvatila da je to moj životni put kojim želim ići. Obitelj me je oduvijek podržavala u mojim namjerama, međutim, smatrali su kako će se to zadržati na jednostavnim školskim priredbama i dječjim predstavama, ali to se izjavilo kada sam otisla na prvo pjevačko natjecanje u Belišću, na kojem sam pobijedila. U tom trenutku moja obitelj shvatila je kako sam zaplovila u malo ozbiljnije vode. Iako me podržavala, majka je htjela da razmislim o medicini, no ja sam od samih početaka znala da svijetu želim dati umjetnost.

Preferiraš li više pjevanje ili glumu?

Ovo pitanje nameće se svaki put kada me netko intervjuira. To je kao da me netko pita volim li više vodu ili hranu, ne mogu živjeti ni bez jednoga ni bez drugoga.

Na što si najponosnija kada je riječ o tvom radu?

Najponosnija sam na to što sam uspjela u ciljevima kojima sam težila još od srednje škole. Odmah na prvom prijemnom ispit u uspjela sam upisati željeni fakultet, gdje je bilo primljeno samo devetero studenata. Bilo je potrebno puno pripreme, rada i odricanja. Uspjela sam završiti prvu godinu, a sada završavam drugu i drag mi je što idem vlastitim, polaganim tempom te da rastem kao izvođač, um-

jetnik, glumac i lutkar. Također, ponosna sam na to što je danas jako velika stvar kada čovjek, odnosno izvođač, pjevač ili plesač ostane skroman, prizemljen i realan jer današnji svijet i medijski prostor nije tako bajan kao što nam se isprva može učiniti. Puno se toga mračnoga krije iza onoga što nam serviraju. Potrebno je samo vjerovati sebi, dok se često gubi ta početna ljubav i svima je stalo samo do popularnosti, pratitelja na Instagramu i lajkova na slikama. Jako mi je žao što današnji pjevači uvek nude publici ono što misle da publika želi čuti. Po mom mišljenju to je pogrešan pristup. Publika je tu da ocijeni što joj se sviđa, a mi smo tu da joj nudimo ono što želimo nuditi i zato mislim da je moje veliko postignuće to što sam ostala vjerna sebi, što radim stil glazbe koji mi najbolje odgovara. Popularnost i sve što je danas aktualno, poput Instagrama, Facebooka i YouTubea, uopće me ne zamaraju. Akademija mi je na prvom mjestu, a potom, naravno, i moja karijera. Nikamo mi se ne žuri, tek mi je dvadeset godina i puno toga još stignem napraviti. Za sada sam se posvetila studiranju i za mene je ovo zaista jedan od najljepših perioda u životu, zato što tek sad imam priliku biti ja i raditi ono radi čega sam rođena i raditi na sebi te rasti u umjetničkom smislu iz dana u dan, i to je ono što nitko ne može zamijeniti.

Smatraš li da je teško postići balans između svega čime se baviš?

Mislim da nije teško postići balans, bilo bi da mahnito jurim za nekom slavom preko noći, svjetlima reflektora i da silovito želim od sebe napraviti nešto, ali uopće se ne guram u tom medijskom smislu, jer mislim da nema potrebe za tim trenutno. Na prvom mi je mjestu studiranje, a karijera ide paralelno uz to. Svijet estrade je prevrtljiv i šarolik, danas si tu, a sutra nisi. Rad na sebi i studiranje za cijeli je život.

Koja ti je glavna motivacija za napredak?

Neizmjerna količina sreće i euforije koju doživiš na sceni kada glumiš. Imala sam prilike to doživjeti na našim ispitima, a naravno i kada odemo pogledati neke dobre predstave i mjuzlike te kada doživiš tu katarzu gledajući sve te ljudе na sceni, kada baš pogledaš nešto jako dobro i bude ti draga što si to pogledao. Nakon toga svaki put maštam kako ću i ja jednoga dana isto tako stajati na sceni, glumiti i pjevati. Nema veće motivacije za napredak od čiste i iskrene ljubavi prema onome što radiš.

FOTO/IZVOR: MARKO BALAŽI

Smatraš li da situacija s koronom utječe na tvoj rad?

Utjecala je, ali ne mislim da utječe trenutno jer nas je malo, pa je dozvoljen rad na uobičajen način, naravno uz pridržavanje svih mjera. No utjecala je kada je bila stroga karantena jer studiramo nešto što se online ne može obaviti. Glumac, partner i scena ne mogu se izvesti tim putem. Probali smo preko Zooma, no jednostavno nije išlo jer se mora osjetiti osoba u prostoru, morate raditi skupa i nema smisla taj dio obavljati online. Teorijski smo dio uspjeli obaviti, ali mislim kako su nas ta dva mjeseca zakinula, no dragi mi je da smo se svi sada zajedno pokrenuli i ne damo se koroni.

Što misliš o situaciji na hrvatskom medijskom prostoru? Misliš li da mladi umjetnici dobivaju dovoljno prilika kako bi pokazali svoje umijeće?

Danas gotovo svatko može biti pjevač, što prije nije bilo tako. Prije nije bilo takvih mogućnosti da jednostavno odlučiš biti pjevač, snimiš pjesmu i spot te postaneš glazbenik. Nažalost, danas svatko može biti pjevač, ali ne može svatko biti umjetnik, a to su dva jako različita pojma. Ako si izvođač, odnosno umjetnik, možeš ponuditi naravno puno više nego da samo snimiš pjesmu i spot, a po mojem mišljenju to je najbitnije jer puno je tu faktora koji kod publike izazivaju određene osjećaje, dakle, ili da te vole ili da te ne vole. Svatko od nas ima taj mali trenutak pod reflektorima. Dakako, znamo kako naša hrvatska estrada funkcioniра, odnosno da se nažalost najmanje gleda nečiji talent i umjetnički izražaj koji zapravo ni nema prilike doći do publike jer i na YouTubeu možeš pronaći puno mladih glazbenika koji snimaju predivne pjesme i spotove, ali nikada nećeš moći doći do njih ako ih ne puštaju određene radijske postaje, ako se ne pojavljuju u medijima, a to sve zahtijeva određene korake kojima moraš

ići da te puštaju na radiju ili na televiziji. Na našoj estradi talent je nažalost najmanje bitan.

Radiš li na nekom projektu trenutno? Možeš li nam otkriti o čemu je riječ?

Trenutno ne radim ni na jednom projektu zbog situacije s koronom. Trebalo je biti puno planova, ali situacija nam nažalost ne dopušta izvođenje pred publikom, pa smo sve morali odgoditi za neka bolja vremena. Završila sam svoj album, to mi je bio projekt koji se dogodio nedavno. Isto tako, nisam mogla imati press-konferenciju za novinare, kao ni domjenak zbog novonastale situacije, no nema veze. Trenutno ne radim ništa, no radit ćemo idući semestar završni ispit iz glume. To će mi biti novi projekt, a ujedno i ispit.

Koji su ti planovi za budućnost, što bi voljela ostvariti?

Prvenstveno želim završiti drugu godinu preddiplomskog studija Glume i lutkarstva. Nadam se kako će nam završni ispiti dobro proći te kako ćemo biti jako ponosni, da upišem treću godinu preddiplomskog studija sretna i ponosna što sam tri stepenice udaljena od diplome i nakon toga i dalje se nastaviti baviti onime što volim i biti sretna jer, ako izgubiš ljubav i sreću u svemu tome i ako ti postanu bitna samo svjetla reflektora, trebao bi se zapitati što uopće radiš na sceni.

Možemo se pronaći u Merinim inspirativnim odgovorima i zaključiti kako je skromnost zapravo jedna od najvažnijih vrlina za uspjeh te kako se do sjajnih rezultata ne dolazi preko noći, već je potrebno puno odricanja i rada. Meri želimo puno uspjeha u dalnjem radu i s nestrpljenjem očekujemo nadolazeće projekte.

FOTO/IZVOR: MIROSLAV KIČIĆ

Kako kreativno upozoriti na moć dezinfodemije

RAZGOVARALA: NIKOLINA VIDAKOVIĆ

Studenti su spojili teorijsku podlogu o gorućem problemu vezanom uz lažne vijesti s praktičnim izazovom. Informativnim i zabavnim videima utvrdili su, uz mentorstvo asistenta Tomislava Levaka, važnost borbe protiv produciranja i širenja dezinfodemije.

U siječnju ove godine četiri su studentice treće godine preddiplomskog studija Medijske kulture pobijedile na natječaju čija je krovna tema borba protiv dezinfodemije u medijima i javnosti.

Infodemija je prekomjerna količina informacija o nekom problemu koja otežava pronalaženje rješenja, ističe Svjetska zdravstvena organizacija. S druge strane nalazi se dezinfodemija koju karakterizira velika količina dezinformacija koje prate aktualnu pandemiju koronavirusa. Ujedno, jedna je to od cijelina o kojima se raspravljalo na obveznom stručnom kolegiju Medijska pismenost i civilno društvo s asistentom Tomislavom Levakom.

Projekt se provodi drugu godinu zaredom u suradnji Akademije za umjetnost i kulturu, Agencije za el-

ektroničke medije i portala medijskapismenost.hr, a sporazum je potpisani u ljeto 2019. godine. Prošle je godine tematika bila u okviru govora mržnje i cyberbullyinga, no načelo vrednovanja ostalo je isto: studenti prema zadanim smjernicama osmisle, snime i montiraju videouradak, a peteročlano stručno povjerenstvo ocjenjuje i boduje prema kriterijima inventivnosti, kreativnosti, dinamici i tehničkoj realizaciji. Ove godine peteročlano su povjerenstvo činili: zamjenik ravnatelja Agencije za elektroničke medije Robert Tomljenović, glavna urednica portala medijskapismenost.hr Ana Dokler, prodekan za razvoj kulturne i kreativne industrije na Akademiji izv. prof. art. Andelko Mrkonjić, doc. art. na Odsjeku za vizualnu i medijsku umjetnost Vjeran Hrpka te, već spomenut, asistent Tomislav Levak.

FOTO/IZVOR: MIROSLAV KIČIĆ

„Po meni, osobito je važno da studenti dobivaju prigode i zanimljive zadatke kao što je, vjerujem, bio ovaj. Nadalje, posebno sam ponosan što su studenti opet pokazali visoku razinu kreativnosti i kvalitete, pri čemu su praktički svi poslani videouradovi bili prožeti mlađenackom energijom i svježinom. I konačno, vjerojatno i najvažnije meni kao jednom od koordinatora te suradnje i izvoditelja ovoga kolegija, studenti su kroz ove praktične radove pokazali da su kroz ovaj kolegij usvojili potrebna i ciljana znanja o negativnim pojавama u medijima“, izjavio je asistent Levak.

Devetnaestero studenata bilo je podijeljeno u šest skupina; svaka je drugačije zamislila zadanu tematiku te je svaki video obilježen posebnom dozom dinamike i kreativnosti, što je i pohvaljeno. Josipa Crnčić, Roberta Cvjetović, Luciju Marić i Nikolina Vidaković autorice su videouratka koji prati uvrježeno mišljenje o stvaranju imuniteta tetoviranjem te su pobijedile na natječaju. Istoču kako ljudi, posebice danas, dolaze do zaključaka koji mogu biti nestvarni i rjeđe pogubni. Tema im je bila intrigantna i suvremena, pa su je duhovito obradile, ističući lakomislenost mladih i njihovo povođenje trendovima. Dva glavna lika, mlade djevojke, bez zaštitne maske ulaze u dizalo te prestrašenoj sustanarki objašnjavaju da se ne mora

bojati zaraze koronavirusom jer su se upravo te-tovirale. Drugo mjesto zauzele su studentice Ivona Maria Cvidrak, Martina Dasović i Renata Jakšić, a za prvom skupinom zaostale su samo za jedan bod. Njihov video prikazuje tri različite osobnosti i tri različita stajališta u borbi protiv koronavirausa te upozorava na važnost provjere izvora i istinitosti informacija.

„Iskreno, bila sam uvjerenja u našu pobjedu! Bila sam jako zadovoljna konačnom verzijom videa, trudom i samom početnom idejom, no moram priznati da bismo se prijavile na ovakav natječaj i da zadatak nije bio obvezan u okviru kolegija. Odličan smo tim koji je i prije zajedničkim snagama dolazio do rješenja problema i ideja“, ispričala je Roberta, zahvalna na nagradi i motivirana za nove izazove.

Studentice se raduju i svakom novom Akadem-ijinom projektu koji će im omogućiti kreativno izražavanje, ali imaju i poruku za druge studente koji su na putu prema željenim ostvarenjima. „Ne bojte se novih stvari i izazova s kojima ćete se tek susresti. Ostanite pozitivni i dajte sve od sebe kako biste uspjeli u svojem polju. Započnite dobrom organizacijom i razradom početne ideje i dio ste puta prošli!“.

PIŠE: LORA KRSTANOVIĆ

Sreća: samo riječ ili mnogo više?

Sreća se može pronaći u različitim aspektima nepredvidljivog života.

Sreća - riječ od pet slova, triju suglasnika i dvaju samoglasnika. Definicija sreće, kako smo nekada to određivali u osnovnim i srednjim školama, glasila bi ovako: Sreća je emocionalno stanje u kojemu je bice zadovoljno. Tema sreće jedan je od većih psiholoških problema od trenutka kada su prva kugla sladoleda od čokolade, prva dobra ocjena, naslikana slika te zagrljaj, zdravlje, obitelj, prijatelji, pjesma ili osmijeh nazvani srećom. Tijekom stvaranja sreće u ljudskom biću ona poprima poseban oblik neopipljivog dizajna, koji naš mozak percipira kao pojavu. Od davnina ljudi su se susretali s mnogim situacijama, rješavajući različite prepreke koje vode prema njihovoj sreći. Trudeći se i nadajući, težili su prema osjećajima, mislima i stvarima koje su ih činile sretnima. Kroz to putovanje čovjek je dizajnirao sreću te stvorio osmijeh kao prvi i pravi dokaz sreće.

Sreća kao dizajn?

Mnoge stvari kod čovjeka mogu izazvati osmijeh na licu. S jedne strane, nekome sreća može značiti opipljive stvari. Neki ljudi nalaze sreću u materijalnim stvarima koje posjeduju, nečemu čime bi se mogli hvaliti. Takve stvari estetski su predivne i prati ih površna sreća. Posjeduju stvari u kojima mogu uživati: novi auto, sliku, novu igračku, prelijepu kuću, vikendicu na moru, avionsku kartu za Pariz, novu igricu i mnoge druge stvari. S druge strane, osmijeh na licu ne izazivaju uvijek materijalne stvari, odnosno ne ono što čovjek vidi, već ono što osjeća unutar sebe. Taj plamen koji izaziva neopisivu sreću nešto je što se vidi samo srcem, a ono je neopipljivo. Nova kuća, stvaranje novog doma u kojem obitelj dijeli, voli i živi. Pas koji te pozdravlja na ulazu u topli dom. Slike poredane na zidu dizajniraju unutrašnju sreću i veselje, prisjećajući se lijepih trenutaka. Zdravlje je ključni razlog za sreću: Zdrav čovjek ima sto želja, a bolestan samo jednu. Avionska karta ili odlazak s najboljim prijateljima na izlet ili putovanja stvaraju uspomene

koje se u nama čuvaju zauvijek. Nova igračka dizajnira osmijeh svake osobe, bila ona mlada ili stara. Znak pažnje i dobrote za blagdane ili pak na obične dane dizajnira sreću. Sreća je doista među nama, uviјek prisutna, ali ponekad ljudi pohlepno traže sreću. Trčeći za srećom, ponekad se čovjek izgubi. Ne shvati pravi smisao sreće. Tražeći nešto što je već pred njim, ali ono njemu nevidljivo. Sreća se treba iskusiti, a ne tražiti u njoj cilj. Nije sreća prolazak kroz život kao vjetar, već sreću treba doživjeti svim svojim bićem. Svaka udubljena bora na našem licu govori koliko smo se smijali u našem životu te koliko smo zapravo dizajnirali našu sreću. Citadela kaže: Želiš li shvatiti što znači sreća, moraš je razumjeti kao nagradu, a ne kao cilj. U protivnom ona nema nikakvo značenje.

Korak prema sreći

Nažalost, život nije uviјek kao iz bajke. Svaki čovjek na ovome svijetu barem je jednom u životu imao taj lažni osmijeh koji je duboko u njemu dizajnirao tugu. Čovjek, s osmijehom na licu, kroči svijetom, pokušavajući sakriti ono što je zapravo duboko u njemu. Različite stvari dovode nas do osjećaja tuge i nemoći: svada, smrt, izgubljenost, neshvaćenost, samoća i mnoge druge. Život je nepredvidljiv i ponekad poput magle. Tako kročeći kroz maglu, uplašen, sam i nesretan, lagano odustajući s pogledom prema dolje, osjećaj jednog bića da je stigao do kraja. Na samom kraju, kada čovjek pomisli odustati, dogodi se neočekivano. Jedna topla ruka, bistar um i osmijeh na licu natjera te da pogledaš gore i uzvraš osmijehom. Duboko u sebi pronađeš razlog da ustaneš ponovno i nastaviš dalje. Život je spoj sreće i tuge, ponekad se dizajnira sreća, a ponekad tuga. Kad god se pronađe taj razlog i ta topla ruka, kada se pogledaš u ogledalo i ugledaš osmijeh na licu, vrijedi se smijati. I na kraju svima nama poznat savjet Maloga princa: Pokušaj biti sretan...

Literatura i poveznice

Dizajn kao spoj imaginacije i kreacije - Ana Ajhenberger

Giacomin, J. (2015) What is Human Centered Design? URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2752/175630614X14056185480186> (datum pristupa: 3. 11. 2020.).

Michl, J. (2002) On Seeing Design as Redesign: An Exploration of a Neglected Problem in Design Education. URL: https://www.researchgate.net/publication/235967963_On_Seeing_Design_as_Redesign_An_Exploration_of_a_Neglected_Problem_in_Design_Education_2002 (datum pristupa: 4. 11. 2020.).

Vlajo, K. (2007) Produkt dizajn. URL: <http://dizajn.hr/blog/produkt-dizajn/> (datum pristupa: 4. 11. 2020.).

Vlajo, K. (2009) Druga strana dizajna. Život umjetnosti : časopis o modernoj i suvremenoj umjetnosti i arhitekturi, 84 (1), str. 138-153. URL: <https://hrcak.srce.hr/199371> (datum pristupa: 4. 11. 2020.).

Tetovaže - od tabua do mainstreama - Ana Ajhenberger

Kovačić, M. (2016) Tragovi identiteta – kultura tetoviranja. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. URL: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/en/islandora/object/ufzg%3A93/dastream/PDF/view> (datum pristupa: 6. 3. 2021.).

Roszak, T. (1969.) The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition. New York: Anchor Books. URL: <https://www.scribd.com/doc/68962275/The-Making-of-a-Counter-Culture-TheodoreRoszak> (datum pristupa: 6. 3. 2021.).

Sanders, R. C. i Vail, D. A. (2008) Customizing the Body: The Art and Culture of Tattooing. Philadelphia: Temple University Press. URL: https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=iVynE7CCiPIC&oi=fnd&pg=PR5&dq=body+modification+as+form+of+art&ots=3Z-9rnPYWmu&sig=Q11HfQZ874TnvVgADhMh4psFaFs&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (datum pristupa: 6. 3. 2021.).

Siebers, T. (2000.) The Body Aesthetic: From Fine Art to Body Modification. Michigan: The University of Michigan Press. URL: https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=4K7zUFP9CyYC&oi=fnd&pg=PA1&dq=body+modification+as+form+of+art&ots=4aw-BwzpdSx&sig=NAdKR4pSVoEiVufyOlj5iY_eXOY&redir_esc=y#v=onepage&q=body%20modification%20as%20form%20of%20art&f=false (datum pristupa: 6. 3. 2021.).

Helvetica – pismo koje vlada svjetom više od 60 godina - Miroslav Kićić

(1) <https://edition.cnn.com/style/article/helvetica-60-years/index.html>

(2) <https://edition.cnn.com/style/article/helvetica-60-years/index.html>

(3) <https://www.monotype.com/fonts/helvetica-now>

(4) <http://www.postscriptum.hr/project/matrice-helvetica/>

(5) <https://news.artnet.com/art-world/ubiquitous-typeface-helvetica-getting-makeover-21st-century-1523779>

(7) <http://stari.dizajn.hr/index.php?id=118-helvetica>

+ Švicarski dizajner i izdavač Lars Müller naziva Helvetica "parfemom grada"

(8) https://www.academia.edu/8565312/Uvod_u_dizajn_1_Helvetica

Notan

Studentski časopis Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku

Adresa uredništva:

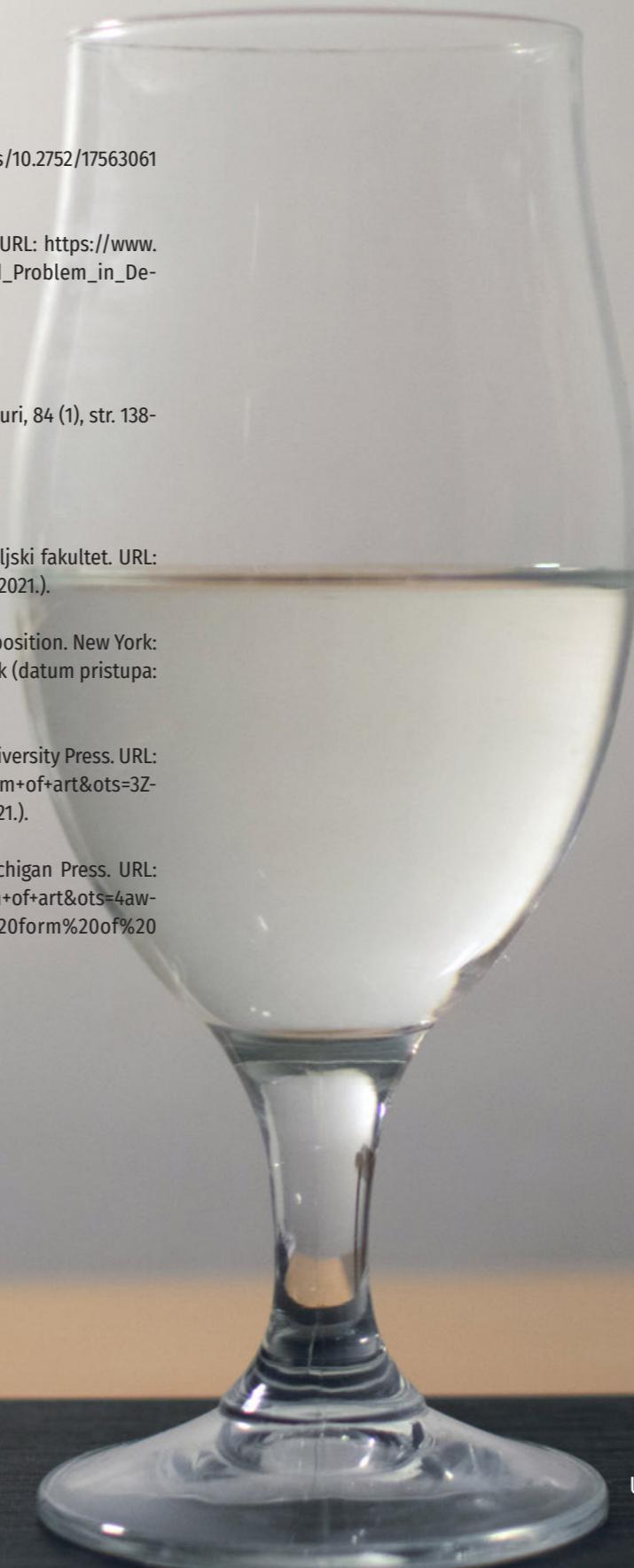
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku,
Trg Svetog Trojstva 3, 31 000 Osijek

notan.aukos@gmail.com

Facebook: [kultos.notan](#)

Instagram: [notan_aukos](#)

FOTO/IZVOR: IVA MARTINOVIC

U prilozima donosimo osobna gledišta autora, a koja nisu uvijek podudarna s gledištem Uredništva.